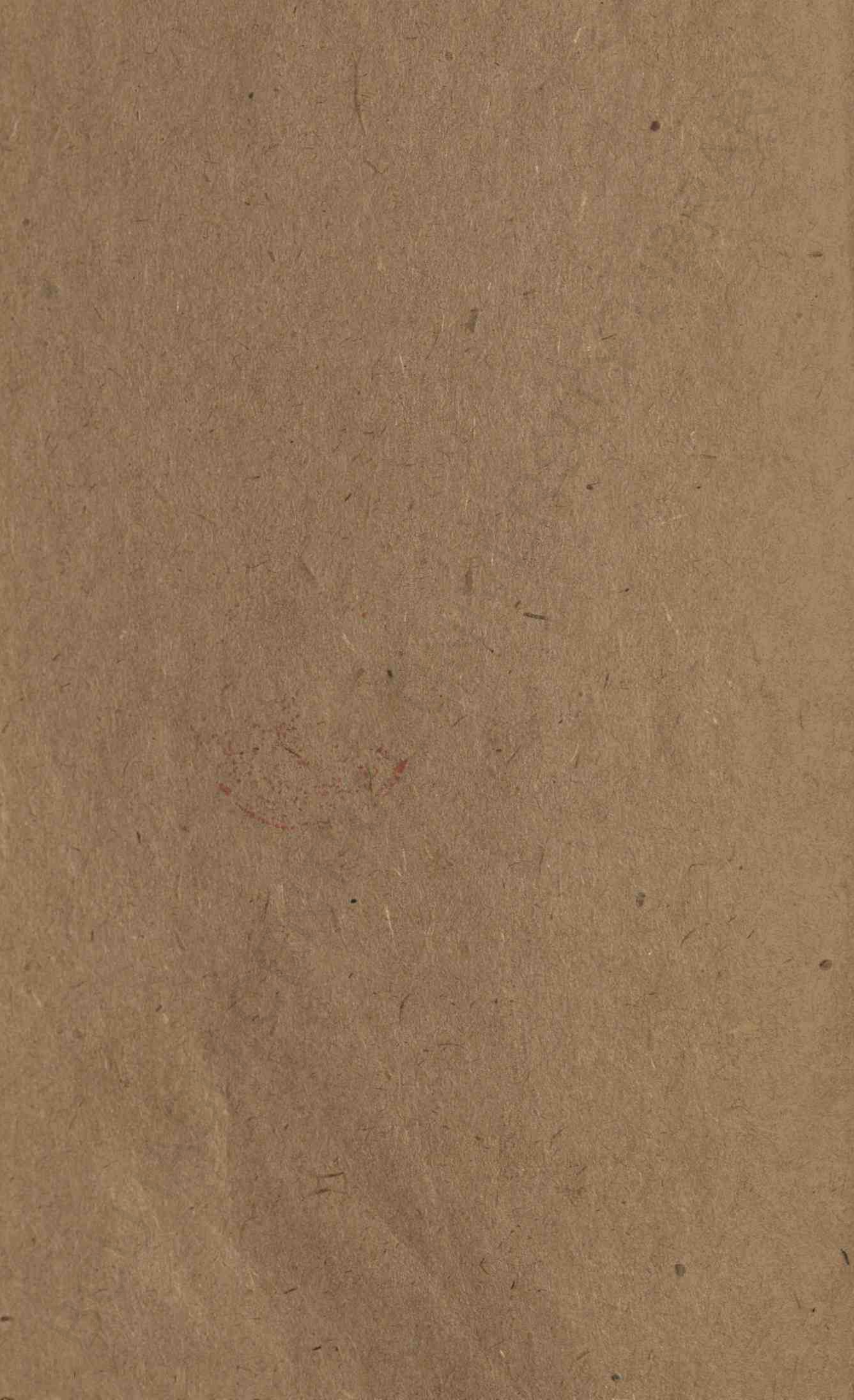




omagiu de respect
H. Stahl

H. STAHL

BUCUREȘTIĬ CE SE DUC



Cu 93 de fotografiĭ originale

VĂLENIĬ-DE-MUNTE

TIPOGRAFIA «NEAMUL ROMÂNESC», SOCIETATE PE ACȚIUNĬ

1910.

LĂMURIRE

Cu noile bulevarde, nefolositoare imitație parisiană, care răscolesc fără milă pitoreștile cartiere bătrînești, cu mania alinierii militărești a străzilor, cu dărîmarea pe rînd a hanurilor, a caselor vechi românești, spre a le înlocui cu pedante clădiri imitate după cele mai lipsite de gust arhitecturi apusene, dispar, zi cu zi, urmele trecutului Bucureștilor. Bisericile prea vechi, ridicate de evlavia Domnilor temători de Dumnezeu, și care, cu puțină pietate, s'ar fi putut păstra în întreaga lor severă și armonioasă frumuseță, cad în ruine și se dărîmă. Așa a fost soarta recentă a bisericii Sărindar, a Sfîntului Sava ori a turnului Colții; iar dacă se «restaurează», se prefac de prea multe ori în caricaturi seccesion: în genul bisericii și clopotniții

hanuluĭ Zlătarĭ. În indiferența vinovată a generației noastre pentru tot ce nu e lux și maimuțărie a Apusuluĭ, distrugătoare de originalitate locală, te lepezĭ de tot ce a fost drag părinților tăĭ, cu o nepăsare ce ar merita pedeapsă.

Păstrarea amintiriĭ prin gravură a fisionomieĭ vechiuluĭ Bucureștĭ ar trebui să fie titlurile de nobleță ale orașuluĭ, un fel de galerie de tablourĭ a strămoșilor, iar Primăria ar trebui să-șĭ pună mîndria în a îmbogăți tot maĭ mult colecția de vederĭ, arătînd Bucureștiĭ în normală și sănătoasă evoluție. Vechiul local istoric al Adunăriĭ Deputaților, făcut din cîteva chiliĭ ale călugărilor Mitropolieĭ, s'a dărîmat fără să se fi fotografiat; nu cunosc fotografiĭ arătînd cursul Dîmboviței înnainte de canalisare; nu cunosc fotografiĭ ale cartierelor distruse de noile bulevarde. Cred că nu ar trebui să se dărîme casă, să se alinieze stradă fără obligativitatea fotografieriĭ înnainte și după prefacere, ca să se poată urmări, an cu an și zi cu zi, înfrumusețarea orașuluĭ orĭ vinovata distrugere a urmelor trecutuluĭ ne ajunse încă la ceasul fataleĭ peirĭ. Pisaniile bisericilor, inscripțiile, traduse în slove latine, ar trebui să se poată ceti la întrarea fiecăruĭ mo-

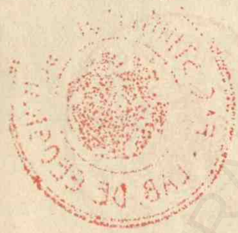
nument, pentru ca trecătorii, cetindu-le, să poată căpăta imbold să învețe istoria țării ce se cunoaște atît de puțin, să prindă iubire pentru orașul în care s'a născut, în care trăiește, să afle că monumentele mai însemnate ale Capitalei regatului sînt altele decît Palatul Poștelor, Casa de Depuneri și Carul cu bere.

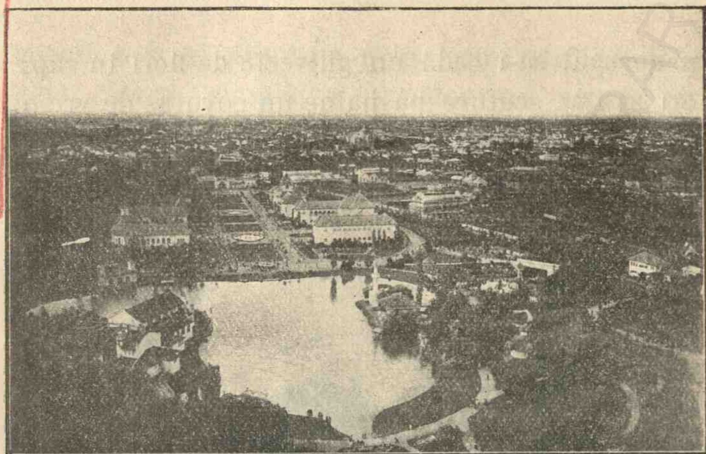
Cu aceste gînduri am scris paginile ce urmează, silindu-mă să redaŭ fisionomia actuală a cîtorva cartiere bucureștene, să evoc, ici și colo, fără pedantism, trecutul orașului, să arăt cîteva colțuri pitorești puțin cunoscute ale Bucureștilor și, ori de cîte ori mi-a fost cu putință, cu ajutorul fotografiei, să pun față în față clădirea de azi amintitoare a clădirii de ieri și să scap lucruri care mîne poate vor dispărea.

Lucrarea de astăzi este un început, și întreaga carte e doar arătarea a ce aș putea, prin muncă, să daŭ dacă mă voiŭ bucura de simpatia și sprijinul cetitorilor spre a completà încercarea de literatură folositoare *ce o fac.*

Henric Stahl.

BUCUREŞTENBAD.





Capitala țării, văzută de la Exposiție, din balon captiv, la 500 de metri înnălțime.

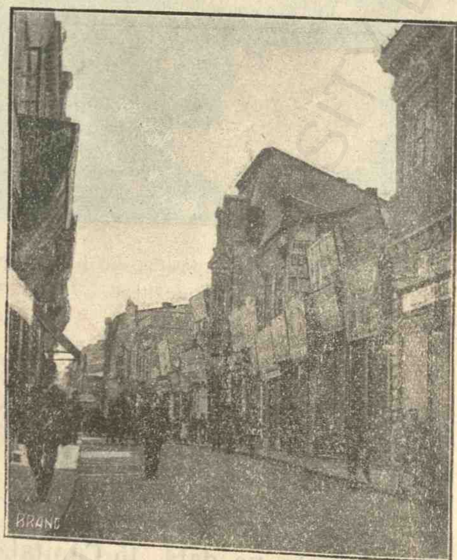


BUCUREȘTENBAD

Cum poțĭ deosebi pe dată, în Capitală, pe un provincial de un Bucureștean? Foarte ușor: cel d'intăiŭ privește tot pe sus, pe la mansardele caselor și merge încet, plictisit, căscînd gura cu ceasurile în fața «monumentelor»: Palatul Poștelor, Casa de Depunerĭ, Palatul Regal, Ateneul, orĭ în fața vitrinelor magazinelor din Calea Victorieĭ; cel de-al doilea aleargă grăbit după afacerĭ; la Casa de Depunerĭ se uită doar ca să vadă cît e ceasul, iar la mansarde cînd o avea

nenorocul să-ĭ cadă un ghiveciŭ de florĭ în cap, orĭ să i se scuture pe haine un covoraş de vre-o slujnicuţă obraznică.

Cunoscînd că acestea, pe lîngă îmbrăcămintea



Str. Lipscanĭ, cu „case micĭ pe care le credeaĭ marĭ şi viceversa".

(Notă: *Prăvăliile sînt toate închise, fotografia fiind luată în ziua de Miercurĭ 22 Septembre, serbătoare evreiască.)*

fără gust, sînt semnele caracteristice după care recunoştĭ la sigur pe provincial, iĭ va fi foarte uşor Bucureşteanuluĭ get-beget, care n'a putut pleca în vilegiatură, să se transforme pentru o zi în provincial şi să aibă ilusia aproape com-

plectă a uneĭ plimbărĭ prin locurĭ străine. Reţeta, foarte simplă, e următoarea: scoate cu respect din naftalină redingota cu care te-aĭ presintat ca ginerică în faţa ofiţeruluĭ de stare civilă; iea jobenul din aceiaşĭ epocă, sileşte-ţĭ nevasta, soacra, domnişoara, odrasla masculină



Clopotniţa nouă a bisericiĭ Mihaĭ-Vodă.

care va transmite numele de Popescu saŭ Ionescu posterităţiĭ, să se îmbrace cu toţiĭ în relicviĭ de familiĭ, uitate prin cufere; pune, de vreĭ, ca să fiĭ la modă, hîrtie albastră la geamurile caseĭ şi, încuind poarta domiciliuluĭ conjugal, urcă-te în tramvaiŭ cu toată mehala. Să nu-ţĭ fie frică că o să te cunoască cineva, căcĭ toţĭ prieteniĭ tăĭ sînt duşĭ în vilegiatură orĭ

staŭ ascunşĭ în casă; poţĭ însă, ca extremă precauţie, să-ţĭ puĭ ochelarĭ albaştrí pe nas.

Ca ilusia să fie maĭ complectă, poţĭ, în loc să te urcĭ direct în tramvaiŭ, să plecĭ la gara de Nord, şi de acolo cu trenul (35 de banĭ clasa III-a) să mergĭ până la gara Dealu-Spireĭ, luînd apoĭ tramvaiul Oppler saŭ Dudeştĭ.



Vechea clopotniţă a bisericiĭ Mihaĭ-Vodă, ce e a se dărîma.

Abia se zăreşte astăzĭ printre casele de cîrciumarĭ îmbogăţiţĭ ce o înnăbuşă.

Cam la vre-o sută de metri înnainte de a ajunge în Calea Victorieĭ, coboară-te din tramvaiŭ cu familia, închide ochiĭ şi mergĭ aşa, orbeşte, drept înnainte până ţi-o da unu' un ghiont şi s'o răsti la tine, zicînd mîniat: *«Da' ce, Musiŭ, eştĭ chior?»*. În acel moment deschide ochiĭ, zi-ĭ frumos: *«Pardon»*, şi profită de ocasie ca să întrebĭ, cu un surîs graţios: *«Mă rog, Calea Victorieĭ, dacă nu vă supăraţĭ?»*.

O dată ajuns în artera principală a Capitaleĭ,

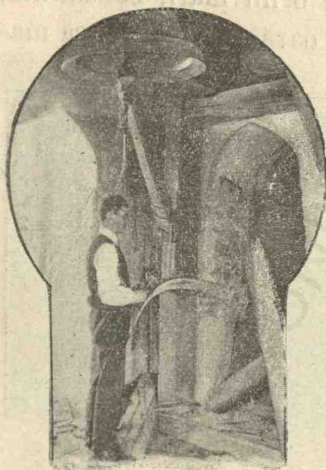
interdicţie absolută de a privi aiurea decît ţintă la mansarde. Atuncĭ, tu, Bucureşteanule, care aĭ fi în stare fără greş, pe nerăsuflatele, să înşirĭ magazinele din Calea Victorieĭ pe rînd: «Pepinierele Statuluĭ, Apostoleanu, Melik, Karnbach, Socaciŭ, Gloria, Fine de Secol, Constantinescu, etc.», o să facĭ ochiĭ marĭ, constatînd, de pildă, pentru întăia oară în viaţa ta, că ma-



Vedere din vechea clopotniță a mănăstiriĭ Mihaĭ-Vodă.

gazinul «Universel» stă jumătate într'o casă cu două etaje şi jumătate într'una cu patru şi că sus, la mansardele cu balconaş mititel, sînt leandriĭ frumoşĭ; că balconul de la etajul al II-lea, de-asupra căruia, ca ornament de ghips, stă lipită de părete o cocoană cu «droit devant» şi fără picioare, este cu totul stricat de apa scursă de la un burlan spart; o să te mirĭ vă-

zînd că vis-à-vis de Socec, de-asupra farmaciei, pe al treilea etaj, e o turelă pătrată, păzită de două statui prea mici (Comerţul şi Industria!), ce staŭ zgribulite de parcă li-ar veni ameţeală, de sus ce sînt, şi că porumbei îşi vorbesc de dragoste zburînd mereŭ în jurul lor; o să constaţi că ceasornicul Caseĭ de Depuneri, cel cu àcele secesion prea scurte, şi neluminat seara, e proptit între două statui: un Mercur şi o Cocoană în «négligé» care ţine în braţe... un stup de albine! Noroc că e de piatră represintanta sexului nervos! O să constaţi că la Poşta cu mapamondurĭ înstelate pe acoperiş, staŭ d'ăia de piatră, aproape goĭ, gata să-ţĭ zvîrle în cap ba un ciocan monstru, ba o roată dinţată, etc. Şi tot astfel, la fiecare pas, pe Calea Victoriei cea îngustă, şerpuită şi atrăgătoare de mahalagiĭ, pe Bulevardul drept, cu case puţine, ce se pierde la orizont, în spre Cotrocenĭ cu feerică perspectivă [1],



Toaca, în vechea clopotniţă a mănăstirii Mihaĭ-Vodă.

[1] Perspectiva de partea cealaltă, spre Răsărit, e împiedecată de statuĭ.

seara maĭ ales cînd soarele apune dincolo de mormîntul singuruluĭ copil al întăiuluĭ nostru Rege; pe vechea stradă de negoţ a Lipscanilor, azĭ cu clădirĭ pedante, pretutindenĭ, pe străzile pe care treceaĭ zilnic, grăbit, o să vezĭ, pentru întăia oară, o nesfîrşită colecţie de statuĭ de ghips, represintînd mereŭ pănă la plictisire «comerţul şi industria»; o să vezĭ case micĭ pe care le credeaĭ marĭ orĭ viceversa, şi o sumedenie de lucrurĭ curioase de care habar n'aveaĭ pe vremea cînd nu eraĭ în vilegiatură în propriul tăŭ oraş.



Clopotniţa mănăstiriĭ Radu-Vodă, ameninţată, din lipsă de pietate, cu prăbuşirea.

Cînd veĭ fi căpătat cîrceĭ la gît tot privind pe sus, trecĭ *pe trotuarul din stînga* al Căiĭ Victorieĭ şi priveşte vitrinele magazinelor. De oare ce moda este ca Bucureştenii să se plimbe doar pe trotuarul din dreapta, toate vitrinele din stînga o să-ţĭ pară noĭ şi interesante.

Dat fiind că provincialul este om foarte pudic — maĭ ales cînd vine cu nevasta şi soacra la

Bucureştĭ —, să nu te opreştĭ la ferestrele librărieĭ Alcalay, pentru că două din vitrinele magazinuluĭ onorabiluluĭ ex-anticar se alcătuiesc exclusiv din cărţĭ franţuzeştĭ, cu titlurĭ şi ilustraţiunĭ cam prea suggestive: *«La Virginité»*,



Biserica Radu-Vodă altădată. Zidită întâiŭ de Alexandrn-Vodă. Sinan-Paşa, la 1593, o prefăcu în cetate turcească. Radu Mihnea o clădi din noŭ, redînd-o slujbeĭ creştine, la 1615. Bisericuţa Bucur, atribuită legendaruluĭ cioban fundator al oraşuluĭ, e de pe la 1743 numaĭ.

«L'Avortement», *«L'Hermaphroditisme»*, *La Hardenorastie»*, *«La . . .»*, *«La . . .»*, *«La . . .»*. (D. procuror ar putea să confişte «Neamul Românesc» dacă ni-am permite a reproduce toate

titlurile instructivelor cărţĭ)[1]; orĭ încă, cu pose: *«Le moine incestueux»*, *«Le Capucin enflammé»*, *«Le bas-fond du crime et de la prostitution»*, *«L'Amour, les Baisers»*, *«Amours et aventures de Jacques Casanova»*, etc. (vitrina din luna



Bisericile Radu-Vodă şi Bucur astăzĭ.

Prin rectificarea cursuluĭ Dîmboviţeĭ, apa s'a depărtat de vechea mănăstire, apropiindu-se însă de bisericuţa Bucur, al căruĭ mal a fost mult tăiat. Institutul de teologie şi un post de pompierĭ astupă vederea vechilor lăcaşurĭ de închinare şi îngropăciune. Micuţa biserică, cu turla ca o ciupercă, e azĭ o ruină. Zidurile îĭ sînt mîzgălite şi pîngărite, ca şi crucile vechilor morminte din jurul eĭ. Atît de ruşinoasă este lipsa de pietate a unora la noĭ, încît Primăria a fost nevoită să ţintuiască pe zidurĭ o tăbliţă cu: «Murdăria oprită».

Iulie 1909). Cît despre cea de a treia vitrină, reservată exclusiv cărţilor româneştĭ, e şi ea al-

[1] Articolnl a apărnt întâiŭ în «Neamul Românesc».

cătuită din cărţĭ atrăgătoare ca titlu şi ilustraţiĭ; aşa, ca un încadrament de jur împrejur, e cartea: *«Peştiĭ Capitaleĭ şi peştiĭ din provincie»;* s'a presărat apoĭ cu gust: *«Cum se trişează la cărţĭ»*, *«Letopiseţiĭ»* d-luĭ Mille, traducerea *«Vieţiĭ de Boem»* a luĭ Murger, cu o ilustraţie pe copertă indicînd Romînimiĭ cum se danţează cancanul, *«Nantas»* şi alte traducerĭ din Zola, apărute în «Biblioteca pentru toţĭ», creată, cu gînd cinstit filoromănesc, de bietul Neamţ O. Müller, care s'a ruinat cu dînsa. Restul vitrineĭ e compus din cărţĭ de medicină şi drept, specialitatea caseĭ.

Tot astfel nu e bine să te opreştĭ, provincialule pudic, la *«Magazinul general de Berlin»* (Meyer & Stern), pentru că, deşi peste drum de Poliţie, prea sînt numeroase aicĭ ilustratele şi bibelourile *«picante, dar nu indecente»*, cum grăiesc afişele teatruluĭ de cinematograf ale bravuluĭ *«Demonstrator Kuppermann»*, care, împreună cu d. E. Fagure, apreciatul autor al localisărilor *«Şekspir-Bey, Nasturele luĭ Spritz»*, etc., amusează, vara, publicul bucureştean.

Cînd o să înceapă să caşte, pe rînd şi apoĭ în cor, membriĭ familieĭ, cînd o începe să spună soacră-ta că «o să plouă pentru că o dor bătăturile», orĭ cînd o începe să ofteze tare blajina ta nevastă şi o să o laude măsa, atuncĭ dă dovadă, Popescule, că eştĭ un fin psiholog, şi readù su-

rîsul pe buzele tuturor intrînd în cofetărie. Îndoapă acolo progenitura masculină cu prăjiturĭ, dă cocoaneĭ şi domnişoareĭ Popescu *«Caffé Glassée»*, soacreĭ îngheţată cu vanilie, iar tu bea zdravăn bere caldă: *«Früschopfen!»*.

De oare ce plăcerea vilegiaturiĭ nu e complectă fără o serioasă deranjare de stomac, luaţĭ



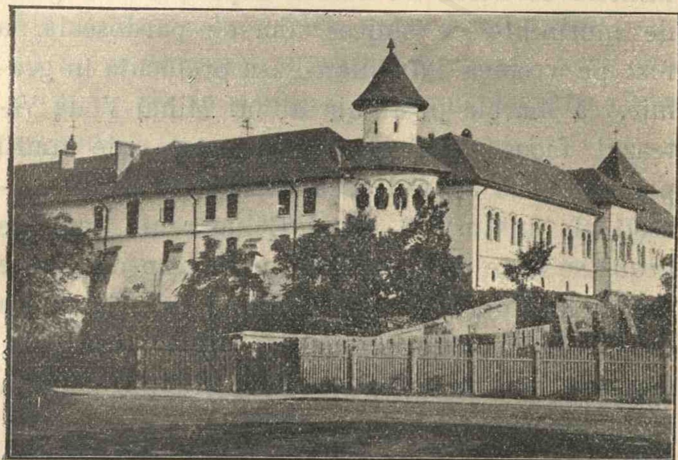
«Curtea arsă», zice Ionescu Gion. — Curtea arsă, în care aŭ stat Domniĭ ţăriĭ, de la Alexandru Ipsilant (1774-1782), ziditorul eĭ, şi până la 1812, cînd a fost distrusă de un incendiu, era înnălţată pe locul unde se află astăzĭ Arsenalul, decĭ destul de departe de apa Dîmboviţeĭ. Aşa fiind, aş crede maĭ degrabă că vederea de maĭ sus represintă mănăstirea Mihaĭ-Vodă, cu morile eĭ vestite.

masa la unul din marile restaurante ale Capitaleĭ (20 de banĭ mititelu') visitate maĭ rar de razziile sanitare, şi, apoĭ, trage la Otel Londra, Avram saŭ Bellavista, fără însă a te da drept

deputat bulgar, ca să nu fiĭ devalisat, cum s'a făcut obiceiul, şi trage-ĭ un puiŭ de somn, dacă ţi-o fi Zacherlin-ul de bună calitate.

Pe la cincĭ porneşte-o iar să vezĭ monumentele: «Palatul Poştelor, Casa de Depunerĭ, Palatul Regal, Ateneul, *Caru* cu *Bere»*, mergĭ, de vreĭ, cu «taximetrul» la Şosea, dar să nu ţi se abată să vreĭ să visitezĭ bisericĭ supt pretext că ele îţĭ vorbesc maĭ mult de trecutul oraşuluĭ, de vremurile de durere, credinţă, artă şi mărire! Aşa ceva nu face studentul bucureştean, dar încă provincialul vilegiaturist! Ce-ţĭ pasă ţie, provincial venit în Capitală ca să petrecĭ, că biserica Colţeĭ, a Spătaruluĭ Mihail Cantacuzino, cu stîlpiĭ eĭ delicaţĭ, cu poarta frumos sculptată, cu delicatele ciselărĭ din jurul ferestrelor lungĭ şi înguste, este cea maĭ drăgălaşă biserică a Capitaleĭ; ce-ţĭ pasă că pe dealul Mihaĭ-Vodă, obîrşia oraşuluĭ, e poate cea maĭ veche biserică a Capitaleĭ, că în jurul mănăstiriĭ bogate, restaurată de Mihaĭ-Vodă Viteazul, îşĭ făcuse gloriosul Voevod cetate domnească, că se vede şi astăzĭ în picioare o întreagă aripă a străvechiĭ clădirĭ cu imense zidurĭ groase de cărămidă înnegrită şi roasă de secole; ce-ţĭ pasă că sfînta zidire de apărare şi evlavie renaşte astăzĭ după o lungă, vinovată nepăsare, albă curată, primitoare, supt o restaurare pioasă şi românească,

pentru a păstra cu pietate comoara Arhivelor Ţeriĭ; ce-ţĭ pasă că în jurul dealuluĭ glorios, urcîndu-l, înnăbuşindu-l, profanîndu-l, s'aŭ pripăşit cu sutele, ca ciupercĭ diforme, clădirĭ meschine, urîte saŭ pedante, pe care aĭ vrea să poţĭ într'o clipită de furtună să le doborî pe toate,



Mănăstirea Mihaĭ-Vodă din jurul bisericeĭ reclădită de Mihaĭ-Vodă Viteazul la 1594. — Adăposteşte astăzi Arhivele Statuluĭ, înfiinţate prin Regulamentul Organic, plimbate din mănăstire în mănăstire, svîrlite din pivniţă în pivniţă până ce aŭ găsit, la 1866 un adăpost statornic în mănăstirea ruinată. Aŭ continuat să mucegăiască aici neturburate, servind de hrană coloniilor de şoarecĭ, până în 1900. Dăruindui-se atuncĭ meschina sumă de 6.000 de leĭ, s'a început de noul director o inimoasă, românească restaurare a vechiĭ clădirĭ, adăpostitoare a nepreţuitelor comorĭ ale istorieĭ ţăriĭ. Încet, prin minunĭ de stăruinţă, restaurarea continuă, fărîmă cu fărîmă, pe măsură ce se izbuteşte a se rupe din budget o sumă, fie orîcît de mică, pentru despreţuitul trecut de mîndrie al ţăriĭ.

ca să rămînă singură în vîrf de deal, în mijlocul grădinelor, albă ca o vedenie curată a trecutuluĭ, clădirea sfîntă în vederea întreguluĭ oraş modern răsărit dintr'însa şi închinîndu-i-se; ce-ţĭ pasă că biserica Radu-Vodă, unde nu îndrăzneştĭ să calcĭ, de teamă să nu turburĭ osemintele ce dorm de secole supt pietrele grele de morminte ce slujesc aicĭ de pardoseală, a fost pe vremea luĭ Sinan-Paşa prefăcută în geamie, că marele protivnic al luĭ Mihaĭ-Vodă Viteazul făcuse aicĭ pe deal o cetate, de mulţĭ pomenită, că se văd încă rămăşiţele cetăţiĭ turceştĭ ale învinsuluĭ de la Călugărenĭ; maĭ degrabă se duce un provincial ce se respectă, peste drum, la Morgă, să vadă rînjind în frigorifere cadavrele verzĭ ale sinucişilor din staţia B. M.; mergînd apoĭ la Caru' cu Bere şi bînd, până la îndobitocire, halbă după halbă!

De aceia, tu, Bucureşteanule, transformat pentru o zi în provincial sadea, după ce o izbuti cucoana să te scoată din berărie, plimbă-te iar pe Calea Victorieĭ, şi, cînd te-ĭ plictisi de o să-ţĭ vină să zbierĭ tot rătăcind fără rost, cînd o să simţĭ că se apropie momentul să-ţĭ scoţĭ năcazul pe capul neveste, al copiilor, al soacreĭ, du-te iar la restaurant, alegînd unul care să fie în apropierea uneĭ secţiĭ orĭ al căruĭ patron îl ştiĭ prieten cu comisarul, de-ţĭ strică complect

stomacul, şi, spre a încheia cum se cuvine petrecerea, dù seara progenitura ta să vadă artiştiĭ «Teatruluĭ Naţional» în «Popescu petrece». Spectacolul, deşi de vară, nu trebuie să fie prea decoltat, de vreme ce merg acolo magistraţĭ, profesorĭ, preoţĭ chiar; şi apoĭ, chiar de ar fi subînţelesurile cam tarĭ, să nu-ţĭ pese pentru domnişoara d-tale, căcĭ, vorba Franţuzuluĭ: «orĭ nu le va pricepe, şi atuncĭ le poate auzi fără pericol; orĭ le pricepe, şi atuncĭ degeaba i le-aĭ ascunde!».

[illegible] să spre a-ţi încheia, cum se cuvine [illegible] [illegible], din seara premierei ta-ţi vadă arătări Teatrului Naţional la «Fopasun petrecea». Spectatorul deci de voeşti nu trebuie să fie prea [illegible] de [illegible] ce cere acolo magistraţi, profesori, poeţi chiar şi [illegible] apoi, chiar de a-ţi [illegible] cam tare, să nu-ţi pese pentru [illegible] d-tale, căci vocile Bucureştiului vor [illegible] şi atunci te poate cuprinde perioada [illegible] şi atunci, degeaba [illegible] secunda».

SCĂRICICA.



SCĂRICICA

E un pitoresc drum, bolovănos, ce urcă, treaptă cu treaptă, greoiŭ, din Strada Puţu-cu-apă-rece, până sus în dosul căsàrmilor din Strada 13 Septembre, unde-ţĭ apare, peste pomiĭ şi casele din coastă, nesfîrşita veselă grădină a mahalalelor bucureştene, iar pe vreme limpede, în zare, silueta albastră a Carpaţilor, cu tăietura caracteristică a Bucegilor.

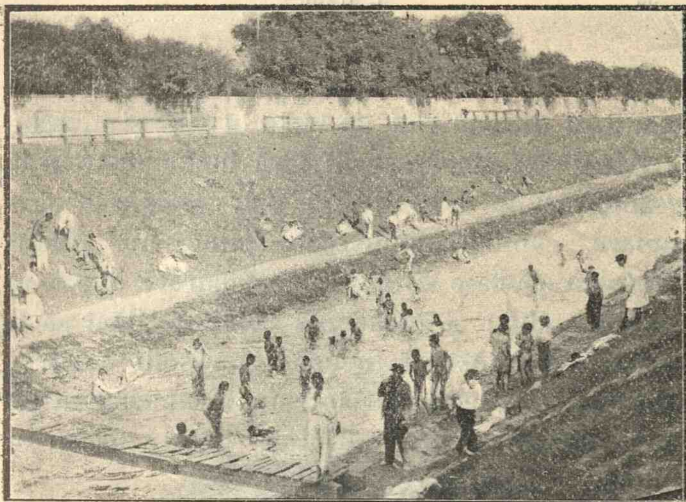
Trec puţinĭ prin această strădiţă cu scărĭ abrupte: oamenĭ grăbiţĭ urcînd gîfîind treptele

scofîlcite, spre a-şĭ scuti un lung ocol; trec pe seară Oltenĭ, bălăbănind coşurile goale, cîntînd vesel din frunză, mergînd spre odăile lor din Dealul Spiriĭ, trec soldaţĭ şi ofiţerĭ, iar, la amiazi şi seara, lucrătoriĭ de la Arsenal.

Adevăraţiĭ stăpînĭ pe Scăricică sînt copiiĭ: se aleargă aicĭ ca nebuniĭ, urcînd şi scoborînd de un număr înspăimîntător de orĭ dealul, găsind maĭ ales plăcere să vadă plutind pe rîuleţul supţirel de lăturĭ ce curge veşnic la vale prin mijlocul Scăricicăĭ, beţişoare orĭ bărcĭ făcute, mîncînd une orĭ bătaie, dintr'o foaie de caiet. Se bucură peste măsură văzînd cum sare barca şi plutele peste groaznice cataracte la fiece treaptă. Cînd plouă tare şi pot urca dealul bălăcind în apă cu picioarele goale, bucuria lor nu are margenĭ. Iarna apoĭ, cînd zăpada a nivelat treptele, cînd Scăricica este de sus şi pănă jos un povîrniş periculos de ghiaţă, numaĭ eĭ îndrăznesc să o urce cu săniuţele, şi răsună Scăricica de veselia lor zgomotoasă.

Dacă te gîndeştĭ cît de uşor s'ar întîmpla să treacă jos o trăsură tocmaĭ în clipa cînd se prăvălesc nebuneşte cu săniuţa la vale, mărturiseştĭ că mult dragĭ trebuie să-ĭ fie Celuĭ din cer copiiĭ....

LA BAIE LA „TIR“.



Baie populară, sistem Tout-à-l'égout, în Dîmbovița, ziua în amiaza mare, pe unde eraŭ odinioară mult cercetatele Ape Minerale deservite de primul tramvaiŭ bucureştean. Cu toată paza gardiştilor ce trag straşnice masagii gratuite pe spinarea celor ce transformă Dîmbovița dulce în Techirghiol bucureştean, chiuie cheiurile noaptea de rîsetele şi strigătele copiilor, bărbaților, femeilor şi fetelor, venite din mahalale să facă în familie baie în gîrla murdară şi tristă. Din cînd în cînd domină înjurătura națională a vreunuia trîntit, în glumă, îmbrăcat în apă, orĭ a unuia ce dîrdîie de frig pe mal înnodîndu-i-se sdravăn la basă inexprimabiliĭ muiațĭ prealabil cu grijă în apă.

LA BAIE LA „TIR"

Cînd soarele dogoreşte de rămîne urma ghetelor în caldarîmul străzilor pustiĭ, şi ahtiat după o dungă de umbră, te tîrăştĭ istovit de-a lungul caselor, privind cu simpatie până şi

umbra stîlpilor de telegraf, doar la baie la «Tir» maĭ vezĭ oamenĭ vioĭ, cu viaţă în vine şi muşchĭ.

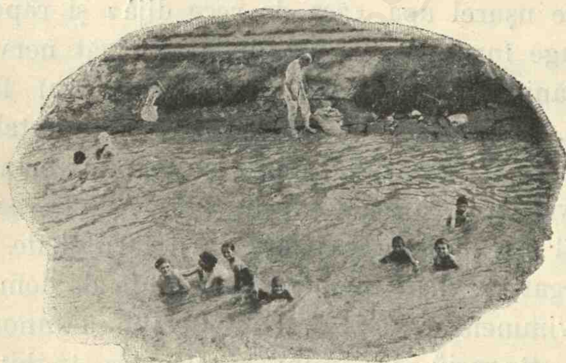
Parcă toţĭ Bucureştenii fără hîrtie albastră la geamurĭ şi-aŭ dat întîlnire aicĭ: gălăgia e asurzitoare, cabinele sînt toate pline, nu găseştĭ pantalon de baie uscat, cearşaf curat; dar te-aĭ desbrăca chiar şi în cabina comună, doar să aĭ dreptul să te azvîrlĭ în apă, să răsufli răcorit, să te plimbĭ nesupărat într'un ideal costum de vară, acelaşĭ pentru militar, preot, băcan şi filfison.

La «Tir» vezĭ cele maĭ neaşteptate exemplare de diformaţie fisică în toată goliciunea lor, vorba vine: abdomene uriaşe, unsuroase, ce impun respectul; bimanĭ atît de slabĭ, încît studentul în medicină ar găsi o splendidă ocasie să repete aicĭ în vacanţă cursul de osteologie; vezĭ indivizĭ cu bicepsĭ enormĭ, mîndri de protuberanţele lor cărnoase, cu care stîrnesc admiraţie, ridicînd mereŭ ghiulele, făcînd planşa la inele, trapez, echilibru pe mînĭ, terminînd cu un dublu saltmortal de pe trambolină în apă, după care urcă răpede din noŭ scara, leoarcă de apă, şi se plimbă cu falsă modestie, răsuflînd adînc şi rar, cu pieptul scos înnainte, legănîndu-şĭ în tact braţele uşor încovoiate. Un altul, velocipedist saŭ lucrător strungar, are pieptul scofîlcit de ofticos, dar pulpe uriaşe; cutare ofiţer de ro-

şiorĭ, iresistibil cînd e strîns în corset, cu tunica bine căptuşită cu vată chiar vara, îţĭ face milă, în costum extracivil, de diform ce e! De te-ar vedea, cuceritorule, sexul frumos!

Rar, foarte rar, vezĭ un corp frumos, produs al uneĭ gimnastice raţionale.

X poetul, cu plete lungĭ, mustăţĭ frumos aduse, iese din apă o caricatură, căcĭ în apă bărbile



se ţuguiesc, dînd oamenilor mutre de satir, mustăţile se pleoştesc ca la Chinesĭ, fresura ce ameninţă cerul zburînd spre ideal, iţĭ cade fleaşcă peste ochĭ; şuviţe de păr care ascundeaŭ atît de artistic un început serios de chelie, te daŭ de gol, şi doar oamenĭ chelĭ de-a binelea maĭ sînt frumoşĭ în apă. O consolaţie!

În basin abia te maĭ poţĭ mişca de lume. La »Apa mică», supt havuz, doĭ popĭ, cu bonete

de baie în cap, ca cucoanele, spre a-şĭ feri cozile de apă, staŭ smeriţĭ supt duşul rece. În juru-li, o droaie de copiĭ bàlăcesc oprindu-se cînd şi cînd la lanţul de unde începe «Apa mare», şi privesc într'acolo cu respect.

La scara pe care te coboriĭ la apa mică, un june cu părul roşcat şi căutătură şaşie, ghemuit de frig saŭ frică, întinde delicat un picioroiŭ, atinge uşurel apa «aşa de rece dijà» şi răpede îl trage înnapoĭ, cu un gingaş strigăt nervos, clănţănind dinţiĭ; apoĭ, după ce-şĭ maĭ face curaj, atinge iar apa uşor cu vîrful degetelor, până ce-şĭ face milă unul, şi cu un brînciŭ zdravăn ţi-l rostogoleşte în apă. Altfel, roşcovanul s'ar fi îmbrăcat fără să fi făcut baie.

Legat de vîrful uneĭ prăjinĭ ţinute de domnu' Schwimmeister, un individ învaţă să înnoate, dînd stîngaciŭ din mînĭ şi picioare, înghiţind apă şi apucînd desperat frînghia de care este legat.

De-a lungul fieruluĭ întins la nivelul apeĭ, pentru odihnă, de jur împrejurul basinuluĭ, unul înnoată, de la o tăbliţă cu «Nu scuipaţĭ în apă» până la alta, «voiniceşte», făcînd un zgomot teribil şi stropind, ocărît de lume, până dincolo de cabine.

Zarva cea mare însă este în partea adîncă a basinuluĭ: ca broaştele sar fără încetara înno-

tătoriĭ, de la trambolină, de la inele, trapez, de sus de tot, de pe platforma de de-asupra gimnasticeĭ, peste balustrada de fier din jurul piscineĭ ; unul face salt-mortal, altul sare în cap cu eleganţă, altul dă greş şi cade pe burtă, stîrnind hohote de rîs, altul sare turceşte, stropind pe ceĭ îmbrăcaţĭ, alţiĭ îşĭ daŭ brînciŭ în apă cu cearşaf cu tot, alţiĭ fug în jurul basinuluĭ, alergîndu-se cu ţipete.

Impasibilĭ la zgomot, doĭ Englesĭ, un Neamţ şi un Romîn înnoată tacticos, ceasurĭ întregĭ, dînd ocol basinuluĭ, exercitîndu-se «pentru a trece la toamnă Dunărea înnot». După eĭ se ţin mulţĭ, obosind însă răpede saŭ plictisindu-se. Începătoriĭ înnoată, suflînd greŭ, înghiţind apă şi strîmbîndu-se, strănutînd, de-a lungul lanţuluĭ despărţind «Apa mare» de cea «Mică». Vre-o treĭ golanĭ petrec martirisînd cîţĭva bieţĭ băieţaşĭ, sărind asupră-li pe ne-aşteptate şi dîndu-ĭ la fund, până ce abia maĭ pot să răsufle, şi plîng de frică şi de năcaz neputincios.

Prin mijlocul basinuluĭ, ceĭ graşĭ fac planşa. Unul, cu ţigara în gură, se dă mereŭ la fund, fără să stingă mucul aprins. Altul tot cară din fundul basinuluĭ lighiane, sticle de limonadă gazoasă, ace, cuie ce i se azvîrl într'adins. Are mulţĭ admiratorĭ. Succesul cel maĭ mare îl are însă «omul-balenă»: un individ care înnoată pe

spate, luînd mereŭ în gură apă din basin şi azvîrlind-o ca un havuz la doĭ metri înnălţime. După el înnoată vre-o zece ticăloşĭ de copiĭ, strîmbîndu-se de rîs: pe rînd, unul cîte unul, se desparte de grupul vesel, înnoată cîţĭva metri tocmaĭ lîngă «omul-balenă» retrăgîndu-se apoĭ spre a face loc altuĭ complice, în vreme ce «omul-balenă» înghite mereŭ apa din ce în ce maĭ suspectă.

Pe băncile de la întrare, lîngă trambolină, ştergîndu-şĭ năduşeala şi privind la înnotătorĭ, respirînd mirosul tare al apeĭ în continuă mişcare, cîţĭva clienţĭ aşteaptă să se golească vre-o cabină, să se usuce unul din pantaloniĭ uzĭ zvîrliţĭ pe cabine, la soare. I-aŭ văzut copiiĭ. «Să-ĭ facem broască, mă», propune unul, şi cu toţiĭ, lăsînd «omul-balenă», ies din apă răpede şi apoĭ, sdup, în apă iarăşĭ: sărind turceşte unul după altul în dreptul celor cari aşteaptă să facă baie, dar nu îmbrăcaţĭ, îĭ fac leoarcă de apă. D-l intendent al «Societăţiĭ de Arme, Gimnastică şi Tir», care tocmaĭ trecea pe acolo şi a fost şi el udat pănă la piele, s'aprinde: «Măgariĭ draculuĭ! V'arăt eŭ vouă! Acasă!!!... Staŭ, dom'le, 3-4 ceasurĭ în apă, li dîrdîie... trupul de frig, aŭ buze vinete, şi nu pleacă acasă!... O să pun să nu vă maĭ dea bilete! O să vă ieaŭ hainele.»

Dar, venind în goană spre d. intendent, «bă-

ieşiĭ» îl chiamă urgent la «Apa mică». Se aud într'acolo ţipete, huiduielĭ: supt havuz, un mitocan îşĭ făcea cu săpun o baie de curăţenie în piscina de înnotat: capul îĭ era alb de spumă de săpun; şi acum îşĭ săpuneşte picioarele. Lumea răcneşte: «Afară! Afară! Huideo! Huoo! La Meltzer! La Baia Poporală»! La Malmezon! La Vitan! Huideoo!». Bietul om, zăpăcit, buimăcit, aiurit, nepricepînd pacostea ce da pe el, e împins afară din basin cu ghionturĭ, băgat la duş. Lumea, care se adunase ca la bîlciŭ se împrăştie, uniĭ rîzînd, alţiĭ protestînd. Ceĭ maĭ mulţĭ întră din noŭ în apă, alţiĭ, învelindu-se cu cearşaful ca mumiĭ egiptiene cumpără cornurĭ şi ţîrĭ, mîncînd cu energie canibalică; alţiĭ îşĭ daŭ bătăturile în grija «d-luĭ Pedicur diplomat»; alţiĭ în fine merg la Duş.



Se aud acolo ţipete, chiote, răcnete de parcă ar necheza o herghelie întreagă. Apa, rece ca ghiaţa, ţişnind de sus, de jos, din lăturĭ, împroaşcă în toate părţile, pulverisîndu-se, făcînd

zecĭ de curcubeie, lovită de razele soareluĭ şi căzînd apoĭ în picăturĭ de foc pe piatră. La uşă băieşiĭ aşteaptă cu cearşafurile, masîndu-şĭ clienţiĭ, bătînd toaca cu palmele pe spinarea lor, terminînd cu una maĭ tare, însoţită de un «să vă fie de bine, 'conaşule!», cerşitor de bacşişurĭ.

Alţiĭ fac întăiŭ duşul şi apoĭ se azvîrl în apa ce li pare maĭ caldă aşa.

Un muşteriŭ, proaspăt sosit, cu burta enormă strînsă de nişte pantalonĭ de baie prea strîmţĭ, ultra comic individ gîfîitor, cu ochiĭ micĭ, blegĭ, priveşte lîngă trambolină cum «calcă apa» uniĭ înnotătorĭ:

— «O fi adîncă?», întreabă el cu respect.

— «Aş, nu vezĭ?», (zic ceĭ ce calcă apa). «Nicĭ păna la gît!»

Şi individul gras, făcîndu-şĭ vînt stîngaciŭ, s'azvîrle cu sgomot în apă...

Trec 15, 20, 30 de secunde. Omu' supt apă...

— «Tii, al draculuĭ burtos!», exclamă unu', «da' ştiŭ că are plămînĭ!»

— «Măĭ, al draculuĭ, da' bine înnoată supt apă!»

De odată însă, de-asupra apeĭ, o serie de băşicĭ de aier se sparg cu pocnete uşoare, şi capul chel al burtosuluĭ apare niţeluş la suprafaţa apeĭ, dispărînd iarăşĭ.

— «Se 'nnecă, mă! Prăjina! O prăjină! Schwimmeister! Se 'nneacă! Săriţĭ!!!»

Şi zecĭ de înnotătorĭ se daŭ la fund, îl prind de braţ, de mînă, de picior, de ceafă. De pe mal li se întinde o prăjină; s'agaţă cu toţiĭ de ea pe amestecatele, uniĭ ţipînd, alţiĭ înghiţind apă, altul scuipînd pe jumătate sufocat. Întreaga ciorchină agăţată de prăjină în jurul înnecatuluĭ e tîrîtă la scară şi acolo, cu sforţărĭ uriaşe, inerta masă de grăsime e împinsă sus pe mal, întinsă pe piatra caldă.

Basinul s'a golit într'o clipă, toţĭ sînt în jurul înnecatuluĭ, din cabine aŭ ieşit oamenĭ pe jumătate îmbrăcaţĭ, fiecare dă un leac: «Coniac! Coniac! Frecaţi-l cu coniac! Îndoiţi-ĭ burta să verse apa! Nu, nu! Întins! Lăsaţi-l întins! Limba! Scoateţi-ĭ limba! Frecaţi-l cu coniac!»

D. Schwimmeister, al căruĭ elev era să se înnece şi el de frică, soseşte gîfîind şi dă lumea la o parte. Iea două-treĭ cearşafurĭ, le face mototol, le pune supt şalele înnecatuluĭ, dîndu-ĭ braţele peste cap; cu un pantalon ud îl freacă pe corp, de-l jupoaie, apăsîndu-ĭ pe burtă ritmic şi dîndu-ĭ palme peste palme. Apoĭ, lăsînd loculuĭ înnecatul, aleargă în cabina luĭ, se întoarce cu o tabacheră şi o batistă, şterge bine nările înnecatuluĭ şi, îndesîndu-ĭ tabac pe nas,

i-l suflă puternic în nărĭ şi iar ţi-l freacă pănă la sînge.

De odată răsună un straşnic, strident strănutat, şi înnecatul varsă cîţĭva litri de apă. Deschide ochiĭ tare bleg, şi iar strănută puternic. Suspină apoĭ prelung, apleacă capul cu mutră idioată, priveşte cu jind, şi exclamă: «De ce m'aţĭ păcălitără, bă?!».

BISERICA

SF. SPIRIDON VECHIU.



BISERICA SF. SPIRIDON-VECHIU.

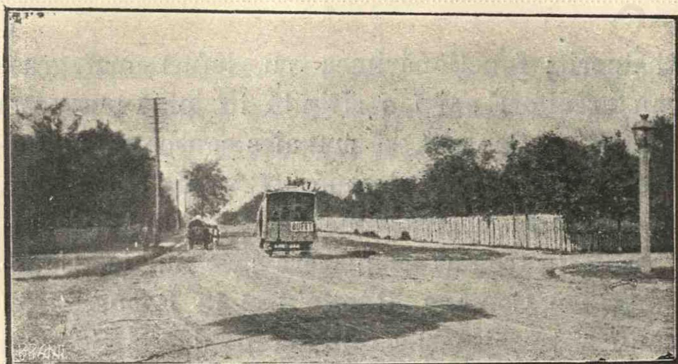
Reclădită din zid la 1747 de Constantin Nicolae-Vodă (Movrocordat), pe malul stîng al Dîmboviţeĭ, biserica Sfîntuluĭ Spiridon Vechiŭ se află astăzĭ părăsită în mijlocul unuĭ loc viran netransformat încă în squar, pe malul drept al apeĭ supusă alinieriĭ şi oprite de a maĭ hoinări capricios prin vechĭ mahalale.

Ca să poţĭ privi astăzĭ pisania de opt rîndurĭ în greceşte urmate de alte două în slove arăbeştĭ, şi ca să întri în modesta clădire de rugăciune, fără turle, fără clopotniţă, dar cu ar-

tistică răsucire a stîlpilor de piatră aĭ pridvorului, mînjiţĭ însă urît, ca şi pisania, cu groasă vopsea de uleiŭ, silit eştĭ să coborĭ, în loc să urcĭ, cincĭ trepte atît de mult s'a înnălţat pămîntul în jurul vechiĭ bisericĭ. S'aŭ îngropat pe acelaşĭ loc îngust atîţia morţĭ din străvechĭ timpurĭ pănă la 1879, cînd s'a oprit înmormîntarea în jurul bisericilor, încît cosciugele răposaţilor, osămintele lor, florile, cununile depuse pe morminte de ceĭ ce aveaŭ să fie îngropaţĭ la rîndul lor în acelaşĭ loc de odihnă, apoĭ pietrele amintitoare, crucile, intrate pe încetul, prin propria lor greutate, în pămîntul umed răscolit, dispărute supt buruienile crescute peste gropile uitate, aŭ umflat tot maĭ tare pămîntul, înnălţîndu-l astfel, încît şi morţiĭ aŭ început, la rîndul lor, să îngroape biserica veche.

Şi, privind cît de înnalţĭ sînt plopiĭ rămaşĭ din alte vremurĭ, cu cîtă viaţă cresc văzînd cu ochiĭ buruienile, oţetariĭ hrăniţĭ de pămîntul saturat de cadavre, aĭ impresia că vezĭ cum se afundă în pămînt străvechea clădire părăsită de ceĭ viĭ, atrasă, înghiţită de morţiĭ uitaţĭ ce-şĭ răsbună.

„ȘOSEAUA“
IN ZIUA DE SF. ILIE



Şoseaua Jianu, cea mult prăfuită, mergînd paralel cu boierescul drum bine îngrijit al Şoselei Kiselef, spre „Bufet".

„ŞOSEAUA"
ÎN ZIUA DE SF. ILIE

După ce soarele, pe asfinţite, aşterne umbră tot maĭ mare pe străzile Capitaleĭ, şi Bucureştenii rămaşĭ în cuptorul eĭ îndrăznesc, cu sfială, să ridice perdelele şi să deschidă geamurile locuinţelor în vederea răcoriĭ amurguluĭ, tramvaiele ce merg în spre şosea sînt tot maĭ încărcate de un public ciudat pe care numaĭ la Zece Maiŭ şi vara, Duminicile, maĭ ales cînd sînt două zile consecutive de sărbătorĭ, îl poţĭ vedea. High-liful e fugit peste graniţă, şi-şĭ drege stomacul la Vichy, Aix-les-Bains şi Carlsbad, orĭ îşĭ plimbă luxul vinovat în Sviţera, Norvegia vorbind pe acolo româneşte ca să nu-ĭ priceapă

chelnerii; funcţionărimea cu lefurĭ maĭ grase saŭ creditorĭ naivĭ, e risipită în toată ţara, căcĭ Ioneştiĭ şi Popeştiĭ, şi maĭ ales consoartele dumnealor, s'ar crede desonoraţĭ să petreacă vara în Capitală; negustorimea cea măruntă s'a înghesuit în trenurĭ de plăcere spre Sinaia, Constanţa saŭ Comana. Rămîn decĭ în Bucureştĭ ceĭ umilĭ şi necăjiţĭ şi-şĭ plimbă invidia la Şoseaua boierilor, acaparînd-o Dumineca. Şi maĭ vezĭ atuncĭ pe Calea Victorieĭ saŭ la Şosea, provincialĭ. Bărbaţiĭ, cu umbrelă, de şi n'a plouat de două lunĭ şi nicĭ n'are de gînd să plouă, cu panamale bocciĭ; cucoanele cu rochĭ kaki saŭ de stofă vărgată, ce se purta acum un an; Cîmpulungeniĭ, Sinaioţiĭ, get-beget, Călimăneşteniĭ vin să vadă Capitala tocmaĭ cînd alţiĭ fug de ea.

Aşa se explică de ce sînt la Şosea, vara, Dumineca, tipurĭ cum în alt anotimp şi în alte zile nu poţĭ vedea.

Prin Strada Buzeştĭ saŭ Bulevardul Colţeĭ cel cu case fistichiĭ, tramvaiele sosesc ticsite în larga piaţă a Victorieĭ; vagoanele directe spre «Bufet» sînt luate cu asalt pe îmbrîncitele.

Cu urechile vîrîte într'o bonetă de pînză S. P. A., un biet cal deşănţat, opintindu-se cu desnădejde supt loviturile de biciŭ, tîrăşte agale-agale spre Bufet vagonul încărcat nemilos, luînd-o

pe Șoseaua Jianu. Drumul e miserabil de primitiv: nepavat, cu șanțurĭ adîncĭ de ambele părțĭ, plin de gropĭ, cu praf de două palme; șerpuiește spre Bufet paralel cu drumul atît de îngrijit al echipajelor și automobilelor de lux.

Estompîndu-se, și pierzîndu-se în praful aurit de razele de foc ale soareluĭ la apus, Palatul Funcționarilor, cu acoperișul de ardesie roșie, palatul cu ornamente prea multe și greoaie al Ministeriuluĭ de Externe, vilele din Alea Blank rămîn tot maĭ în urmă, dispărînd cu încetul. Tramvaiul ridică nourĭ de praf înnecăcios, lunecă uruind între boschetele Șoseleĭ și nesfîrșitul gard de lemn alb de mesteacănĭ împrejmuind via unnĭ vechiŭ boier muntean.

Și, cu tot praful, e maĭ răcoare aci, îndrăzneștĭ să răsufli adînc. Salcîmiĭ piperniciţĭ și albĭ de praf, înșirațĭ de-alungul drumuluĭ, în dosul cărora nu maĭ zăreștĭ case, îțĭ daŭ ilusia că eștĭ la țară; iar, cînd vagonul urcă panta din dosul Institutuluĭ Geologic, dînd impresia munților acelor ce numaĭ vilegiatură visează, atuncĭ parcă mulțimea de oamenĭ necăjițĭ, cu fețe obosite, asudațĭ, fără gust îmbrăcațĭ, urîțĭ, și totușĭ simpaticĭ fiindcă iĭ știĭ nenorocițĭ, iese din amorțeala ce a urmat oboseala luăriĭ cu asalt a vagonuluĭ; fețele asudate se descrispează, limbile

se descleştează şi conversaţiile, ce atît de uşor devin generale la clasele de jos, încep :

— «Ce căldură, dom'le, ce căldură !», începe unu', făcîndu-şi vînt cu pălăria şi descheind nasturiĭ jiletceĭ de alpaga.

— «Guler de azĭ dimimeaţă, dom'le, fleaşcă !, piftie !, ciulama !»

— «Eŭ, dom'le, port guler de cauciuc, şi habar n'am ! Uite, ăsta..., îl am de şase lunĭ de zile!... Un păcat are : face bubuliţe pe gît.»

— «Degeaba l-aŭ scosără pe Sf. Dumitru, Madam Popescu, tot nu plouă !»

— «Sfîntul Ilie şi să nu tune, asta n'am maĭ pomenit, soro !»

— «N'aĭ luat congediu, dom'le Popescu ?»

— «Nu pot, monşer, Directorul e în vilegiatură, la Vichy, şi, înţelegĭ, trebuie să-ĭ ţiŭ locul...» (Madam Popescu şterge cu tandreţă de praf haina consoarteluĭ dumneaeĭ, privindu-l cu admiraţie respectoasă.)

— «Ştiĭ mata, nene Popescule, unde am fost eŭ anu' ăsta?... Ghicĭ ?... La Tirenbad!... Şefu' e la Carlisbadu.»

— «Al draculuĭ Ionescu !»

— «Vaĭ, Goldenberg, ce cald este dijà, mein Gott !»

Toba mare a musiceĭ militare ce cîntă la Bufet se aude tot maĭ puternică, tramvaiul o coteşte

în dreptul grădinii «Villa Regală», trece prin faţa «Tennis-Clubuluĭ», pe lîngă vila «Mon Repos» şi se opreşte în dreptul sanatoriuluĭ de bolĭ nervoase «Sf. Elisabeta». «Bufetul!», vesteşte răstit conductorul, şi vagonul se goleşte, aplecîndu-se tare într'o parte, săltînd apoĭ de bucurie că a scăpat de «mitocanĭ».

Înnainte de a-şĭ face apariţia la Şosea, cucoanele îşĭ aranjează toaleta, coafura, luînd apoĭ mutre cu surîs afectat; una îşĭ scutură fustele de praf, alta, grasă, oftează, ştergîndu-şĭ fruntea şi gîtul de năduşală. D. Popescu a scos o imensă batistă roşie din buzunar, şi-şĭ şterge ghetele.

La Şosea, ca întâie impresie, animaţia e cea obişnuită Dumineca: trăsurile trec în goana cailor, în spre rondul al doilea, întorcîndu-se la pas, ca după mort, în şir unele după altele, în spre Bufet, reîncepînd goana după ce ocolese havuzul de la rondul întâiŭ. Aşa e moda. Cînd şi cînd, un automobil trece ca fulgerul, speriind caiĭ cu pocnetul explosiilor repetate, cu urletul sirenelor saŭ măcăitul goarnelor uriaşe, lăsînd în urmă un nor acru de fum albastru, ce împute atmosfera cu duhoare de petrol. În fund de tot, pe îngusta «Alea Biciclistelor», cum a scris din greşală zugravul feminist al Primărieĭ, bicicletele cu licărirĭ de argint trec răpede

din toate părţile, iar băncile din apropierea musiceĭ sînt ca în totdeauna înţesate de lume.

Dacă staĭ însă de priveştĭ maĭ cu luare aminte, vezĭ că automobilele sînt «taximetre», că echipagiile luxoase cu vizitiĭ raşĭ, în livrele, lipsesc, şi că numaĭ trăsurile de piaţă circulă. Dacă sînt puţine la număr, în schimb însă sînt arhiîncărcate: pe capră, lîngă birjar, stă odrasla masculină a vre-unuĭ Popescu, orĭ servitoarea dumnealor; în trăsură restul familieĭ, cu soacră cu tot. În altă trăsură se furlandisesc, picior peste picior, vre o treĭ băieţĭ de prăvălie, privind de sus pietoniĭ. Cîte o demimondenă bătrînă saŭ ghinionistă, rămasă în Capitală, se plimbă cu un căţeluş în poală în luxoasa trăsură cu doĭ armăsarĭ nechezătorĭ aĭ unuĭ muscal cu anteriul de catifea albastră cu nasturĭ de argint. Cu părul şi obrazul văpsit — reclama firmeĭ — cu pălărie cît roata de automobil, cu roche provocătoare, schimbă privirĭ de dispreţ, şi poate de reciprocă invidie, cu femeia cinstită, la braţ cu soţul eĭ, mergînd încet, obosită, pe «Alea Pedestrilor». În redingotă stranie, cu joben arhaic, de şi sînt 37 grade la umbră, un provincial merge şi el la Flora, urmînd de aproape demimondena. Într'o trăsură de casă recunosc pe chiristigiul mahalaleĭ mele, cu familia. Se face că nu mă ştie. Recunosc iaraşĭ,

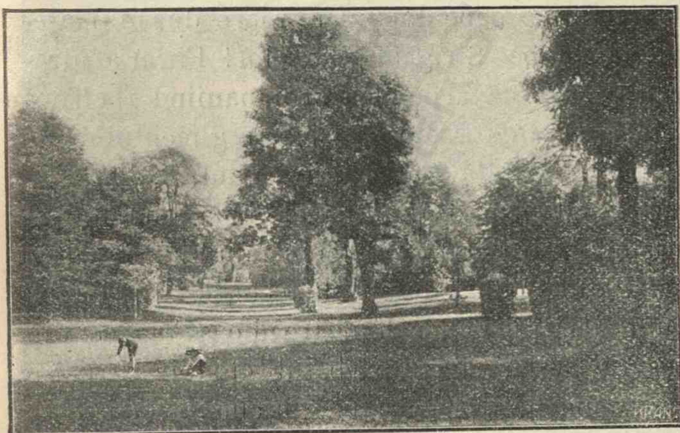
gătite şi sulemenite, nevasta şi cele treĭ fete de măritat ale cîrciumaruluĭ Ionescu. Abia răspund salutuluĭ mieŭ de pieton fără avere.

Venind de lă Hipodrom pe «Alea Călăreţilor», jocheĭ ca chibritul, cocoţaţĭ pe nişte lunganĭ de caĭ înnalţĭ, cu picioare supţirĭ strînse în ciorapĭ galbenĭ, se întorc spre grajd. Vre-o treĭ funcţionarĭ comercialĭ, carĭ aŭ luat caĭ cu chirie de la manej, se plimbă în costum de călărie impecabil, dar prea încleştează degetele în coama rosinantelor blajine şi aŭ mutre de parcă ar fi înghiţit untură de peşte.

Bicicliştiĭ sînt parcă maĭ mulţĭ ca totdeauna; faptul e că aceĭ carĭ, trecînd pe Hipodrom, o ieaŭ în împrejurimĭ la Băneasa, Teĭ, Fierăstrăŭ, unde se scaldă lumea gratis, sînt o minoritate, căcĭ moda e să te plimbĭ doar pe aleia strîmtă, abia lungă de cîteva sute de metri dintre rondul întăiŭ şi vechiul Velodrom părăsit, de cînd ciclismul a fost detronat de automobilism; aşa că, tot plimbîndu-se pe acelaşĭ loc, cele cîteva sute de biciclete daŭ, ca figuranţiĭ la teatru, ilusia număruluĭ. Niciodată însă nu am văzut maĭ multe biciclete cu chirie: «tramcare» informe, cu cadrul supţire, cauciucul cîrpăcit şi zdrenţeros, care trebuie umflat de zece orĭ în treĭ minute; niciodată nu am văzut maĭ bizare costume improvisate: unul şi-a suflecat panta-

lonii sus, de-asupra ghetelor cu cauciuc usat, aşa că i se văd, pardon, izmenele, altul umblă, maĭ decoltat ca o cucoană, într'un tricoŭ de flanelă igienică «à jour» şi cu o şapcă de automobilist a 50 de banĭ bucata pe cap; altul şi-a atîrnat haina de ghidon, pedalînd «ca la mama acasă». Eraŭ însă şi d'ăia cu pantalonii de dril alb, pantofĭ ad-hoc, biciuşcă, pedalînd demn şi tacticos pe o splendidă bicicletă model de lux luată în rate; alţiĭ, «cu roata liberă», mergînd fără a ţineà ghidonul, priveau îngîmfat de-l admiră caliciĭ; altul, cocoşat pe ghidon, leoarcă de năduşeală, antrenîndu-se de curse, pedalează ca şi cum l-ar alerga Necuratul; altul, iarăşĭ, începător, pe o roată cu cauciuc plin, taie mereŭ drumul de-a curmezişul, în mijlocul protestărilor şi vociferărilor colegilor. Pe o roată uriaşă de doĭ metri, la spate cu una mititică de tot, «unicul monociclist romîn», reparator de biciclete, îşĭ face reclamă, plimbîndu-se ţanţoş, izbind cu nasul crăcile teilor. E înconjurat de odraslele luĭ, pe biciclete minuscule, alergînd cu dibăcia unor puĭ de dracĭ. Mahalagioaice sensibile scot delicate ţipete de teamă admirativă. Un imbecil, bun de luat la bătaie, a pus un scăunel în faţa ghidonuluĭ biciclete şi, legînd acolo un copilaş de treĭ anĭ, îl plimbă, idiotul, în

grămădeala cicliştilor începătorĭ, în mijlocul trăsurilor, pe înnoptatele. Altul, care probabil şi-a cumpărat o lanternă nouă cu acetilenă, a şi aprins-o, de şi e ziuă încă, nerăbdător să se grozăvească cu ea. Altul, în sfîrşit, prinzînd subit dragoste de un copac, îl iea în braţe, căzîndu-ĭ



Şoseaua Kiselef.
Aleea ce şerpueşte de-alungul vechiuluĭ cimitir protestant.

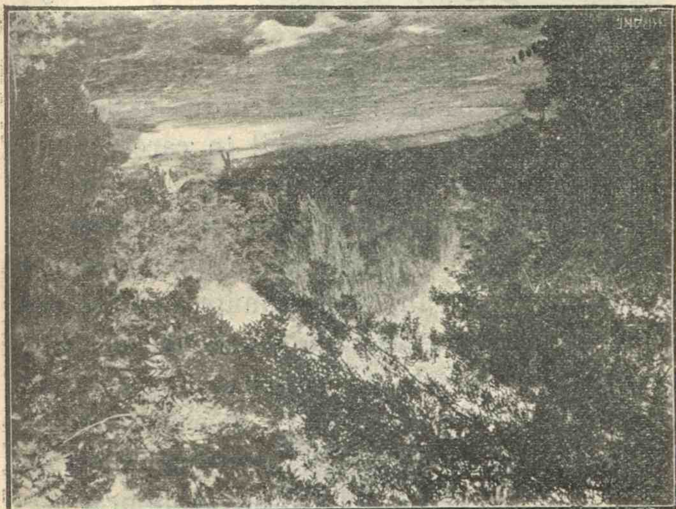
la picioare, zdrelindu-se pe buze şi pe nas. Peste el, treĭ, patru, neavînd timp să cotească, cad grămadă înjurînd. Se adună lumea în goană, părăsind băncile de lîngă musică, răpede ocupate de alţiĭ maĭ deştepţĭ. Cel din urmă soseşte represintantul justiţieĭ. Izbuteşte să împrăştie într'o clipă pe bicicliştĭ, ducînd la secţie vre-o

doi mai prost îmbrăcați, și fără număr de la Primărie.

Privind la cei de pe bănci, vezi că domină hainele de alpaga neagră, manșetele verzi de celuloid, gulerile de cauciuc, alături de cel mai neînchipuit amestec de rochi în culori aprinse. O bancă e acaparată toată de ungureni, cari strîng de aproape două servitoare durdulii, așezate la mijloc. Strigătele de «Ioi! Fir'ai al dracului!» răsună armonios, acompaniind «la Tonkinoise», cîntată de musica regimentului de artilerie. Pe altă bancă guvernante trăncănesc nemțește, vorbind pe socoteala boierilor și martirisînd niște bieți copii, oprindu-i de la orice joc. Pe altă bancă dumnealui cetește «Iniversu'», dumneaei trage cu ochiul, invidioasă, la cei din trăsură, spionîndu-și bărbatul cînd trece vre-o demimondenă, gata a-i face scene: că de ce se uită la «tîrtele alea care sucesc mințile bărbaților însurați!». Lîngă ei, băiatul lor, îmbrăcat cu oribilul șorț-uniformă cu epolete galbene al claselor primare, e ținut de scurt să nu-și tocească ghetele făcînd desemne în praf. La colțul unei bănci o femeie bătrînă fumează o țigară, ținînd mucul cu un ac de cap, spre a nu-și arde mănușile gris. Puțini ascultă musica, de și e bătaie une ori pentru a apuca locuri lîngă chioșcul orchestrei. Cei cari n'aŭ găsit locuri bune se

plimbă în dreptul Bufetuluĭ, privind cu afectaţie la ceĭ ce aŭ ocupat loc la mese şi beaŭ bere.

Maĭ lîngă rondul întăi, un Italian, cu un fonograf într'o cutie cu geamurĭ pusă pe un



Şosaua Kiselef.
Lacul secat din mijlocul boschetelor din dreapta.

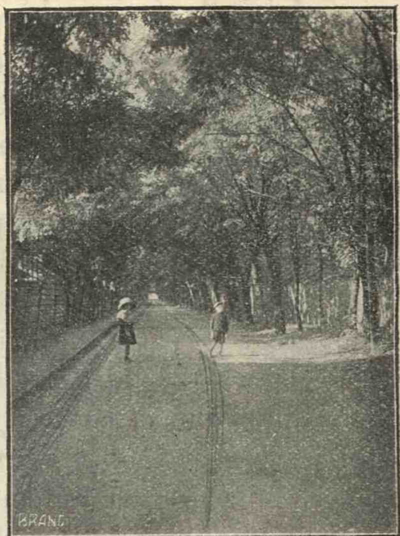
cărucior, dă, în schimbul unuĭ „cinciŭ“, audiţiunĭ musicale. Clienţiĭ sînt numeroşĭ : copiĭ, oltenĭ, servitoare, soldaţĭ şi cîţĭva îmbrăcaţĭ nemţeşte. Fiecare şi-a vîrit în urechĭ cauciucurĭ cleioase, şi ascultă, cu cele maĭ caraghioase schimbărĭ de fisionomie, cîntecul demodatuluĭ

strămoş al gramofonuluĭ, duşman de moarte al lăutarilor de barieră. Lîngă fîntîna de la şcoala primară de lux de lîngă Monetăria Statuluĭ, unde or fi ruginind maşinele scumpe neutilisate, un Bulgar, cofetar ambulant, face dever bun vînzînd bragă, limonadă, rahat, covrigĭ, turtă-dulce şi pistil.

Curioasă e inegalitatea de tratament ce se observă la noĭ pănă şi în aleiele aceleaşĭ plimbărĭ: am văzut halul miserabil în care se află Şoseaua Jianu pe unde vin în oraş carele ţăranilor. Singura parte perfect îngrijită, adevărata „Şosea", e aleia echipagiilor şi automobilelor: stropită din cincĭ în cincĭ minute, perfect nivelată, a fost macadamată, petrolată, şi azĭ e aşternută cu mosaic de piètre: tot ce există maĭ bun pentru automobile [1]; aleele pietonilor din dreapta şi stînga şoseleĭ boierilor este stropită şi ea zilnic, căcĭ altfel s'ar strica de praf rochiile şi pălăriile scumpe ale celor din trăsurĭ; aleia a treia însă, cea din fund de tot, nu e nicĭ măturată, praful e de două palme, frunzele uscate sînt atît de dese, în urma seceteĭ nemiloase, încît foşnetul lor te întristează, ducîndu-ţĭ gîndul de pe acum la miseria iernriĭ ruinătoare. Splendidele grădinĭ care se întind departe în-

[1] Dă, Doamne, să nu prindă la noĭ moda aeroplanelor!

lăturĭ între rondul întăiŭ şi Bufet, de ambele părţĭ ale drumuluĭ din mijloc, sînt în tristă stare. Atît de poetice primăvara, cînd pajiştile verzĭ sînt presărate de părăluţe, de rotunde florĭ galbene de păpădie, ca o risipă cerească de monede de aur şi argint, cînd boschetele de liliac cu gust risipite, îmbalsamează, şi păsările îşĭ ciripesc dragostea în aprobarea broaştelor orăcăitoare din lacul frumos, apărat de stîncĭ şi grote. Grădinile îţĭ fac milă acum: iarba e arsă toată, boschetele aŭ rămas aproape fără frunze şi un strat gros de praf cenuşiŭ aşterne o urîtă uniformă greoaie pe toată vegetaţia; lacul e secat, şi nimenĭ nu-şĭ bate paşiĭ pe aicĭ, — de altminterĭ ca şi primăvara, — căcĭ moda e să te vadă lumea la Şosea, iar nu să admirĭ natura.



Şoseaua Kiselef.
Aleea Kogălniceanu din faţa Bufetuluĭ.

Doar cîteva perechĭ de îndrăgostițĭ se plimbă, fugind de lume, dealungul pomilor împrejmuind vechiul cimitir protestant. Pe iarba arsă ca mustața porumbuluĭ copt, cîiniĭ se aleargă ca nebuniĭ, mușcîndu-se prietenește; o vrabie îșĭ învață puiul să zboare, iar, la umbra unuĭ boschet, în ciorapĭ, fără vestă, doarme Krupp un individ.

Noaptea însă a venit: o salbă albastră de flăcărĭ s'a înșirat într'o clipă pe toată lungimea Șoseleĭ, și lămpile electrice, după ce aŭ sclipit de vre-o două orĭ ca ochiĭ surprinșĭ de lumina prea mare, revarsă acum umbrele negre ale teilor pe ambele laturĭ ale Șoseleĭ, lăsînd băncile aleilor în întunerec. Și e plăcut să priveștĭ din umbră miile de flăcărĭ galben-roșiĭ ale felinarelor trăsurilor venind din depărtare, mititele, tremurătoare, părechĭ-părechĭ, orĭ lumina orbitoare a puternicelor farurĭ de automobile, sosind în goană spre tine, risipind o clipă umbrele, speriind pe îndrăgostițĭ și dispărînd într'un vîrtej sălbatec.

În jurul globurilor electrice, miliarde de fluturĭ albĭ roiesc. Ascunșĭ te mirĭ unde ziua, topițĭ parcă în lumina soareluĭ, vin acuma, bietele insecte, hipnotisate de puternica lumină albastră, să joace, vîrtej nebun de moarte, păn' la ziuă, frîngîndu-șĭ cu pocnete plăpîndul trud chiurasat de sticla groasă a globuluĭ, căzînd ca

o grindină stranie, şi cu o ninsoare de aripĭ argintiĭ sfărîmate, în noroiul şoseleĭ. Şi mereŭ noĭ regimente de fluturĭ vin la asaltul luminiĭ, şi se prind în hora de moarte, înlocuind pe ceĭ striviţĭ, până ziua, cînd nemărgenita lume a in-



Puţ cu cruce, pe Şoseaua Jianu la întrare.

sectelor de noapte dispare dintr'odată, topită, absorbită în lumina soareluĭ măreţ.

La Bufet, drăgălaşa clădire în stil romănesc, cu frumoasa grădină îngrijită bine şi din bielşug stropită, mesele din dreptul lăutarilor s'aŭ ocupat maĭ toate. Îmĭ găsesc totuşĭ un locşor.

— Ah, Goldenberg, ce cald este dijà, mein

Gott! suspină iar, duioasă, la o masă lîngă mine, grasa Madam Goldenberg, cu degetele ţepene de mulţimea inelelor, cu cerceï scumpï la urechï, brăţărï masive, lanţ gros de aur, broşă. S'a îmbrăcat de sigur cu toate obiectele amanetate la d. Goldenberg, orï cu toată marfa din prăvălia luï de giuvaergiŭ. Goldenberg bate tare în masă, chemînd chelneriï cu obrăznicia banuluï şi a raseï. La aceiaşï masă cu dînşiï stă şi servitoarea, cu odrasla cea maï tînără a simpaticeï familiï în braţe. Domnişoara Renée[1] ceteşte foiletonul «Adivoruluï», înghiţind la fisticurï şi alune. Tînărul Goldenberg, în costum de marinar, cu pantaloniï lungï, se îndoapă cu cornurï, vîrîndu-şï, ca distracţie, degetele în nas atît de tare, încît şeful familieï, îngrijat, exclamă: «Ci facï, Herman? Vreï să-ţï scoţï crieriï pe nas dija?» «Armand, staï cum se cade!» complectează cu un miorlăit blajin madam Goldenberg.

— «Flăcăule, încă o halbă, flăcăule!» răsună la o altă masă voacea răguşită a d-luï Popescu, care s'a decis să bea a patra halbă pănă să sosească borşul şi mămăliguţa comandate, şi, apoï, răstindu-se la madam Popescu care nu ştiŭ ce i-a spus discret la ureche:

— «Eï şi? Dacă e 50 de banï halba!... Saŭ

[1] A nu se ceti Rebeca.

staŭ acasă, saŭ petrec! Să mă lașĭ, madam, în pace!»

La o masă maĭ departe, congresiștĭ esperantiștĭ, doĭ Bulgarĭ și doĭ Romînĭ, cu cocardele verzĭ, ieaŭ masa gesticulînd ca niște surdo-muțĭ, spunînd cînd și cînd, cu gura plină, vre-un cuvînt-două, în limba lor păsărească și rîzînd mereŭ satisfăcuțĭ.

Maĭ în fund, doĭ ucenicĭ aŭ luat în tovărășie o regală și ascultă musica cu demnitate, bînd berea pe rînd. La pleeare aŭ dat un ban bacșiș! Bieţiĭ copiĭ...

Alternînd cu musica militară, lăutariĭ, așezațĭ în pridvorul «Caseĭ în stil romănesc ca la Exposiţia din Paris», cîntă cu ritm bizar, o romanţă francesă, scoţînd din scripcă sunete ce înduioșează. Ascultă maĭ toțĭ; madam Popescu privește în extaz oftînd.

Brusc, întrerupînd musica melancolică, o detunătură puternică se aude din spre boschete. Inimile se strîng dureros. Lumea aleargă într'acolo nebună. Un om, un casier, cum se zvonește, laș saŭ curagios, cine ar putea spune?, și-a răpus zilele.

Din spre «Bordeiŭ», artifiţiĭ, ca șerpĭ de foc, se ridică tot maĭ sus pe cerul negru, răspîndind stele de o clipă.

stau [illegible], saŭ petre? Să mă lasĭ, madam, în pace!

La [illegible] mai departe, congresiştĭ esperanţiştĭ, [illegible] Bulgarĭ şi doĭ Românĭ cu cocardele verzĭ, [illegible] masă gesticulînd ca niste surdo-mutĭ, sporind [illegible] cînd şi cînd, cu gura plină, vre-un cuvînt [illegible], în limba lor misterioasă şi rîzînd mereu satisfăcuţĭ.

Mă[illegible] fund, doĭ ucenicĭ aŭ luat în tovărăşie 8 [illegible] să asculte muzica de geamantan, fiind berea [illegible] ţinut. La plecare aŭ dat un ban băeţilor [illegible]...

A[illegible] cu muzica militară, fanfarĭ, aşezaţĭ în p[illegible] d-lui «Casei în stil românesc» ca la Expoziţia din Parisa, cîntă un ritm bizar, o romanţă [illegible], scoţînd din scripcă sunete ce [illegible]. Ascultă mai toţĭ, madam Popescu priveşte [illegible] extaz oftînd.

Brusc întrerupînd muzica melancolică, o detunătură puternică se aude din spre boschete. Inimile se strîng dureros. Lumea aleargă întracolo neliniştită. Un om, un casier, cum se zvoneşte, laş saŭ curagios, cine ar putea spune? şi-a răpus zilele.

Din spre «Bordeiul», artificiĭ, ca şerpĭ de foc, se ridică tot mai sus pe cerul negru, răspîndind stele de o clipă.

LILIECIĬ

DIN SQUARUL ZLĂTARĬ.



LILIECII
DIN SQUARUL ZLĂTARĬ.

Dimineaţa, cînd se stîng felinarele pe străzĭ, cînd pălesc stelele fricoase, cînd Luceafărul, mare cît pumnul, privind cu despreţ la cometa vagabondă ce răsăria odată cu dînsul, vestește deșteptarea dătătoruluĭ de viaţă, cu sutele se adună, zburînd în toate sensurile de-asupra Squaruluĭ, ţipînd supţirel ca șoarecii, liliecii noctambulĭ.

Cu zborul lor îndrăzneţ și greoiŭ, par nenumărate fîșiĭ de stofă groasă, neagră, bucăţĭ din

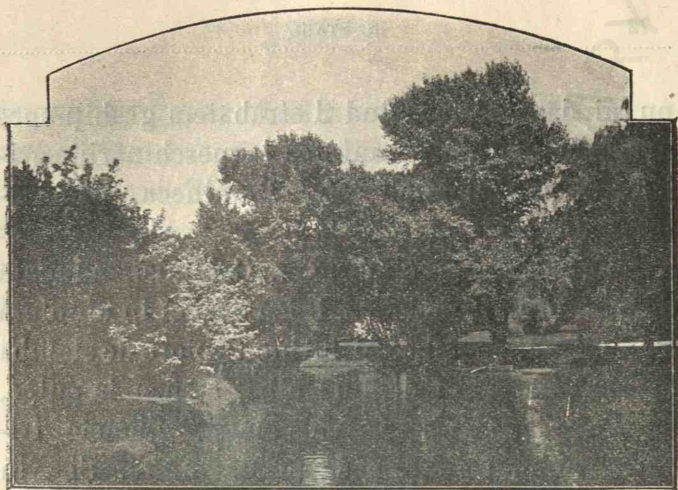
mantia nopţiĭ, arsă de soare, zdrenţuită de vînt.

Încrucişîndu-se în zbor cu brusce cotiturĭ, aicĭ se lasă pănă aproape de trotuar, aicĭ se înnalţă pănă de-asupra plopilor, evitînd, parcă, crucea bisericiĭ; iar, la lumina luniĭ în ultimul pătrar, ce pare ţintuită în vîrful cupoleĭ fosforescente a Caseĭ de Depunerĭ, transformată cîteva clipe în giamie, joacă necontenit ca nişte ţînţarĭ urieşĭ şi negri, ţipînd ascuţit cu chiote, pănă ce înroşeşte amurgul şi li vezĭ clar trupul pîntecos, atîrnînd mic şi umflat în mijlocul aripilor marĭ viscoase, cu unghiĭ.

Atuncĭ, după un ultim zbor grăbit, se retrag din hora drăcească, unul cîte unul, spre zidul din dosul plopilor Squaruluĭ, se aşează o clipă pe muchea firmeĭ «Drogheria Ciuceanu», şi, strîngîndu-şĭ brusc aripile, transformate într'un minuscul şoricel, se strecoară răpede, între zid şi firmă, acasă.

Agăţaţĭ aicĭ de vre-o asperitate a tencuieliĭ, spînzuraţĭ cu capul în jos, cu aripile adunate peste trup într'un mic pacheţel triunghiular, adorm cu sutele liliecii, în răcoarea dimineţiĭ, răbdînd apoĭ căldura dogoritoare a tinicheleĭ, încinsă de soarele ce bate ziua întreagă locuinţa lor tăinuită, pănă ce vine iar răcoarea nopţiĭ şi foamea-ĭ deşteaptă gonindu-ĭ la vînat.

PARADISUL SLUJNICELOR



Lacul Cişmigiuluĭ, al îngrijitoruluĭ Cîşmelelor, cunoscut înnainte de secolul al XVIII-lea supt numele de „Lacul luĭ Dura Neguțătorul".

PARADISUL SLUJNICELOR.

Locul unde Mariţele, Paraschivele, Anicele şi Terejile îşĭ daŭ întîlnirile cu Nicolaiĭ, Iştvaniĭ şi Ianoşiĭ, unde-şĭ descarcă sufletul plin de ura stăpînilor, unde-şĭ spun năcazurile, îşĭ cetesc scrisorile, îşĭ arată rochiile, panglicele, mărgelele, «Şoseaua», Paradisul servitorimiĭ este Cişmigiul. Minunata grădină, datorită luĭ Vodă-Ştirbeĭ, cu mîndriĭ copacĭ cari privesc de sus Bucureştiĭ, cu lacul în fundul căruia sălciile se oglindesc cu nemărginită jale, cu florile delicate, presărate cu o artă care mişcă sufletul, Cişmigiul despreţuit, de a căruĭ poesie, de a căruĭ mărime

nu ni dăm seama cînd îl străbatem grăbiţi spre a scurta drumul, cu mintea la meschinăriile grijelor zileĭ, Cişmigiul este, Dumineca, proprietatea lor toată.

Slugărimea, cu simbrie, a Capitaleĭ, adunată de prin toate mahalalele, îl iea atuncĭ în absolută stăpînire, cu oribilele rochiĭ multicolore de stambă orĭ cu pantaloniĭ de lînă albă, strînşĭ la pulpe, cu vorba tare, rîsetele gălăgioase, glumele triviale, pumniĭ daţĭ în semn de iubire. Şi vin aicĭ slugile noastre, nu doar pentru că aŭ în sufletul lor maĭ multă poesie decît ceĭ cari li daŭ, cu concursul binevoitor al poliţieĭ de prea multe orĭ, simbria lunară; nu doară pentru că li este, maĭ mult decît nouă, boierilor, blasaţilor, dor de florĭ, de aier, de verdeaţă; de asta e sigur că habar n'aŭ slugile noastre, precum habar n'are un hipopotam de kakewalk, danţul la modă al highlifuluĭ nostru, dar vin aicĭ, tot maĭ numeroşĭ, pentru că aşa s'aŭ deprins pe nesimţite. La început aŭ venit în Cişmigiŭ cam cu de-a sila, trimese de boierĭ, doicele cu copiiĭ, şi, dacă aŭ venit doicele, aŭ venit — lucrul nu e greŭ de priceput — vistavoiĭ; apoĭ aŭ venit prieteniĭ lor şi prieteniĭ prietenelor, şi astfel, pe încetul, aŭ acaparat grădina în aşa chip, încît astăzĭ nu numaĭ că nu ni maĭ trimetem servitoarele cu copiiĭ la Cişmigiŭ, dar, de ar în-

drăzni Mariţa, într'o Duminecă, să propună cocoaneĭ să se ducă cu «domnişoru' Puiu» şi cu «domnişoara Coca» la plimbare, e sigur că Madam Popescu, crescută la «Notre Dame de Sion», i-ar striga, cu vocea eĭ cea maĭ ascuţită: «Să nu ducĭ copiiĭ la Cişmigiŭ, toanto, că te daŭ afară!»



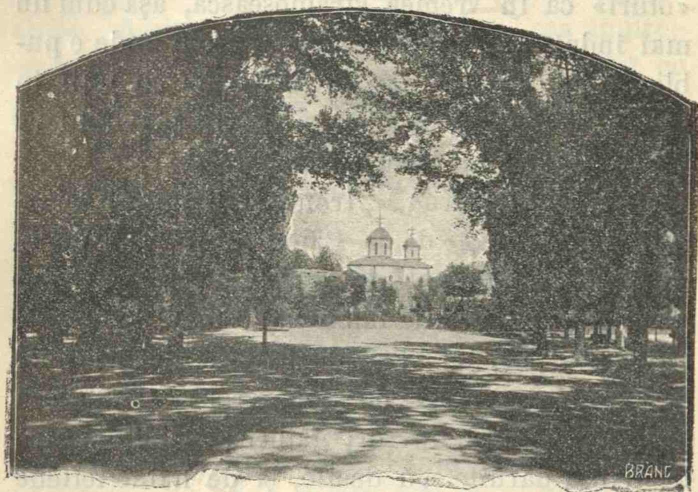
Cismigiul Dumineca. — Întrarea din fața Imprimerieĭ Statuluĭ.

Dovada cea maĭ sigură că n'aŭ nicĭ cît noĭ habar de frumuseţile bătrînesculuĭ parc, e că nicĭ măcar ceĭ îndrăgostiţĭ nu trec dincolo de podul de peste lac în căutarea potecelor singuratece în care oftează, în cursul săptămîniĭ, guvernantele romanţioase şi se joacă cu «diabolo» copiiĭ; de într'atîta e a lor grădina Dumineca,

încît dragostea e aicí pe față, chiar în aleia principală. Aicĭ, pe drumul larg și drept, cu strajă de copacĭ uriașĭ, ale căror crăcĭ se îmbină tocmaĭ sus, și, în lung, din Bulevard până sus pe deal în Știrbeiŭ-Vodă, se plimbă sute de părechĭ, ținîndu se de degetul cel mic și legănînd tare de tot mînile astfel împreunate, orĭ, dacă dragostea e maĭ la început, ținînd cîte un colț al aceleiașĭ batiste cu aceiașĭ balansare a mînilor. Se gîdilă, se îmbrîncesc, se pupă, în indiferența generală, fiecare fiind ocupat identic.

Singura atracție a grădiniĭ pentru acest public special este taraful de lăutarĭ ce cîntă la «Buturugă», grosolană imitație în ciment a unuĭ trunchiŭ de copac, în scorbura căruia se debitează bere, țuică și limonadă găzoasă. În jurul meselor ce se întind de la «Buturugă» până în dreptul chioșculuĭ musiceĭ militare, unde nu s'a maĭ cîntat de anĭ de zile, se îndeasă printre servitoare un șfert din garnisoana Bucureștilor, plus ordonanțele, ținuțĭ însă la distanță respectoasă de mese, de o sîrmă împletită cu ghimpĭ. În uniforma ce li sugrumă gîtul deprins a fi liber, recruțiĭ ascultă aicĭ inepțiile murdare ce le zbiară cu vocea de gramofon stricat, dar nuanțînd scurt și deslușit fiecare vorbă, o țigancă obraznică, cu floare mare în păr, și cu mînile în șoldurĭ. Din cînd în cînd, drept apro-

bare admirativă, eĭ o înjură scuipînd. Cînd însă «cîntăreaţa» iea farfurioara acoperită cu şervetelul de rigoare ca să înceapă cheta, de şi aŭ stat pe afară, se depărtează cu toţiĭ, ruşinaţĭ parcă — curios mixt de delicateţă şi chiul —, şi



Aleia principală a grădiniĭ Cişmigiu, pustie ca în zi de lucru. În fund, de-asupra ruinelor cascadeĭ ce n'a funcţionat niciodată, deşi a costat banĭ scumpĭ pentru o imitaţie proastă, biserica Schitu-Măgureanul din 1756.

se duc la fîntîna de alăturĭ, să bea apă dintr'o cană de tinichea, aproape fără fund de găurită ce e. Atît de mare căutare are biata fîntînă, unde, din nasul unor delfinĭ, curge apă puţină şi caldă, încît vîrful ascuţit al lăncilor grilajuluĭ

de fier ce o înconjoară apărînd-o, s'aŭ îndoit supt greutatea corpurilor însetaţilor ce-ĭ daŭ asalt. Cînd încep lăutariĭ însă să-ĭ zică cîntecul la modă, «Colea 'n grădiniţă», şi un Ţigan de astă dată, dînd ochiĭ peste cap, îĭ trage la «ofurĭ» ca în vremea strămoşească, aşa cum nu maĭ îndrăznesc să ofteze astăzĭ acolo unde e publicul maĭ supţire, iar se înghesuie cu toţiĭ în sîrma cu ghimpĭ ascuţiţĭ, şi ascultă privind fără invidie la ceĭ ce beaŭ bere la mese.

Aicĭ, la «Buturugă», tronează highliful servitorimiĭ: rîndaşĭ de la Băncĭ, Ministere, de la «Papagal», «Pomul de aur», cu şapca-livrea cam pe ceafă, uniĭ îmbrăcaţĭ chiar nemţeşte; ibovnicele lor, cu bluse de mătasă şterpelite de la «cucoana», fuste de ştofă groasă ţărănească şi, pe de-asupra, un şorţ galben; oribil amestec de haine dăruite saŭ dosite, şi de haine ieftene cumpărate de la Piaţa Mare. Aicĭ servitorimea îşĭ maimuţăreşte stăpîniĭ: bărbaţiĭ se aşează la mese cu mutre serioase, comandă autoritar chelneruluĭ, cu obrăznicia slugiĭ faţă de ceĭ maĭ jos ca dînsul, beaŭ demn, dar trîntesc tare de masă păharul golit; orĭ prea răpede, ridicînd sus cotul; orĭ prea încet, cu o căutătură de regret pentru lichidul scump, dispărut prea răpede; sînt darnicĭ la chetă, la bacşiş, şi cumpără de la ţigăncĭ florĭ, oferindu-le cu aiere degajate

dulcineelor lor. La una din mese, o servitoare, cu mîna după gîtul ibovniculuĭ, îndoapă cu bere, alune prăjite, cornurĭ cu sare, turtă dulce, pruncul stăpînilor eĭ, vre-un Popesculeţ, dat în grija eĭ să-l plimbe.

P băncile din jurul munteluĭ minuscul, pe aleile căreia, altă dată, cînd nu era imprejmuit, copiiĭ se jucaŭ cu atîta foc, staŭ ceĭ cu grijĭ: servitoare care n'aŭ stăpînĭ, cele care ar vrea să şi-l schimbe şi nu ştiŭ cum, căcĭ nicĭ telegrama vestind moartea unchiuluĭ n'a maĭ prins; cele care aŭ spart un glob de lampă şi li reţine cucoana căpităneasa maĭ mult decît leafa pe o lună, cele care aŭ de un an de zile banĭ de luat şi capătă doar înjurăturĭ în loc de parale, cele care aŭ primit «carte» de acasă şi nu ştiŭ ceti, etc. Prinzĭ aicĭ de multe orĭ crîmpeie de vorbe care cîte odată te înduioşează, iar alte orĭ te fac să rîzĭ; aflĭ că pe Gheorghiţă al Susaneĭ l-a luat cătană ; că Ion al Bucureĭ, din America unde a plecat ca să scape de catane, «a bătut telegramă că a trecut la Sud», că a deschis acolo cîrciumă şi «groserie»[1], lîngă moara cu Stim[2] şi că-ĭ merge tare bine; că «Bălana a fătat un ghiţel» şi că i s'a făcut Ioaneĭ aşa odată tare dor de acasă, şi cîte altele. O servitoare mică,

[1] „Grocery“, englezeşte, băcănie.
[2] „Steam“, englezeşte, aburĭ.

scurtă, cîrnă, grasă, cu basma galbenă pe cap, cu un şorţ negru cusut cu fluturĭ mulţĭ şi cu numele de «Mariţa» brodat pe dînsul cu arniciŭ roşu, tot ceteşte şi silabiseşte o cartă poştală ilustrată cu o pοsă represintînd pe Romeo şi Iulieta. Dedesuptul poseĭ un Nicolae oarecare a scris, cu slove şchioape de copil: «Mariţo, adu-ţĭ aminte din curte cînd eram amîndoĭ», iar într'un colţ:

«Foaie verde lămîiţă,
Complimente şi o guriţă»,

într'alt colţ:

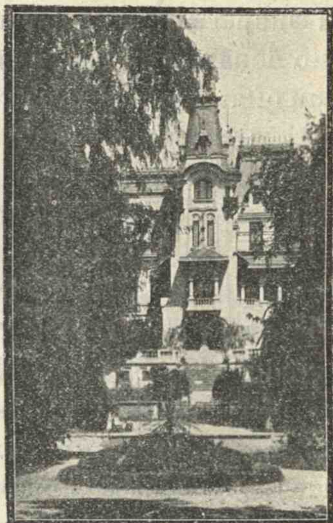
«Du-te, carte, ca pe lună,
Să-ĭ aducĭ o veste bună.»

În dreptul băncilor se plimbă singure, saŭ escortate de vistavoĭ şi soldaţĭ, bucătărese diforme, grase maĭ mult din gustarea continuă a bucatelor, decît de mîncare multă, unguroaice maĭ toate; servitoare curăţele, în negru cu şorţ şi bonetă albă frisată, fete în casă la boierĭ; Romînce de dincolo, desgheţate şi vorbind iute cu glume, în frumosul port naţional mîndru şi discret; muntence în costume naţionale oribile, cumpărate în tîrg, şi iarăşĭ, Unguroaice în urîte rochĭ de stambă ieftină, fraternisînd cu armata romînă.

Băieţĭ de prăvălie, făcîndu-şĭ loc printre servitorime, asurzesc lumea cu balonaşele care se

desumflă cu zgomot, parcă ar zice: «Uite-te! Uite-te! Uite-te!».

Treĭ ticăloase de servitoare, ţinîndu-se de braţ şi împingîndu-se în oamenĭ rîzînd, tot trec în faţa a doĭ jandarmĭ călărĭ, uriaşĭ stîngacĭ, cu mutre de copil. Îĭ privesc supt nas rîzînd, depăşindu-ĭ, apoĭ îĭ lăsa să treacă înainte şi iarăşĭ li trec în faţă, izbindu-ĭ cu cotul, aţîţătoare. Atuncĭ unul din flăcăiĭ de la ţară, făcîndu-se tare roşu, dar doritor de aprobarea camaraduluĭ, se hotărăşte să-ĭ tragă o curte, şi, trecînd la rîndul luĭ în faţa servitoarelor, ciupeşte pe una, exclamînd: «oof..., domnişoară!!», rămînînd apoĭ cu gura căscată, tare bleg. Încurajat de rîsul provocator al suratelor, drept declaraţie răcanul arde o palmă zdravănă pe partea cea maĭ durdulie a corpuluĭ «domnişoareĭ».



Faţada din spre Cişmigiŭ a Casteluluĭ Creţulescu din Str. Ştirbeĭ-Vodă.

În jurul unuia care vinde fluiere şi biciuşte de răchită cu sfîrc de lînă tricoloră la vîrf, s'a adunat o droaie de soldaţĭ. Mulţĭ aŭ noua uniformă de dril cu picăţele negre (ca să se vadă, probabil, maĭ greŭ murdăria, să se spele maĭ rar bluza şi să se zdrenţuiască decĭ maĭ anevoie). Maĭ toţĭ cumpără biciuştĭ, dar încearcă cîte zece fluiere vre-o douăzecĭ de inşĭ, pănă să se hotărască unul, cu un oftat, să scoată gologanul legat în colţul batisteĭ, vîrînd apoĭ răpede, parcă cu teamă, fluierul cumpărat în cizmă. Altul îĭ zice cu foc din fluier o doină, adunînd în juru-ĭ pănă şi pe ceĭ de pe băncĭ; iar, cînd isprăveşte, îl îndeamnă unul: „Maĭ zi, bă Ioane!“

De odată, din spre lac, se aude o vîlvă mare, şi grădina toată dă năvală pe îmbrîncitele în spre podul de pe lac: unu', vrînd să se grozăvească, se urcase în picioare în barcă legănîndu-se, şi căzuse în apă, spre hazul imens, răutăcios, al celor de pe mal. Noroc că e mică apa laculuĭ şi că e vremea caldă, aşa că scapă omul cu baia rece gratis, cu ruşinea de a ieşi din apă cu hainele de Duminecă leoarcă, şi petrecut pănă la stradă cu alaiŭ de huiduielĭ şi batjocurĭ nemiloase. După ce s'aŭ săturat de rîs, după ce aŭ privit cu teamă şi invidie la ceĭ ce se plimbă cu barca — culmea luxuluĭ —, după ce aŭ căscat gura mult la lebedele albe reflectîn-

du-se în apa verde cu gîtul lor mlădios, în formă de S, cu pata neagră triunghiulară supt ochiĭ micĭ şi răĭ, după ce li-aŭ aruncat fărîmiţe de covrig, şi le-aŭ văzut trecînd supt pod, vîslind puternic cu labele lor negre, în spre «Monte-Carlo» şi lăsînd în urmă apa încreţită, în care umbra pomilor joacă, parcă ar fi cutremur groaznic, se întorc iarăşĭ în aleia principală, care-şĭ reiea toată animaţia, pănă cînd orologiul liceuluĭ Lazăr, mergînd astăzĭ prin cine ştie ce minune, sună răspicat de şapte orĭ. Subit atuncĭ părechile se opresc pe loc, ceĭ de pe băncĭ se scoală ca nişte automaţĭ, rîsetele, glumele înghiaţă pe buze, în toată grădina se face într'o clipă tăcere atît de mare, încît auzĭ curgînd apa avuzuluĭ, auzĭ ciripitul a miĭ de păsărĭ spunîndu-şĭ prin pomĭ rugăciunea de sară. Imediat însă zarva reîncepe asurzitoare, şi distingĭ vocĭ ascuţite de femeĭ maĭ fricoase, zicînd pe diferite tonurĭ : «Ioĭ!!... Vaĭ de mine!... àvem còcona musafirĭ!... Uoliu! O să-mĭ tragă o gură cucoana!». Şi, cu cheful turburat, obişnuiţĭ a se supune, îngrijoraţĭ, se îndreaptă cu toţiĭ spre ieşire.

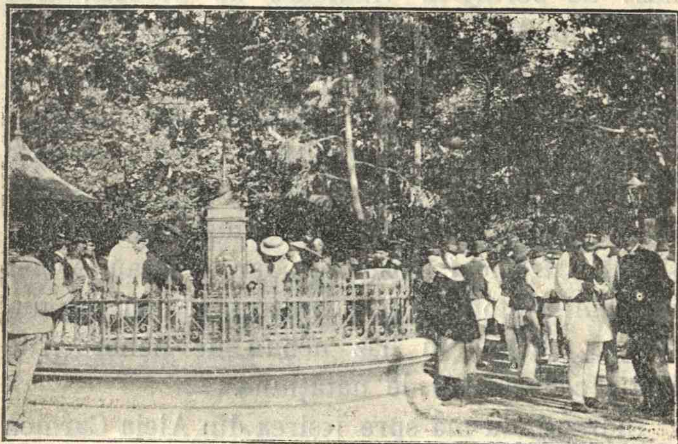
Imensul parc a rămas pustiŭ, dureros de trist, şi parcă un miros greŭ de sudoare şi tutun mahorcă se degajază încă de pe fiecare bancă, din toată aleia presărată cu mucurĭ de ţigărĭ, hîrtiĭ mototolite, fărîmiturĭ de tot felul.

Instinctiv mă apropiiŭ de florĭ. Îngrijite cum n'aŭ fost de mulţĭ anĭ, îşĭ arată recunoştinţa înbălsămînd, înflorind tot maĭ iute, cu belşug de culorĭ catifelate. Albinele greoaie, zburînd cu sutele în juru-le, cu picioarele ghemuite, se năpustesc asupră-le brutale, furîndu-li bestial polenul parfumat. Viespile galbene, supţirĭ în talie, cochete şi blasate, zboară abia atingînd petalele. Fiecare floare, arbust, copac, poartă în dreptu-ĭ o tăbliţă din care-ĭ aflĭ numele latin şi romănesc; afli că-ĭ zice salcîmuluĭ pe latineşte «Robinia inermis», orĭ braduluĭ argintiŭ «Picea pungens argentea», că oţetaruluĭ puturos şi obraznic i se zice «Aylantus glandulosa» şi că un copăcel mic, mititel, de cel mult 20 centimetri şi 3 milimetri şi jumătate e vestitul «Sequoia Gigantea» şi cîte alte lucrurĭ nouĭ nu afli prin aceste locurĭ frumoase şi pustiĭ.

Un zgomot de papucĭ pleoscăind peste picioare goale mă face să mă întorc. Era o grădinăreasă cu mătura mare pe spate, mergînd agale, tîrînd picioarele şi trăgînd în piept tutun. Iar, cînd, ceva maĭ incolo, s'a apucat să mături, aĭ fi jurat că e bărbat, atît de încet şi alene plimba funcţionăreasa Primărieĭ prin praf tîrnul Statuluĭ.

Pe podul cel mic spre care mă îndreptaiŭ, staŭ doĭ copiĭ: cel mare povesteşte celuĭ mic

că, «aicĭ, chiar pe locul ăsta, mă, i-a căzut unuia în apă, odată, o băncuţă şi doĭ de cincĭ!!»; îşĭ întrerup însă conversaţia ca să privească cum trece supt pod o familie de lebede. În cap, înnota lunecînd, probabil Mama, imediat în urmă, mare



Cismigiu. Fîntîna publică, Dumineca, toamna. Recruţiĭ fiind la manevre, grădina nu-şĭ are obişnuita animaţie.

cît o gîscă şi cenuşie ca şi această consoră urma Domnişoara, apoĭ venea papa Lebădoiŭ iar la urmă de tot, probabil ca să poată face drăciĭ, venea şi băiatul. Domnişoara lebădă, deşi mare cît măsa, plînge ca un bobocel de gîscă, parcă ar zice mereŭ: «do, re, mi mi mi! do, re, mi mi mi!», plictisind pe măsa pănă într'atît, încît Coana Lebădoaia are un atac de nervĭ şi începe să zboare,

bătînd stîngace, sgomotos, apa cu aripile şi gîgîind monstruos ca o vulgară gîscă... «Cîntecul Lebedeĭ»...

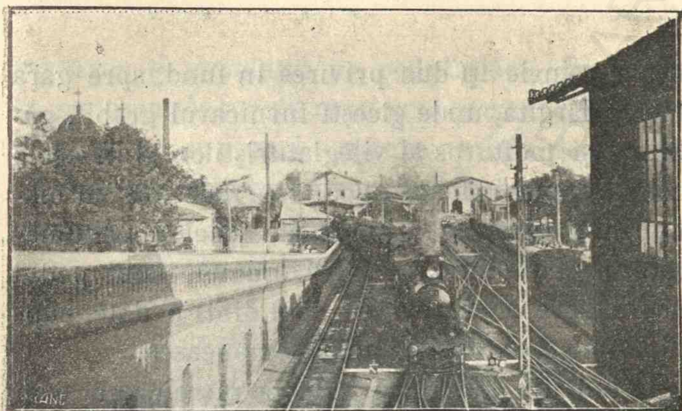
O barcă, trecînd supt podul mare, lunecă încet spre noĭ. Într'însa doĭ băieţandri fac mare haz: aŭ pornit la vînătoare de broaşte. Duc barca lipită de ţerm, broaştele cu ochiĭ bulbucaţĭ, surprinse în reverie pe mal, sar speriate în lac, unul din ceĭ doĭ pungaşĭ însă din zbor le prinde cu pălăria, şi, dacă a căzut broasca în fundul bărciĭ, o leagă de picior cu o sfoară lungă, de care din distanţă în distanţă maĭ staŭ şi alţĭ batracienĭ prisonierĭ, iar, cînd aŭ format un semi-pluton de zece broscoĭ, îĭ daŭ drumul în apă, făcînd un haz nebun de nenorocirile bieteĭ cooperative de nataţiune.

Îndreptîndu-mă spre ieşirea din Aleia Carmen Silva, nu mă puteam opri să mă întorc din cînd în cînd spre a maĭ privi odată splendida armonie a verdeluĭ grădiniĭ, bogăţia neînchipuită de nuanţe ale aceleiaşĭ culorĭ, maĭ accentuată parcă supt lumina piezişă a soareluĭ ce apunea roşu dincolo de pomiĭ înnalţĭ, depunînd o dantelă orbitoare de foc, în veşnică ciudată mişcare, pe creasta unuĭ nor alb imens, negru la mijloc şi care, ca o pastă moale în mînile unuĭ sculptor invisibil, divin, lua formele cele maĭ neînchipuite şi maĭ straniĭ de balaurĭ şi furiĭ. Şi, vă-

zînd cît e de părăsită bătrîneasca grădină, ştiind cine o iea în stăpînire Dumineca, mă gîndesc la animaţia care e acuma pe aceiaşĭ vreme, la Şoseaua boierească, pe Calea Victorieĭ, îmĭ zic că, de s'ar putea face minunea ca sutele de fasoneĭ şi mitocanĭ ce se plimbă robiţĭ de mode ridicole, blasaţĭ, apaticĭ, fără ideal, fără rost, stupizĭ, între Capşa şi Teatru, să se deştepte într'o clipă din apatia lor, să-şĭ deie seamă de nulitatea lor, să se vadă cît sînt de nenaturalĭ, de inutilĭ, de păcătoşĭ, atuncĭ, coprinşĭ de furie şi desgust, s'ar năpusti uniĭ asupra altora cu bastoanele, şi-ar trage reciproc o sfîntă de bătaie, de pe urma căreia s'ar trezi la viaţă o generaţie nouă avînd, în sfîrşit, un ideal în inimile lor desmorţite.

zînd cît e de părăsită bătrînească grădină, ştiind cine o ţine în stăpînire Duminecă, mă gîndesc la animaţia care e acuma pe aceiaşi vreme, la Şo-sea bonjurească, pe Calea Victoriei. Îmi zic că, de s'ar putea face minunea ca sutele de fasonei şi mutocani ce se plimbă rotiţi de mode ridicole, blazaţi, apatici, fără ideal, fără rost, stopiţi între Capşa şi Teatru, să se deştepte într'o clipă din apatia lor, să-şi deie seamă de nulitatea lor, să se vadă cît sînt de nenaturali, de inutili, de păcătoşi, atunci coprinşi de furie şi desgust, s'ar năpusti unii asupra altora cu bastoanele, şi-ar trage reciproc o sfîntă de bătaie, de pe urma căreia s'ar trezi la viaţă o generaţie nouă avînd, în sfîrşit, un ideal în inimile lor desmorţite.

PODUL GĂRIĬ DE NORD.



PODUL GĂRIĬ DE NORD.

Nu cred să fie punct în Bucureştĭ care să răscolească în suflet maĭ felurite sentimente ca podul ce păşeşte, greoiŭ, dar dintr'o singură dată, peste şinele multe ce ies pripite din Gara de Nord.

Vederea stăpîneşte de aicĭ toate cartierele de muncă din jurul găriĭ, iar spre Miazănoapte se pierde în spre munţĭ, peste ţarinile mănoase, unde, supt arşiţa cumplită, se făptuieşte în cîteva săptămînĭ o muncă intensivă, uriaşă, nebănuită, neapreciată de orăşenĭ, de pe urma căreia un întreg popor îşĭ va avea traiul asigurat.

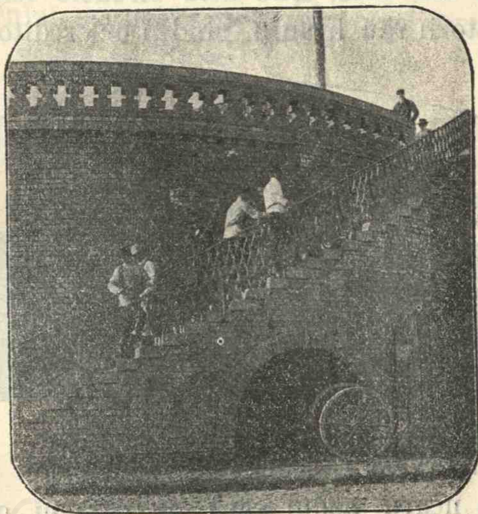
Privind jos, la picioare, supt podul masiv şi

negru, şinele îţĭ duc privirea în fund, spre gara mereŭ lărgită, unde gîceştĭ furnicarul grăbit, gălăgios şi mofturos al vilegiaturiştilor, şi de acolo ochiul, revenind spre pod, cuprinde într'un mănunchiŭ sclipirile argintiĭ ale şinelor nenumărate ce se adună, o clipă numaĭ, supt podul negru spre a se revărsa apoĭ dintr'o dată, supţiindu-se, pe toată cîmpia romănească.

Ieşind din gară, mărindu-se mereŭ, un tren vine tîrîş, şîşîind, spre pod. Pare un balaur din altá lume, cu un singur ochiŭ imens de jăratec în mijlocul capuluĭ diform, cu un nas răsucit de vampir monstru, scuipînd foc pe nările negre de funingină multă, cu treĭsprezece buze supţirĭ şi întinse, lăsînd să se vadă, într'un rîs răŭ, demonic, doĭ colţĭ roşiĭ fosforescenţĭ. Cu cît se apropie ochiul imens de un galben straniu, cu atît, mărindu-se, fixîndu-te înspăimîntător, te hipnotisează ţintuindu-te locului, pănă ce, brusc, monstrul dispare pitindu-se supt pod, trecîndu-ţĭ supt picioare şi doar coada-ĭ lungă, neagră, solzoasă, rămasă în urma luĭ, se strecoară iute supt boltă cu atît de ridicole deşănţărĭ grăbite încît, ca o reacţiune, te pufneşte rîsul. Cîteva clipe încă, şi monstrul de fier, care fără voie te înspăimîntase, nu e decît o inofensivă jucărie de copil, fluierînd supţirel la orizont.

Cît este ziua de mare, o clipă nu conteneşte

mişcarea şi zgomotul pe podul Găriĭ de Nord: îĭ urcă spatele masiv camioane greoaie, ce-l zguduie ca de cutremur; uşoare cariole de lăptarĭ, cu vase ce sclipesc ca argintul la soare; imense care cu paie de aur ce ar putea lua foc dintr'o scînteie; căruţe cu lemne, ce urcă scîrţîind, trase

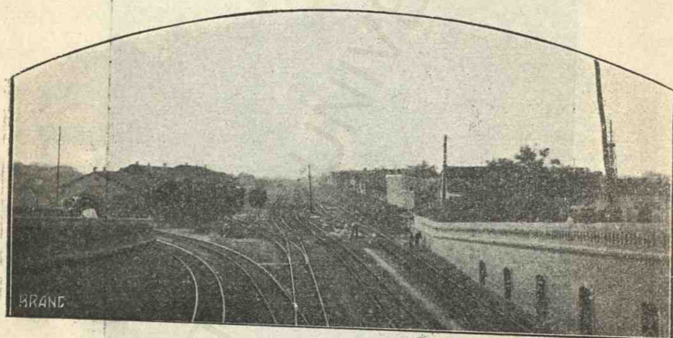


de boĭ degeneraţĭ; enorme viscoase tancurĭ de petrol, de unde picură păcura pocnind pe pămînt, însemnînd drumul spre fabricĭ, orĭ, cîte odată, mergînd spre Sînta-Vinerĭ, vre-un convoiŭ funebru grăbit, de om sărac.

Pietoniĭ, spre a tăia drumul, suie ceĭ maĭ mulţĭ scara în spirală din capul poduluĭ, oprin-

du-se maĭ toţĭ o clipă sus să privească orizontul larg deschis, vre-un tren de călătorĭ, semnalele ce scutesc vieţile acestora, manevrele vagoanelor schimbînd macazul supt paza acarilor, şi zăresc une orĭ cum se stîlceşte vre-un frînar obosit şi răŭ plătit.

Seara maĭ ales, cînd urlă sirenele fabricilor şi lucrătoriĭ răŭ hrăniţĭ, pîndiţĭ de creditoriĭ lor,



oltenĭ şi bragagiĭ, scapă de munca lor istovitoare, e negru podul găriĭ de oamenĭ obosiţĭ. Plecaţĭ în grabă din fabrică, sînt plini de praf de cărbune depus adînc peste sudoarea munciĭ; aŭ păstrat hainele cu care-aŭ lucrat toată ziua. Urcă podul, cu braţele bălăbăninde, stîngace acum, ceĭ bătrînĭ mergînd fără viaţă în ochĭ, abătuţĭ, ceĭ tinerĭ schimbînd glume, legînd prieteniĭ cu veselele fete de la Regie.

Liniştea nu se lasă deplină pe acest loc de

muncă decît tărziŭ de tot, după ce se aprinde în ateliere albastrul arc voltaic pentru munca de noapte, cînd coşurile fabricilor şi trenurilor încep să împrăştie milioane de scînteĭ fluierînd maĭ strident, cînd Bucureştiĭ pătează cerul înstelat cu o largă pată fosforescentă şi cînd, dincolo de pod, în zarea depărtată, se îmbină stelele ceruluĭ cu nesfîrşitele luminĭ şi semnale de pază şi veghe pe linie.

PRIN MAHALALE.



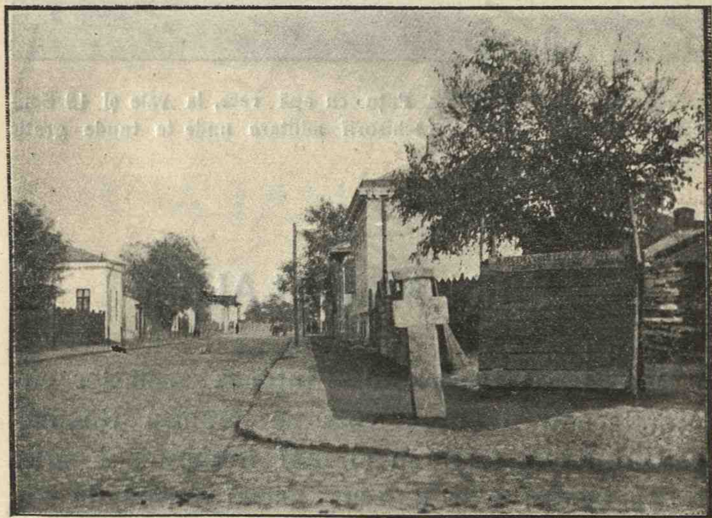
Primele case ale străzilor **Puțu** cu apă rece, la vale şi 13 Septembre, la deal, îndărătul Închisoriĭ militare unde te tunde gratis Statul.

PRIN MAHALALE.

Dacă legea pentru desfiinţarea acciselor comunale s'ar fi putut vota pe vremea Regulamentuluĭ Organic saŭ şi maĭ înnainte, e sigur că Bucureştiĭ n'ar fi avut astăzĭ forma de caracatiţă uriaşă, cu lungĭ tentacule vîscoase şi murdare — căile oraşuluĭ — întinzîndu-se şerpuind, pe distanţe de chilometri, cu şirul lor nesfîrşit de cîrciumĭ: ventusele ignobiluluĭ animal.

Cîrciumariĭ barierelor sînt într'adevăr de vină dacă Bucureştiĭ aŭ astazĭ o periferie atît de mare încît ar putea fără greutate găzdui toate casele Vieneĭ în incinta lor; tot cîrciumariĭ, prin tentativele lor de a frusta comuna de plata ac-

ciselor, sînt creatorii vastelor noastre maidane naţionale, şi, în fine, iarăşi din pricina acestor respectabilĭ otrăvitorĭ publicĭ şi marĭ electorĭ, ni sînt mahalalele nepavate, fără trotuare, fără canal, fără apă, fără gaz, în aşa hal de mur-



Str. Răsurĭ, colţ cu fosta Stradă a Teilor, astăzĭ, până la o nouă răsbotezare, Strada Vasile Lascăr.

dărie, încît nu ştiŭ care Franţuz afirma că «Bucarest» vine de la «Boue qui reste!».

Fenomenul lărgiriĭ fără niciŏ noimă a periferieĭ Capitaleĭ s'a petrecut, cu multă probabilitate, astfel:

Admiţînd că bariera oraşuluĭ era, ca pe vre-

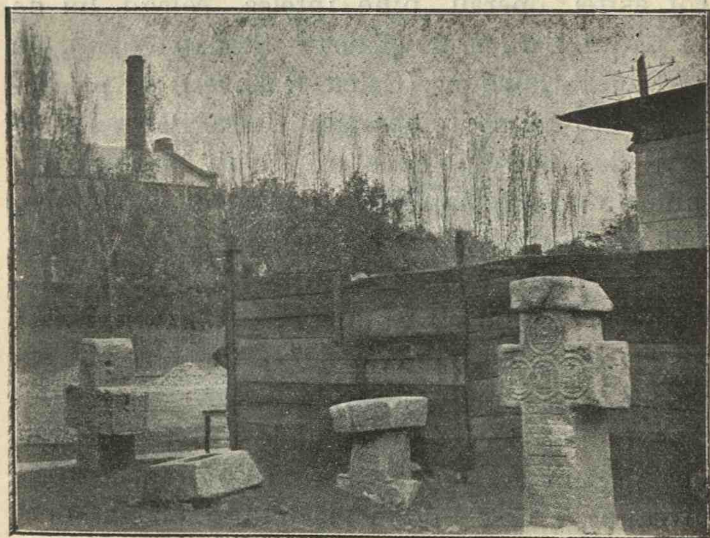
mea luĭ Mateĭ Basarab, cam pe unde este astăzĭ biserica Zlătarĭ, ca să scape de accise şi să iasă maĭ răpede în drumul ţeranilor, cîrciumarul de pe vremurĭ deschidea cîrciuma cu vre-o zece metri maĭ în afară de barieră. Tot astfel operaŭ, bine înţeles, colegiĭ luĭ de pe podul Beiliculuĭ (Calea [1] Şerban Vodă), de pe Podul Calicilor (Calea Rahoveĭ), de pe Podul de Pămînt (ciopărţita Calea Plevneĭ), de pe Podul Tîrguluĭ de afară (Calea Moşilor), etc. Înmulţindu-se prea de tot fraudele de la o vreme, o poruncă domnească saŭ o lege muta bariera oraşelor dincolo de cîrciumele cu pricină; cîrciumariĭ deschideaŭ frumuşel sucursală ceva maĭ sus de noua barieră, văzîndu-şĭ de obiceiŭ. Trecea ce trecea, iar se lărgia periferia oraşuluĭ ajungînd, să zicem, pănă unde e astăzĭ Palatul Regal (cum era pe vremea luĭ Constantin Brîncoveanu), iar se mutaŭ cîrciumele maĭ la deal şi tot aşa: de nu se vota legea pentru desfiinţarea accizelor, e maĭ mult ca sigur că ar fi ajuns să se întindă Bucureştiĭ pănă la Dunăre

[1] „Cale, stradă care iese afară din oraş." Vezĭ Geografia de clasa II-a primară de dd. Popescu-Habsburg, revizor şcolar, Ionescu-Comnen [1], Georgescu-Cîmpina [2], Constantinescu-Sadea [3], institutorĭ; domnişoara E. Tîmpeanu, institutoare. Op aprobat de Onor. Ministeriŭ al Cultelor şi Instrucţiuniĭ Publice cu No. . . . . De aceiaşĭ autorĭ, „Cartea de cetire pentru clasa I-a primară de ambele-sexe".

[1] Liberal, [2] Conservator, [3] Junimist.

şi Carpaţi. Ce ideal! Toţĭ locuitoriĭ Regatuluĭ locuind Capitala Ţeriĭ! Ce vis de aur! Şi cînd te gîndeştĭ că i s'a ridicat statuie repausatuluĭ Lascăr... Sucită lume!

Aşa se explică prin urmare de ce pe Calea



Crucĭ pe jumătate îngropate în pămînt, pe locul unuĭ puţ astupat acu 15 anĭ de Primărie. Se pot vedea în Şoseaua Ştefan-cel-Mare, No. 206.

Şerban-Vodă de pildă sînt cîrciumĭ pănă dincolo de vechiul local de petrecere unde se trăgeaŭ atîtea chefurĭ în vremurĭ bătrîneştĭ şi unde se îngroapă astăzĭ cu pompă High-liful bucureştean; aşa se explică de ce sînt cîrciumĭ pe

Casă de mizerie românească, cîrpăcită, scofîlcită dar curată. Fără gard la stradă, căcĭ cine şi-ar pune mintea să fure sărăcia! Şi cînd eştĭ bolnav şi n'aĭ foc în casă să nu-ţĭ încălzeştĭ oasele bătrîne cu un vechiŭ gard putrezit?



Casă veche românească pe Str. Sf. Apostolĭ. Peste acoperişul de şindrilă, s'a pus, ca la multe case vechĭ, din ordonanţa Primărieĭ, tinichea, cuirasă modernă în contra incendiilor dese. Etagiul înaintează la stradă peste subsol cum se vede la casele de lemn medievale din Apus





Casă veche boierească, pe Str. Spătar, ameninţînd a ruină din lipsa uneĭ sumare reparaţiĭ a acoperişuluĭ de ţigle. Viţa de vie împiedică să priveştĭ limpede originalul pridvor, şi scara ce urcă printr'însul la etagiŭ.

Calea 13 Septembre până dincolo de Cimitirul Mahometan, unde dorm anonimĭ, cu faţa spre Meca, Turciĭ fataliştĭ, peste drum de Cimitirul Ghencea, al pîrliţilor, născuţĭ în miserie, trăiţĭ în chinurĭ, avînd cîrciuma drept singură distracţie, zvîrliţĭ după moarte în groapa comună, de aŭ avut norocul, bine înţeles, să nu li fi fost trupul ciopîrţit de viitoarele noastre somităţĭ medicale! Tot din pricina cîrciumarilor-ventuse, Calea Rahoveĭ este maĭ lungă decît căscatul unuĭ vardist de noapte, aşa de lungă încît, după ce aĭ urcat dealul spre Bragadiru, după ce aĭ lăsat în urmă fabrica luĭ de bere, trebuie să trecĭ de Antreposite, să laşĭ pe stînga Seminarul Central, să trecĭ — ducînd maşinal batista la nas — de Strada Odoareĭ şi de Strada Măgurele, să laşĭ pe dreapta alt cartier suspect, ce-ţĭ aduce iarăşĭ aminte de un Împărat roman, să maĭ umbli cîteva sute de metri până cînd ajungĭ lîngă şinele drumuluĭ de fier unde două prăjinĭ roşiĭ cu dungĭ albe, ca degetele cu multe inele ale unuĭ uriaş binefăcător, te opresc în loc până ce trece ca un vîrtej, rupînd pămîntul, trenul de Giurgiu şi atuncĭ abia te afli la jumătatea drumuluĭ ce începe lîngă Dîmboviţa, la Casarma de Justiţie.

Dacă de-a lungul acestor căĭ până afară la cîmp sînt casele aproape unele lîngă altele cu







Romînĭ harnicĭ :

Un Oltean cu „mielu !“ şi cu batistă naţională.

Alt Oltean dovedind trecătorilor bunătatea mărfeĭ ce vinde.





O vînzătoare de „iaurt căimăcelu !“.

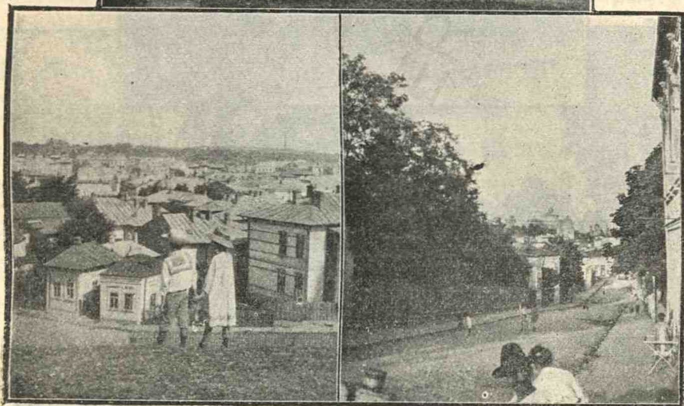
Un romîn leneş.

Bulgar, prieten al armateĭ romîne, vînzînd bragă.

cîte o bărbierie, vre-o potcovărie, un rotar icĭ colo, nenumărate cîrciumĭ pretutindenĭ, între capătul uneĭ căĭ şi altă cale, între Cimitirul Belu şi Ghencea, între acestea şi Cimitirul Sft. Vinerĭ, şi de acolo până la Cimitirul Reînvieriĭ, orĭ, ca să fiŭ maĭ puţin macabru: între gara Filaret şi gara Dealu-Spireĭ, de acolo până la Cotrocenĭ şi de la această gară princiară până la staţia B. M., hait! iar am devenit macabru! În sfîrşit: între aceste puncte populate ale barierelor bucureştene se întind nesfîrşitele locurĭ virane pe care pasc vitele lăptarilor; se întind vaste maidane, pe care se răsfaţă la soare, emanînd duhorĭ pestilenţiale, mortăciunĭ şi gunoaie de tot felul, orĭ mlaştinĭ, bogate în broaşte şi ţînţarĭ-febriferĭ, amintirĭ din vremea nu prea depărtată cînd Dîmboviţa necanalisată venia în visită, aşa la zile marĭ, până în poalele dealurilor din Cotrocenĭ, Gramont şi Filaret. Aceste mlaştinĭ se umple pe încetul cu gunoaie, se transformă în cartiere nouĭ, unde se vînd de speculanţĭ în loturĭ scumpe: ţînţarĭ, microbĭ şi igrasie.

Icĭ colo, în mijlocul acestor locurĭ virane, maĭ ales de-a lungul linieĭ ferate, se ridică cîte-o fabrică: un grup de case roşiĭ din mijlocul cărora se înnalţă sus spre cer, ca o amenințare, un coş uriaş ce scapără noaptea milioane de



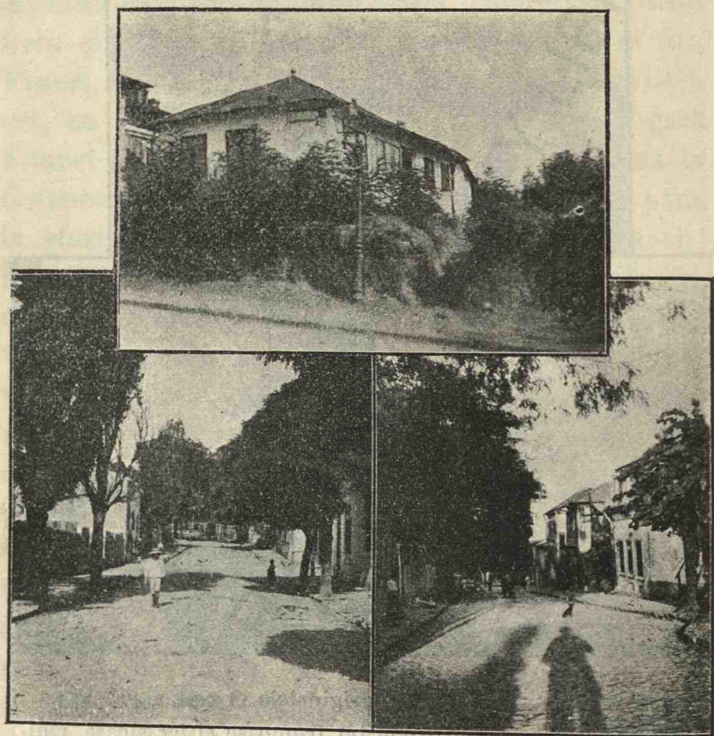


Strada Puţu cu apă rece, cu originalele eĭ case suprapuse.

Cartierul Gramont, cu casele luĭ frumoase şi igrasioase ridicate pe vechiŭ loc băltos.

Str. Arionoaeĭ, unde-şĭ aŭ maĭ ales gazdele, îngrămădindu-se în odăiţe micĭ igrasioase, Olteniĭ harnicĭ dar dibacĭ să te 'nşele la cîntar. Vezĭ din capul străziĭ o bună parte a Capitaleĭ, şi chiar în fundul străzeĭ un mănunchiŭ de monumente: Mitropolia, Camera Deputaţilor, Biserica Sf. Nicolae, Sf. Spiridon, Radu-Vodă, Slobozia. Iarna, Strada Arionoaeĭ, e cea maĭ îndrăgită de copiĭ: căcĭ li fuge săniuţa la vale din vîrful dealuluĭ până jos în Calea Rahoveĭ!

scînteĭ ca o năvală de dracĭ cu ochĭ fosforescenţĭ, şi din care ziua iese încet, tacticos, ro-



Casă veche din Strada Arionoaeĭ, aliniată cu sila milităreşte becul de gaz din faţă servind de «direcţional». Pămîntul galben al dealuluĭ se tot surpă, grăunte cu grăunte, la stradă, supt casa veche din vîrf ce tot maĭ cu greŭ îşĭ păstrează echilibrul, scofîlcindu-se, umflîndu-şĭ pieptul căznindu-se să nu se prăbuşească.
Strada Lăzureanu, spre deal, cu plopiĭ eĭ numeroşĭ şi marĭ.
Aceiaşĭ stradă văzută din capul dealuluĭ. Pentru ca lucrarea de faţă să coprindă portretul autoruluĭ, soarele la Apus i-a desemnat silueta fotografiind.

tocoale marĭ, greoaie de fum negru, ce se rostogoleşte a lene răsfirîndu-se, pălind, topindu-se în cerul albastru primitor şi limpede.

Alăturĭ, într'o aripă a fabriceĭ, zguduind toată clădirea, motorul grăbit scuipă ritmatic şi răpede, ca de deochiŭ, aburĭ albĭ ce pier pe dată, ca o nălucă. Peste drum de fabrică, dincolo de şoseaua neagră de cărbunĭ, murdărită de scursorĭ de păcură cleioasă, s'a ridicat, ca ciupercile în epoca de furie a construcţiilor, o serie de case, model 1908, afectate, bine înţeles, la Credit încă de pe cînd abea eraŭ clădite «de roşu» şi rămase, după ruinarea micilor proprietarĭ în seama umanităriĭ instituţiĭ [1], fapt ce se recunoaşte pe dată după halul de dărăpănare al clădiriĭ maĭ mult decît după tăbliţa albastră lămuritoare.

Aşa fiind, ca să poţĭ cutreiera bătrîneştile mahalale, silit eştĭ să coborĭ dincolo de cartierele noĭ ridicate în preajma fabricelor, maĭ jos de maidanele şi locurile virane numeroase maĭ ales supt dealurile Cotrocenilor, cu vestite pădurĭ uriaşe tăiate abia în secolul trecut; maĭ jos de gropile de nisip din spre Colentina, maĭ jos de grădinile Sîrbilor gospodarĭ din jurul Vitanuluĭ, maĭ jos de viile din spre Văcăreştĭ

[1] Articolul 37 din Legea Credituluĭ Fonciar Urban, grăieşte astfel: „Orĭce semestru neplătit la scadenţă dă dreptul a se cere cu stăruinţă plata întregiĭ datoriĭ dnpă o lună de la punerea în întîrziere".







Călugăr, viitor tipograf şi legător de cărţî bisericeştî, concurent al fraţilor Bloch, fabricanţî de odăjdiî bisericeştî. — Civilisaţie: cura luî Kneipp la sate. — Hora în Ciorapî, la Bordeiul vechiŭ, în Luna Paştilor.— Dumineca, spre dealul Filaret, în dosul fabriceî de chibriturî, la horă. — Călugăriţă adunînd baniî credincioşilor pentru şcolî de industrie casnică.

şi Şerban-Voda, atît de bogate odată, întinzîndu-se pănă la poalele Mitropoliei, va trebui să te apropii mult de centru, şi chiar atuncĭ îţĭ va fi greŭ să te strămuţĭ cu mintea în timpurĭ de demult, căcĭ atîtea focurĭ groasnice aŭ distrus în nenumărate rîndurĭ cartiere întregĭ cu vechĭ clădirĭ de bîrne acoperite cu şindrilă, cutremurele ce ne îndrăgiaŭ maĭ des pe vremurĭ, ceva maĭ puţin rahitice, aŭ zguduit în atîtea rîndurĭ din temelie bisericĭ şi clădirĭ maĭ vechĭ, iar, pe de altă parte, atîtea case noĭ s'aŭ ridicat cu furie, de la Unire încoace maĭ ales, pe locurile vechilor bordeie, încît, astăzĭ, nu cred să maĭ fie în Bucureştĭ casă de peste o sută de anĭ.

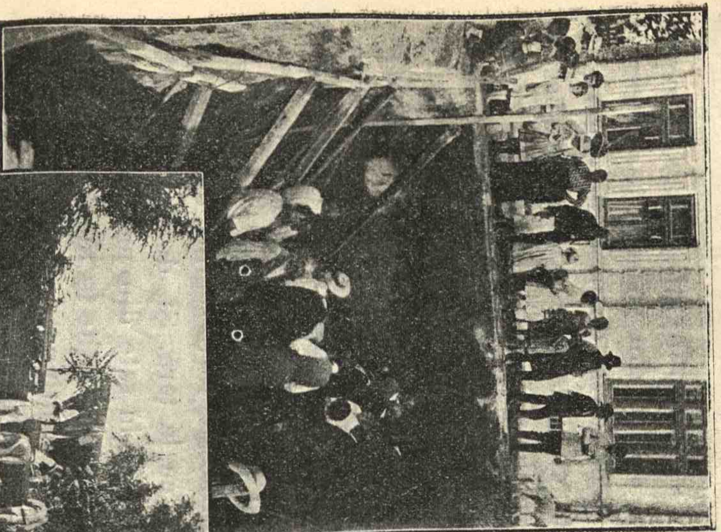
Luînd-o decĭ prin străzile şerpuite ce unesc o cale cu cealaltă prin mahalale, te izbeşte întăiŭ contrastul între zgomotul atît de obositor pe căile veşnic străbătute de care şi sute de oamenĭ ce vin saŭ ies din oraş, Marţea şi Vinerea maĭ ales, şi liniştea desăvîrşită din aceste bătrîneştĭ mahalale, păzite de o nesfîrşită sumedenie de cînĭ hidoşĭ, dormitînd ziua toată ca să poată probabil lătra maĭ tare la lună noaptea. Atîta de neînsemnată este animaţia pe aicĭ, încît trecerea uneĭ trăsurĭ e un eveniment, un automobil dă prilej de vorbă o săptămînă întreagă. Nimic însă nu revoluţionează maĭ adînc cartierul, ziua, decît dacă şi-o face păcatul vre-un



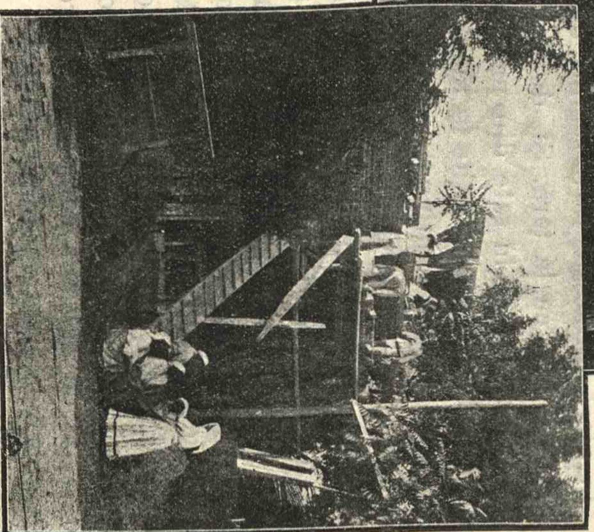




Arămiĭ harnicĭ şi simpaticĭ, civilisabilĭ de ar fi puţină milă şi pentru dînşiĭ.



Sfeştanie la punerea temelieĭ uneĭ case ipotecabilă la Credit.



Darurĭ pentru meşterĭĭ harnicĭ înnălţîndu-se casa.

biciclist naiv să deştepte cîniĭ mahalaleĭ, pedalînd ţanţoş şi sunînd din goarnă : îĭ sar atuncĭ în cale, din fiece curte, de peste fiece gard, cu părul zbîrlit, cu urlete ce te bagă în sperieţĭ toţĭ Griveiĭ mahalaleĭ ; îl înconjoară, îĭ cearcă rînjind stofa pantalonuluĭ, până ce, de frică, biciclistul descalecă. Atuncĭ cîniĭ, laşĭ, de parcă ar fi oamenĭ, rămîn ploaţĭ, lasă coada între picioare şi amuţesc, reîncepînd doar cînd se încumetă biciclistul să încalece iarăşĭ şi cînd îl ieaŭ în primire pungaşiĭ, strigîndu-ĭ, cu huiduelĭ: «Dracu' pe sîrmă! Neamţu' pe roate!»

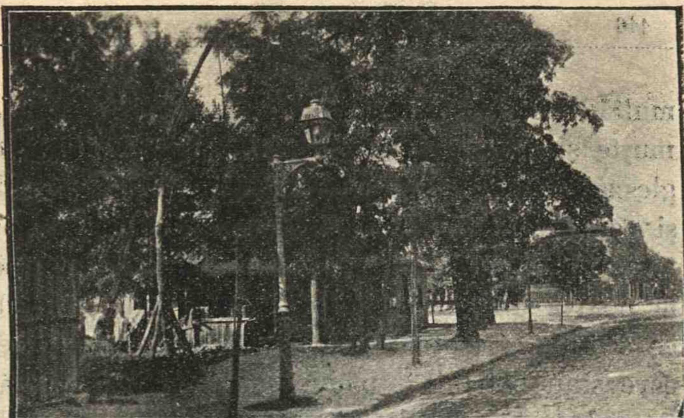
În afară de aceste rare semne de viaţă e o linişte pe aicĭ ca la ţară. Şi, de fapt, mahalalele de azĭ sînt vechĭ sate din preajma Bucureştilor, înglobate pe nesimţite în incinta Capitaleĭ. Locuitoriĭ lor aŭ continuat multă vreme, deşi tot maĭ greŭ, meseria lor de plugarĭ, apoĭ pe aceia de lăptărĭ. Atracţia Capitaleĭ, fabricele tot maĭ numeroase, sumedenia de micĭ profesiunĭ şi funcţiunĭ ce se pot exercita într'un oraş mare: gardist, măturător, bătăuş, comisar, inspector de cimitire, slujbaş la Primărie, Percepţie, Poliţie, Administraţiĭ şi alte posturĭ politice, aŭ tot sporit numărul locuitorilor, iar contactul cu orăşeniĭ, comparaţia între miseria mărginaşilor şi luxul despreţuitor al centruluĭ, drepturile electorale şi politica de partid, atît

de puternică încît învie chiar morţiĭ în timp de alegerĭ, aŭ transformat pe încetul pe paşniciĭ ţeranĭ de odinioară în mitocaniĭ de astăzĭ, cari sînt sătenĭ cu viţiile orăşanuluĭ, sătenĭ cari aŭ împestriţat graiul curat ţerănesc cu cele maĭ neînchipuite mutilărĭ de neologisme, cari se îmbracă jumătate ţerăneşte şi jumătate nemţeşte, cari unesc timiditatea şi umilinţa ţeranuluĭ cu obrăznicia şi invidia orăşanuluĭ.

Pe cînd la centru s'aŭ înnălţat, în locul vechilor hanurĭ şi primitoarelor case boiereştĭ, clădirĭ pedante fără pic de colorit local, imitaţiunĭ sarbede după toate stilurile arhitectonice din lume, la mahalale doar maĭ găseştĭ — deşi tot maĭ rar — practicele case româneştĭ, atît de minunat potrivite pentru clima ţeriĭ noastre, cu tinda ce-ţĭ apără iarna casa de crivăţ, oprind vara căldura dogoritoare, cu cerdacul în care lucrează femeile şi se joacă pe vreme de ploaie copiiĭ, în care doarme în nopţile de vară Romînul. Aŭ însă casele vechĭ oroare de alinierea militărească a concepţieĭ estetice moderne şi le vezĭ ba că înnaintează, ca la mahala, pănă dincolo de trotuar, silind pietoniĭ să calce în noroiŭ, ba că se retrag ruşinoase tocmaĭ în fundul grădiniţiĭ, ba că întorc cu despreţ spatele celor din stradă, orĭ că-şĭ ascund ruşinate dărăpănarea şi goliciunea după o perdea de viţă. Sînt

atît de vechĭ, atît de joase cele maĭ multe, sărmanele, cu zidurile lor de paiantă, mîncate de cariĭ, încît s'aŭ scofîlcit, se apleacă strîmbe, gușate, spre stradă, turtite supt povara grea a olanelor de pe acoperiș, și parcă se înfig din zi în zi maĭ mult în pămînt, precum se apleacă spre ţernă moșneagul. Dar sînt atît de alb văruite, crăpăturile cu atîta grijă lipite cu pămîntul galben și cleios al dealurilor bucureștene; ferestrele și ușa aŭ un brîŭ așa de frumos văpsit, încît îţĭ vine parcă a crede că formele scofîlcite și gheboase sînt voite de vre-un arhitect secesionist. Rar, icĭ și colo, vre-o casă lăsată în prea cumplită neîngrijire presintă aspectul lamentabil al unuĭ alcoolic bătrîn. Pe toate casele însă, pe cele noĭ, afectate la Credit, acoperite cu tablă Bismark orĭ chiar cu simplă tablă văpsită cu ieftenul catran, ca și pe cele vechĭ cu șindrila putrezită, cimentată de mușchiul verde ce a coprins pănă și jghiabul ciuruit, și cu cîte o tablă veche prinsă cu cuie icĭ, colo, ca să astupe o gaură prea de tot mare din tavan, pe toate casele igrasia a desemnat cu artă frumoase siluete estompate, de munţĭ și dealurĭ; și la toate ferestrele micĭ, cu un singur rînd de geamurĭ, vezĭ florĭ din cele maĭ frumoase și maĭ bine îngrijite.

Dacă însă casele sînt joase, micĭ, cu igrasie







Puţ cu cumpănă, lingă un bec Auer cu gaz aerian, pe Str. Costache Negri.
Puţ cu roată, în mijlocul străzeĭ Antim. În fund cupola nouluĭ palat al Adunăreĭ Deputaţilor.

Pompa Primărieĭ pe aceiaşĭ stradă Antim, unde pentru 5 parale, Ţiganiĭ sacagiĭ, breaslă menită să dispară în curînd, încarcă cu apă filtrată butoiul lor pe roate vînzindu-l un franc iarna săracilor din străzile necanalizate încă.

multă, ferești prea mici, dacă aŭ vara praf, muște și purici, iarna noroiŭ cleios până la glesnă, dacă n'aŭ apă, n'aŭ canal, aŭ însă aierul și verdeața nenumăratelor grădini care purifică totul. Nu e casă oricît de mică, care să n'aibă la poartă un salcîm înnalt cu sdravene rădăcini ce scofîlcesc trotuarul și o bancă la stradă, pe care staŭ bătrînii în papuci, cu giubea îmblănită cu vulpe, căciulă de oaie în cap și cu gîndul pierdut în amintiri trecute. Așa de odihnitoare și de răcoroasă e verdeața, încît în casă întră mahalagiii doar iarna ori cînd li vin musafiri de soiŭ. În curte și la stradă își petrec ziua nevestele, în timp ce bărbații sînt în oraș cu slujba, și cînd nu se ieaŭ la ceartă de peste trei garduri cu voace ascuțită, pîndite cu ochi sticloși de celelalte vecine, se adună frumos de clevetesc lucrînd saŭ gătind. Iar, cînd o începe 'Coana Frusina, de pildă, să-i zică: «...Și, să vezi soro — zice — cînd l-a văzut Popeasca că vine beat acasă, — zice —, s'a pitit, soro, odată după poartă — zice — și zice...». — s'adună roată în jurul ei și potrivindu-și pe umeri cojocul de catifea roșie saŭ liliachie, îmblănit cu vulpe s'așează cu toatele pe pătura întinsă pe pămîntul gol în jurul mescioarei joase cu trei picioare, și, cuprinzîndu-și genuchii cu brațele, trăncănesc, trăncănesc



Crucea din Str. Aquileĭ No. 26, pomenind numele celor ce aŭ ridicat un puţ într'acel loc.



Vedere spre Str. Militarĭ cu Crucea din Str. Cazărmeĭ, no. 53, ridicată la 1741 de Mitropolitul Neofit pe locul unde a fost «puţul Calicilor» până unde se întindeaŭ locurile Mitropolieĭ încălcate de egumenul de la Mihaĭ-Vodă.

Crucea se îngropase în pămînt şi de-abia se maĭ vedea la 1867, cînd Măria Sa Domnitorul Carol zărind-o, puse să i se facă soclul pe care stă şi astăzĭ. (Vezĭ I. Gion, «Istoria Bucureştilor», p. 372-3).

pănă le prinde vremea meseĭ şi fug speriate la vetrele lor.

Pe stradă, cîţiva băieţaşĭ, călare pe coceni de porumb, se joacă d'a caiĭ, speriind găinele, cocoşiĭ şi purceiĭ din drum; iar, maĭ departe, în praf, alţĭ copiĭ joacă rişca saŭ se joacă cu «bile». Unde sînteţĭ, arşice ale generaţieĭ trecute, «miele» şi «capre» cu care ne împuţiam buzunarele, cu care, spre a face cîte un ichiŭ zdravăn, o clasă întreagă, pornind strînşĭ unu' după altul treĭzecĭ de inşĭ, şi dînd ocol bisericiĭ de lîngă şcoală, deterioram monumentele istorice frecînd arşica de zidul bisericiĭ, furînd apoĭ plumbul crucilor de pe morminte!

Alţĭ copiĭ, cu feţele aprinse, ţinîndu-se scaiŭ după unul maĭ mare cu şapcă de licean, — unu' care o fi tras la fit —, se îndreaptă spre maidan să înnalţe, la adăpostul sîrmelor de telegraf buclucaşe, un smeŭ din două cu splendide rotogoale, cumpărat ieften de la bragageria din colţ. Alt efect al civilisaţieĭ: industria mare străină distrugînd industria casnică naţională!

La o cotitură a străziĭ fără canal, o gospodină zvîrle lîngă trotuar, în faţa caseĭ uneĭ vecine cu care e certată, un hîrdăŭ cu lăturĭ. Un biet cîne ciobănesc, slab de-ĭ numerĭ coastele toate, umblînd speriat, gata să chelălăie, furişîndu-se pe lîngă gardurĭ de frica colegilor, se opreşte

şi bea cu nesaţ apa grasă şi murdară. Săracu' cine ştie din ce sat depărtat a fost adus în Capitală, legat supt carul ţeranuluĭ venit cu lemne la oraş, ca să li păzească cît s'o îmbăta la cîrciumă! Rupindu-se frînghia ce-l ţinea prisonier, o fi hoinărit, veşnicul flămînd, în căutarea unuĭ os, saŭ atras de graţiile uneĭ represintante a sexuluĭ slab ciinesc — căcĭ deşi cîne, dar tot om eştĭ! — a rămas fără culcuş, fără să maĭ aibă pe cine iubi, pe drumuri străine, pănă şi-o face milă cu dînsul Iancu Ciinaru' orĭ doctorul Babeş!

În dreptul uneĭ case cu tablă dela Credit, o bucătăreasă miloasă, cu o găină într'o mînă şi un lung cuţit de bucătărie în cealaltă tentaculă, aşteaptă să treacă gardistul ce-o curtează orĭ chiar un simplu găzar, ca să decapiteze în locu-ĭ inocentul biped. E atît de milos Romînul! Chiar cînd o fi Unguroaică... (cazul nostru).

Un cocoş de pe stradă, martor ocular al asasinatuluĭ cu premeditare ce se pune la cale sare cu creasta zbîrlită pe gardul vecin şi, închizînd ochiĭ, strîngîndu-ĭ cît poate maĭ tare, răguşeşte cutcurigind, protestînd pe limba luĭ contra canibalismuluĭ nepedepsit al bimanilor civilisaţĭ!

Din capătul străziĭ se înnalţă un cîntec grăbit de flaşnetă. Un cîne sensibil, ce dormita lîngă o poartă, se scoală, întinde gîtul, ridică nasul în

vînt, şi urlă ca un ventrilog acompaniind melancolic până ce cîntecul stă.

Flaşnetariĭ leneşĭ, cu mutre de bandiţĭ, se unesc cîte doĭ ca să cutreiere mahalalele, din cîrciumă în cîrciumă, în căutarea beţivilor cheflii. Unul duce în spinare, suflînd din greŭ, cutia cu clopoţeiĭ şi musică, cellalt învîrte manivela şi izbeşte într'o tamburină uriaşă cu graţia uneĭ Carmencite. Pe cît sînt de zdrenţuroşĭ indivizii suspecţĭ, pe atît li e de gătită flaşneta: în faţă o posă mare: Romeo şi Julieta, o vînătoare de tigri, saŭ altă poză populară, orĭ încă: o oglindă. Panglicuţe, florĭ de sorcovă, beteală de mireasă, mărturiĭ, fel de fel de îngeraşĭ, cărţĭ poştale ilustrate, atîrnă de tifonul transparent ce învăluie toată flaşneta, ferind-o de indiscreţia muştelor indecente.

Aŭ dispărut de mult flaşnetele cu vînt în grele cutiĭ pătrate, cu ariĭ din Traviata, ce le cînta din gură un Italian bătrîn! Azĭ valsurĭ, polci; maĭ rar sîrbe şi hore, trilurĭ multe, clopoţeĭ la fiecare tact, se cer prin mahalale, orĭ chiar gramofonul! Civilisaţia unificătoare distruge pitorescul. Aŭ dispărut cu totul bordeiele umede, săpate în pămîntul cald iarna, răcoros vara, şi costînd atît de ieften; dispar sacagiiĭ ţiganĭ, ce-ţĭ cer iarna un franc pe butoiaşul de apă cumpărat cincĭ parale, dispar puţurile ridicate de un su-

flet creştin al căruĭ nume se pomeneşte de vre-o cruce de piatră cu frumoase şi vechĭ săpăturĭ, dispar felinarele de un metru, cu lampă mititică de petrol veşnic afumată, stînsă de fiece adiere de vînt, şi sînt înlocuite, pe zi ce merge, de vesela flacără albastră a beculuĭ cu sită; te afunzĭ azĭ fără groază noaptea în miseria mahalalelor, străzile încep să aibă trotuare, din care unul aşternut cu asfalt; ca mîne vor avea apă, higienă, căcĭ creşte mila pentru fratele sărac. Trecutul însă se uită!



Strada 13 Septembre, cruce de lemn, pomenind în cirilice numele celor ce aŭ ridicat la 1877 puţul din dreptul caselor cu No. 131.

Bărbieriĭ şi băcaniĭ, oamenĭ importanţĭ în mahala, merg în fruntea progresuluĭ. Azĭ nu sînt decît «Saloane antiseptice de ras, tuns şi fresat» în care se fac fricţiunĭ cu «Chinină veritabilă»

se «aranjează părul după ficsionomie!». Băcăniile și Magazinele de Coloniale sînt azĭ «Consumurĭ»: «Consumul din Izvor», «Consumul din Obor», «Consumul Blériot[1]» servesc «gustărĭ» și «Pelin Șanticler» în «Saloane de aperitive». Civilisația n'a distrus însă iubirea de pitpalacĭ și chitară a bărbieruluĭ, și maĭ găseștĭ chiar astăzĭ, prin depărtate mahalale, «Saloane» unde-țĭ spală capul bărbierul Sîmbătă seara și Duminecă dimineața, unde ceteștĭ la geam «azĭ cu banĭ, mîne fără banĭ», scris frumos, cu sutimĭ de măsele găunoase scoase de bărbierul subhirurg, meșter în aplicarea ventuzelor și a lipitorilor scîrboase, iar la ușă, deasupra unuĭ lighian de alamă coclită, fîlfîie șervetul, alb odată, cu crucea roșie la mijloc.

E tare curios faptul că mahalagiĭ, deși aŭ străzĭ ce poartă numirĭ din cele maĭ poetice, de ex.: Str. Mucius Scevola, Str. Amfibiilor, etc., deși aŭ cîte două numirĭ de fiecare stradă: Str. Simonide fostă Corbuluĭ; Str. Orăscu fostă Uranus, etc., deși aŭ cîte două și chiar treĭ numere de fiecare casă. de exemplu: No. 142 fost 68; 153 fost 85, fost 83, etc. etc., nu se orientează nicĭ după numele străzilor nicĭ după numerile caselor, ci tot ca în vremea de demult, după biserica mahalaleĭ, orĭ, mult maĭ des, după

[1] Fost «Port-Arhtur»[2].

[2] Fost «Transvaal».



«Ačastă cruce iaste rădicată în slava D[o]mnuluĭ Hs. de Constandin Brâncoveanul B[asarab], fečorul luminatului Domnu Io Costandin Basarab Voevod, in locul alţi cruci ce era de lemnu, care era rădicată de Preda băiv Vel Vornic Brănco-

cîrciuma de căpătenie a străzii, de ex.: «de la Cîrciuma luĭ Costică, a treia casă cum facĭ la dreapta!»

Aşa fiind, avînd în vedere pe de-o parte faptul constatat că tăbliţele botăzătoare ale străzilor nu servesc pentru orientarea cetăţenilor şi luînd

---

veanul în pomenire pentru fiiu-său Papa Post., părintele maĭ sus pomenituluĭ Domnu, că într'acestaş loc aŭ perit, în zilele luĭ Costandin-Vod[ă] Serban, ce aŭ fostŭ Domnŭ în urma luĭ Mateĭ-Vod[ă], cănd s'aŭ rădicatŭ dărăbanţiĭ asupra Domnuluĭ şi a boiarilor ţări, la leat 7163 (1655); şi, stricăndu-se crucea de lemn, s'aŭ rădicat ačastă de piatră la Iulie 20, leat 7221 (1713).» (N. Iorga, *Inscripţiĭ din Bisericile Românieĭ).*

Crucea se află la poalele dealuluĭ Mitropolieĭ, pe locul curţilor domneştĭ făcute de întemeietorul Mitropolieĭ Constantin-Vodă Şerban. Astăzĭ, printr'o lipsă de gust şi de înţelegere a rosturilor monumentelor, se lăfăeşte aci răspîndind la poalele Mitropolieĭ ţăriĭ miros de ceapă şi usturoĭ, piaţa de legume. Deşi s'a cheltuit peste un milion pentru această piaţă, arhitectul a uitat că se întîmplă să ningă cîte odată iarna la Bucureştĭ, şi că este atuncĭ nevoie de sobe, aşa că a lăsat prăvălioarele fără coş şi negustoriĭ sînt nevoiţĭ iarna să treacă prin geamurĭ la stradă olanele de tablă ale sobelor de fier, şi Măria Sa Regele, miniştriĭ, aleşiĭ ţăriĭ mergînd spre Mitropolie şi spre palatul Adunăriĭ naţionale pot privi zidurile mînjite, de sus pănă jos, cu lungĭ dîre de funingine cleioasă.

Pe crucea din dealul Mitropolieĭ, în faţa clopotuluĭ celuĭ mare şi în faţa miculuĭ ceasornic solar aşezat pe un soclu de marmoră şi care altă dată vestea Capitaleĭ printr'un foc de tun că e ora 12, e săpată, în româneşte şi ruseşte, următoarea inscripţie: (N. Iorga, opul citat, p. 244).

«Gheneral poručnic Mihail Miloradovic, poruncitor de un trup din al armiĭ russeştĭ din Valahia şi cavaler de multe cete, orînduielĭ, şi spre pomenirea a offiţerilor celor perit (sic) în deosebitele bătăliĭ, spre cinstea vitejiilor lor: polcovnic Isaiov, de polcul Cazacilor...» Urmează un lung pomelnic de nume. «Miloradovicĭ a fost numit comandant al trupelor ruseştĭ din Ţara-Românească în toamna anuluĭ 1809 şi a plecat în Rusia la 26 Ianuar 1810» ne spune d. Iorga.

în consideraţie, pe de altă parte, inocenta manie a edililor bucureşteni de a tot schimba, după fiecare premenire de Guvern, stăvechile nume de străzi cu nume mai moderne de iluştri bărbaţi politici ai partidelor, cred că s'ar putea profita de aceste ciudăţenii spre răspîndirea instrucţiei în masele populare, pe cale intuitivă. Iată cum — şi supun în toată modestia planul mieŭ d-lui Ministru al Şcolilor.

Azi, într'unul şi acelaşi cartier, străzile poartă pe amestecatele numiri: de animale, de politiciani, de pasări, zei din antichitate, planete, etc. Ei bine, propun:

1. Să se scoată toate tăbliţele indicînd numele străzilor bucureştene şi să se adune la Primărie. O comisiune ad-hoc să primească însărcinarea, răsplătită cu diurnă, bine înţeles, de a clasà pe categorii toate firmele adunate, de ex.: Istoria Romanilor: Strada Rea Silvia, Romulus, Remus, Numa-Pompiliu, Vespasian, etc.

Istoria Grecilor: Str. Licurg, Solon, Leonida, Termopile, etc.

Istoria Naţională: Boerebiste, Decebal, Mircea, Ţepeş-Vodă, Mihai-Vodă, Bogdan-Vodă, Alexandru-cel-Bun, Leon-Vodă, Dan-Vodă, Caragea, Carageorgevici, (pardon; trebuia trecut la Istoria Universală).

Oameni iluştri: Str. Simionide, Palade, Carol

Lueger, Cocioc, General Candiano-Popescu, dr. Raţiŭ, dr. Varnali, Ceauş Radu, Ghiţă Ciupitu, Hagianof, etc.

Mitologie: Str. Ciclopĭ, Ceres, Minotaur, Labirint, Morfeŭ, Muselor, Olimp, Sirenelor, etc.

Astronomie: Str. Cometa, Constelaţieĭ, Crepusculuĭ, Echinoxuluĭ, Meteor, Uranus, etc.

Istoria Naturală, Animale: Str. Căprioareĭ, Cerbuluĭ, Căţeluluĭ, Mistreţuluĭ, Oiţelor, Rinoceruluĭ, Zebruluĭ, etc.: Insecte: Albinelor, Gîndacilor, Fluturilor, etc.; Păsărĭ: Cameliei, Trifoiuluĭ, Micşunelelor, Roselor, Viorelelor, etc.

2. Toate tăbliţele de una şi aceiaşĭ categorie să se aşeze pe zidurile străzilor din una şi aceiaşĭ mahala.

De ex.: în Popa Nan: Mitologiea; la Obor: erbivorele, în Dudeştĭ: insectele, etc.

3. Sĭ se decreteze, ca de două orĭ pe an, la Sf. Dumitru şi Sf. Gheorghe, (cred că aceste date ar fi cele maĭ nemerite), toate tăbliţele de o categorie să fie mutate tocmaĭ în mahalaua opusă, de ex.: firmele din Dealul Spireĭ să se mute în Popa Nan, cele din Tirchileştĭ la Grozăveştĭ, etc., şi vice-versa.

4. Pentru străinĭ şi ceĭ din provincie — dar numaĭ pentru aceştia —, spre o maĭ uşoară orientare s'ar putea numi cîteva străzĭ după gărĭ, monumente publice, grădinĭ (squarurĭ!), bisericĭ

vechĭ, puncte cardinale etc., şi aceasta odată pentru totdeauna.

5. Pentru ceĭ veniţĭ cu afacerĭ în Capitală, s'ar putea imita frumosul exemplu dat de urbea Constanţa, încă înnainte de acordarea drepturilor politice Dobrogenilor, unde există opt străzĭ purtînd numele celor opt miniştri cari se aflaŭ la putere în ziua botezăriĭ lor: «Strada Ionaş Grădişteanu, M. Vlădescu etc.[1].

Aceste numirĭ vor dăinui, bine înţeles, numaĭ pănă la căderea Guvernuluĭ, cînd se vor înlocui cu tăbliţe purtînd numele persoanelor influente din noul partid.

6 Tăbliţele prevăzute la art. 5 din proiectul de faţă, şi scoase din uz, vor fi trecute la rubrica Oamenilor Iluştri saŭ se vor ţintui pe piedestalul statuelor ce se ridică zilnic în Capitală şi provincie oamenilor marĭ.

În casul cel maĭ răŭ, tăbliţele, poleindu-se cu aur literele numeluĭ ilustru, se vor ţintui, ca nişte ex-voturĭ, în sala de şedinţe a clubuluĭ politic din care făcea parte ex-atotputernicul, spre pomenirea şi educaţia generaţiilor viitoare.

Ziceam decĭ că, la mahala, maĭ pomenit decît

[1] Nu sînt precis informat dacă, la schimbarea miniştrilor, se shimbă numele acelor străzĭ şi dacă, la crearea celuĭ de al noulea portofoliu, s'a botezat o a noua strada după numele titularuluĭ respectiv.

sfinţiĭ, decît biserica suburbieĭ, e cîrciumarul. Şi de fapt cîrciumarul e personagiul cel maĭ important al mahalaleĭ, cel maĭ considerat, cel maĭ bogat. Delegat [1] al Mahalaleĭ în marea majoritate a casurilor, bucurîndu-se de înnaltă protecţie în ajunul alegerilor. Şi fiindcă e tare şi nu-ĭ pasă nicĭ măcar de comisarul-şef, cîrciumarul mahalaleĭ e absolut ostil ideilor de civilisaţie şi higienă. Din invenţiile moderne n'a adoptat decît următoarele treĭ: falsificarea băuturilor spirtoase, gazul aerian, un gramofon! Încolo, cîrciuma adevărată de mahala a rămas aceiaşĭ ca acum o sută de anĭ: la geamurĭ aceiaşĭ frumoasă perdea de sticle colorate, cu fel de fel de bunătăţĭ într'însele, aceleaşĭ borcane marĭ cu vişinată ca rubinul, cu murăturí ca un mosaic de pietre scumpe. Noaptea, cînd lumina albastră a beculuĭ Auer străbate prin sticle toate aceste colorĭ, spectacolul întrece, chiar pentru un antialcolic, luminaţiile de la Zece Maiŭ. La stradă, acelaşĭ cuptor rudimentar de cărămidă şi pămînt galben, cu aceleaşĭ vase de aramă cu mîncărĭ ce ispitesc trecătoriĭ flămînzĭ, şi, alăturĭ, acelaşĭ grătar murdar, negru şi unsuros, lîngă care mititeiĭ staŭ aliniaţĭ ca soldaţiĭ supt paza muştelor zglobiĭ; aceiaşĭ patricienĭ zămoşĭ, cle-

---

[1] Cu D. mare.

ioșĭ și roșiĭ, înșirațĭ pe un băț suspect, aceleașĭ perdele de pastramă neagră cu dungĭ galbene marmorciene atîrnate la ușă, aceleașĭ feliĭ—ceva maĭ micĭ—sîngerînde, de vacă asasinată, transformabile în fleicĭ, pîrjoale, vrăbioare, prin îngrijirea

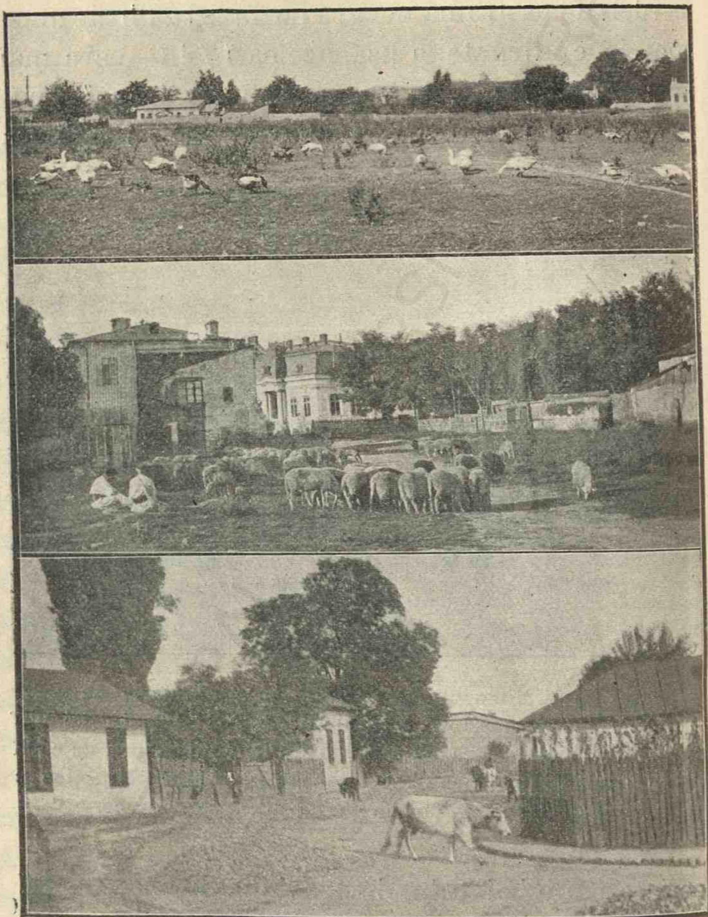


Urcușul spre Mitropolie și Cameră, cu obeliscurile de la intrare de gips ordinar, văpsit galben-kaki, cu vulturiĭ din vîrf gata să pice peste ceĭ ce nu urcă dealul cu automobilul, cu capiĭ de bour găurițĭ de ploĭ atît de tare încît vrăbiile obraznice și indecente și-aŭ făcut cuiburĭ în țeasta dihaniilor mitice.

părintească a băiatuluĭ de prăvălie. Sărman copil! Slab, nedormit, bătut și ocărît, în contact ziua și noaptea cu bețivĭ scandalagiĭ, hidoșĭ; cu șorțu-ĭ-batistă murdar, nu cred să fie copil maĭ harnic și maĭ nenorocit decît sărmanul băiat de pră-

BUCUREŞTII CE SE DUC.

— ÎNTRE SAT ŞI ORAŞ. —



Cîrd de gîşte păscînd iarbă pe locul secat al bălţeĭ vestită odinioară pentru frumuseţea eĭ din jurul mănăstireĭ Sf. Elefterie.

Turmă de oĭ păscînd pe un maidan din dosul unor case de pe Calea Plevneĭ. (Podul de pămînt.)

Vacĭ şi bivolĭ păscînd ca la mama acasă pe Strada Carol Davila.

vălie. Şi ce vesel sună în mîinile luĭ zîngănitul cleştilor cu care învîrte mititeiĭ pe grătar şi chiamă muşteriĭ!

Sîmbăta seara, cînd la făbricĭ se plătesc lucrătoriĭ, e ziua de dever a cîrciumaruluĭ. Lucrătoriĭ trudiţĭ, prost hrăniţĭ, murdarĭ, negri de fum, de praf şi unsoare, neavînd încă demnitatea de a nu ieşi pe stradă cu haina de atelier, ies din fabricĭ strecurîndu-se, ca şi cum le ar fi ruşine că sînt meseriaşĭ; ies ca o gloată de spectri negri, încvoiaţĭ, cu braţele bălăbăninde ca şi cum le-ar părea straniu că nu maĭ aŭ greutăţĭ de cărat, se împrăştie în grupurĭ, urmăriţĭ de creditorĭ: Oltenĭ, bragagiĭ, negustorĭ cu «treĭ cornurĭ la un ban», pîndiţĭ de neveste, ce privesc cu groază cîrciuma din colţ, în care se afundă atîţia! Mulţĭ nu vor să se îmbete, nu vor să cheltuiască într'o noapte salariul muncit din greŭ o săptămînă, — e traiul atît de scump! — dar întră de ruşine încîrciumă şi cer cu tovarăşiĭ o ţuică. Plăteşte însă unul un pelin, altul comandă încă un rînd, şi cel intrat cu frica beţieĭ cedează de teama batjocurilor. Se comandă mititeĭ, fleicĭ, pastramă, turburel; cîntecele încep, fumul cărnurilor pe grătar, duhoarea de tutun ce înneacă, mirosul pătrunzător al alcooluluĭ, transformă omul în brută, şi pînea copiilor se bea.

De cîte orĭ Sîmbăta seara n'am văzut la uşa cîrciumeĭ neveste plîngînd, cu copilul în braţe, privind tremurînde, de teama bătăiĭ, cu ochiĭ holbaţĭ, în dosul sticlelor aşa de frumos colorate, miseria cum vine!

UN SCHIT DE CĂLUGĂRĬ ÎN MIJLOCUL CAPITALEĬ.



Schitul de călugărĭ din Str. Păciĭ.

Un schit de călugărĭ în mijlocul Capitaleĭ.

Puţinĭ sînt ceĭ ce ştiŭ că există în chiar inima Capitaleĭ un schit de călugărĭ. Se află retras, în liniştita stradă a Păceĭ, la spatele bisericiĭ Icoaneĭ. Locuiesc aicĭ, în şirul de chiliĭ foarte curate, cu bătrînesc practic pridvor, ce s'aŭ zidit de-alungul laturiĭ de miazănoapte a curţeĭ pătrate, şapte călugărĭ stătătorĭ, în afară de ceĭ găzduiţĭ vremelnic în mănăstire, în trecerea lor prin Capitală. În colţul de sudvest al curţeĭ se află locuinţa egumenuluĭ; la mijlocul peretelui dinspre miazăzi s'a ridicat, în 1902, o mică

clopotniţă în stil seccesion, cadrînd rău cu simplitatea gravă a chiliilor şi mănăstireĭ.

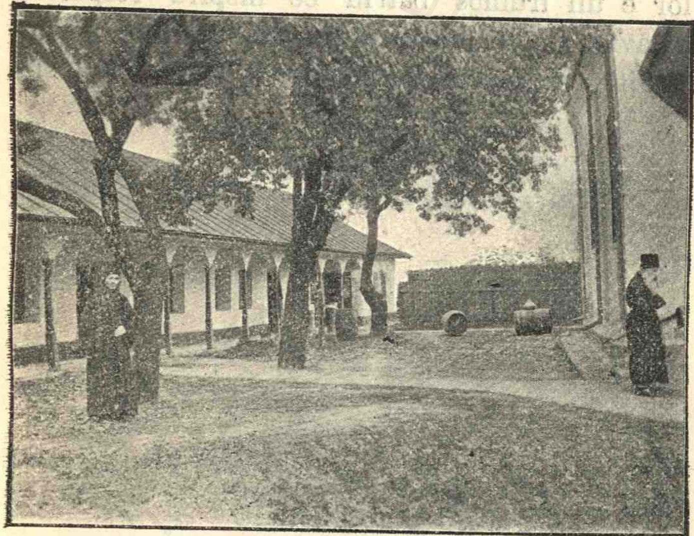
«Cimitirul Icoana» i se zice schituluĭ de către credincioşĭ, de şi nu s'aŭ înmormîntat în jurul acesteĭ mănăstirĭ zidită, precum arată slovele aurite ale pisanieĭ, în 1834, «cu cheltuiala d[u]mn[ealuĭ] Címinaruluĭ Mihalache Darvari, în zilele Máriĭ Sale d. Alecsandru Dimitrie Ghica Voevod», decît ctitorul, membriĭ maĭ vechĭ aĭ familieĭ luĭ, călugăriţe şi călugărĭ. Chipurile ctitorilor, în interesantele costume ale timpuluĭ, se văd, frumos zugrăvite, pe zidul din fund al bisericeĭ; osemintele celor morţĭ, zac astăzĭ în pivniţa de supt altarul mănăstireĭ, şi aŭ rămas nedesgropate doar osemintele ce odihnesc în cele două morminte din curtea bisericeĭ. Cel maĭ frumos e al însuşĭ ctitoruluĭ «Cruceru Mihalache Darvari, în vîrstă de anĭ 59, născut la anul 1798, şi înmormîntat la anul 1854, octombre 20».

Pe piatra masivă de marmură înflorită, aşternută peste tot mormîntul, precum se vede maĭ la toate mormintele vechĭ, se citeşte în cirilice:

«Peste tristele morminte
Cînd veĭ trece călător,
Îţĭ maĭ adu atuncĭ aminte
Că şi tu ieştĭ muritor;
Viaţă slavă şi avere

Se sting toate în mormînt;
Dar virtutia ce nu pere
Ne maĭ poartă pre pămint.»

Pînă la 1864, «Cimitirul Icoana» a fost un schit de maicĭ. În acest an însă, călugărițele schituluĭ aŭ fost obligate, ca şi cele de pe la alte bisericĭ bucureştene, să se retragă în mînăstirile din afară de oraş şi chiliile frumoase aŭ rămas nelocuite pînă la 1869. În acest an stareţul mînăstireĭ romîneştĭ de la Muntele Atos, a cerut şi primit îngăduirea ca chiliile schituluĭ



Chiliile schituluĭ. — Toaca.

să fie locuite de călugării prodromiţĭ în trecere prin Bucureştĭ; cîţĭva dintr'înşiĭ rămînînd stătătorĭ pentru a sluji biserica, ce se întreţine din propriile eĭ veniturĭ.

Şi astfel se face că a rămas pănă astăzĭ, în mijlocul capitaleĭ ţereĭ, un schit de călugărĭ. Ceĭ maĭ mulţĭ dintre fraţĭ sînt oamenĭ tinerĭ, vioĭ, deştepţĭ şi uniĭ destul de culţĭ; stareţul lor e un frumos bătrîn ce inspiră respect şi evlavie. De la dînsul deţin, cu respectoasă mulţămită, cele maĭ multe din datele înşirate maĭ sus.

PRIN CALEA VĂCĂREȘTĬ.



Str. BAZACA pe unde curgea pe vremurĭ un afluent al Dîmboviţeĭ.—Primăria după ce a împiedecat pe negustoriĭ de stambă să-şĭ expună marfa dincolo de trotuare, în mijlocul străziĭ, cum apucaseră obiceĭul, îşĭ propune astăzi să lărgească vechea stradă de negoţ.

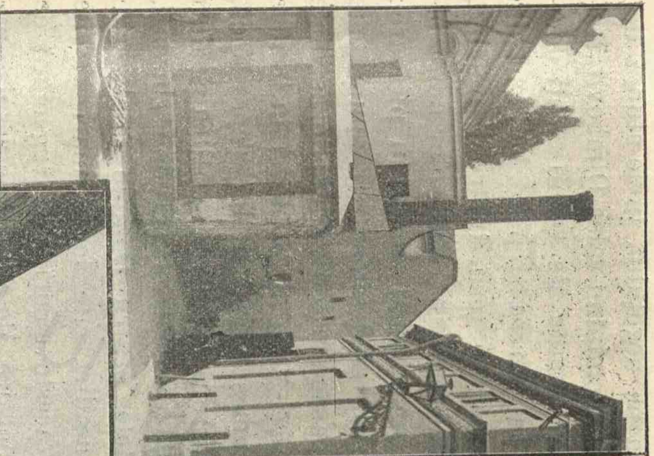
PRIN CALEA VĂCĂREŞTĬ.

Urmaşilor mieĭ, Văcăreştĭ,
Las vouă moştenire
Creşterea limbiĭ româneştĭ
Şi-a patrieĭ cinstire.

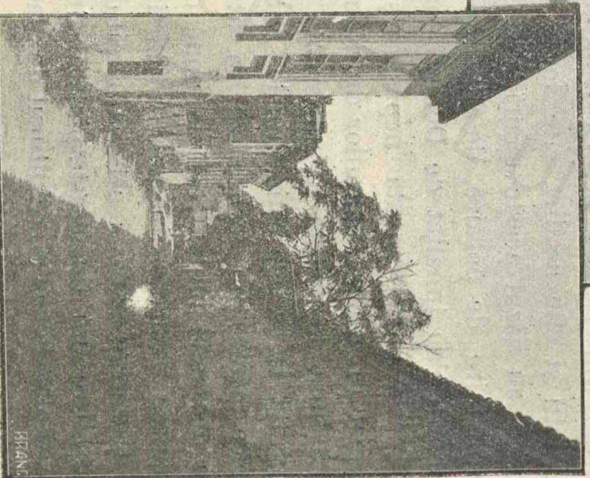
Dacă în Piaţa Sf. Anton din Capitala ţeriĭ întorcĭ hotărît spatele celor cîtorva prăvăliĭ jidoveştĭ de supt Otelul Dacia şi te facĭ că nu auzĭ zîngănitul ispititor al monedelor de cincĭ leĭ pe care cu artă le lasă să curgă, ca o cas-

cadă, din ghiară în ghiară, zarafiiĭ vînzătorĭ de salbe false, aĭ în faţa ta singurul cartier de negoţ rămas curat romănesc. Iar, cînd ştiĭ cum, la cîţiva metri, se aliniază în rîndurĭ tot maĭ strînse prăvăliile evreieştĭ pe Lipscanĭ, pe Str. Carol; cum domnesc pe Calea Văcăreştĭ, pe Dudeştĭ, aĭ impresia clară a unuĭ asediu ce se dă, stăruitor, încet şi sigur, contra cetăţuiĭ negoţuluĭ romănesc. Vezĭ clar atuncea grosul armateĭ, biruitoare prin necinste şi solidaritate fără păreche, vezĭ avantposturile, îndrăzneţe fiindcă lupta e fără pericol, vezĭ spioniĭ întraţĭ, supt nume schimbat, în chiar inima negoţuluĭ romănesc, rozînd-o. Aĭ dori atuncea maĭ tare cetăţuia, şi mintea reînvie trecutul.

Pier într'o clipă casele nouă şi înnalte, ridicate după focul cel groaznic din 1847, aliniindu-se pe toată coasta dealuluĭ înnalt şi lin ce urcă mult, pe nesimţite, de la malul apeĭ până dincolo de Bărăţie; îţĭ aminteştĭ de alte focurĭ nemiloase şi cutremure distrugătoare ce aŭ doborît în atîtea rîndurĭ casele micĭ, multe, de bîrne, acoperite cu şindrilă, şi, înlăturînd cu mintea toată cenuşa adunată de veacurĭ pe acelaş loc năcăjit, aruncînd departe tot moluzul care a umplut şanţurile adîncĭ, a secat gîrliţa ce curgea din deal în Dîmboviţa, la Bazaca, a nivelat pămîntul făcînd să dispară urcuşurile abrupte, prielnice



Drum ce leagă şerpuind şi coborînd Str. Decebal cu Str. Bărăţieĭ. Pe aci trebuie să fi curs afluentul Dîmboviţeĭ ce se vărsa la Bazaca, cotind la vale pe Şepcarĭ, pe Calea Moşilor până în dreptul halelor. Emit această părere judecînd după panta şi înclinaţiunea terenuluĭ acestor străzĭ.



Str. Jicniţeĭ (a depozituluĭ de provisiĭ pe vreme de foamete, acolo unde e astăzi legaţiunea italiană). Pe aci curgea odinioară Bucureşcioara.

luptei, dar dușmane negoțului, învie atunci aici, în vîrful dealului, dominînd valea Dîmboviței zidurile cu turnuri înnalte ale vechii cetăți domnești, unde de la Mircea și până la focul din 1718, aŭ stat Domnii ţerii, întărind, mărind, înfrumusețînd palatele din jurul celor două biserici, din care una numai stă azi în picioare: «Curtea veche». Și, cînd istoria îţi spune cîte lupte s'aŭ dat pe aceste locuri întărite, asediate și de un Ștefan-cel-Mare al Moldovei în luptele lui cu Radu, frumosul frate al lui Ţepeș-Vodă, cîtă jale și cîtă pustiire s'a abătut în atîtea rînduri pe această coastă de deal, cîte crude răzbunări, iscate din luptele pentru Domnie fatale, cîte ambiţii și cîte umiliri, cîte fapte mari și cîte crime aŭ văzut aceste locuri, cîte rugăciuni de mulțămire, de pocăire, de ajutor, de veșnică pomenire s'aŭ înnălţat de Domnii ţerii în această biserică, cîtă vinovată nepăsare și decădere a urmat în vremea Domnilor din Fanar hrăpareţi, cîtă lipsă de pietate și indiferenţă aŭ făcut cu putinţă să se împrăștie ruinele sfinte, să dispară orice urmă din vechea mărire, atunci privești cu deosebită iubire cetăţuia nouă de negoţ romănesc răsărită din cenușa Curţilor domnești și ţi-e drag până și cel mai umil dintre negustorașii romîni din această piaţă a Sfîntului Anton.

Îţi place firma «La Vulturul de Mare cu Peștele

în Ghiare», de şi a pictat-o «Rosenthal»; îţĭ place să priveştĭ lumînărarĭ, la ferestrele cărora atîrnă, ca stalactite înflorite, lumînărĭ de toate mărimile, ce-ţĭ duc gîndul la moarte, nuntă saŭ botez; orĭ vitrinele cu puştĭ şi revolvere, fluiere şi cuţite, amintind de vremurĭ de haiducie; orĭ angrosiştiĭ de stambe, pielării, şăpcării, ma-



Piaţa Sft. Anton cu baracele originale ale vînzătorilor de ştofe naţionale, cozĭ falşe, sulimanurĭ. Loc de întîlnire al chivuţelor gîlcevitoare cu lungile lor bidinele lesne transformabile în argumente contondente. În fund biserica Curtea Veche ce singură maĭ aminteşte de un trecut falnic.

gasinele de scaune şi mese ieftene de brad mirositor; orĭ încă Olteniĭ vînzătorĭ de portocale, din faţa bisericiĭ, desvălind, delicat, de cămaşa lor de hîrtie de mătasă fructele marĭ şi rotunde, ca sînurĭ de chinezoaice, orĭ tăind, ca să sîngere, sfîrcul fructuluĭ exotic; şi, maĭ departe,

pe trotuarul triunghiular din jurul havuzuluĭ, Olteniĭ florarĭ, udînd din stropitoare cu imens gît de girafă mosaicul viŭ de colorĭ şi parfumurĭ ce ocupă toată piaţeta, iar, maĭ la mijloc, în jurul cruciĭ ridicate pe locul altaruluĭ bisericiĭ Sf. Anton şi a căriĭ inscripţie românească şi sîrbească pomeneşte de focul groaznic din 1847, florăresele guralive ce-ţĭ oferă ieften coroane şi jerbe imense, orĭ. luînd în gură puţintică apă şi scuipînd-o pe florĭ, depun o rouă de diamante pe coloratele petale, ce le va pune la piept, închizînd ochiĭ, dumneaeĭ, orĭ le va săruta, oftînd, dumnealuĭ. Aŭ dispărut însă cîntecele sutelor de scatiĭ, sticleţĭ, canarĭ, privighetorĭ, de cînd negoţul sămînţarilor-păsărarĭ a fost distrus,—pe faţă cel puţin — de S. P. A., şi doar nişte porumbeĭ guşaţĭ se tot căznesc, cu fasoane, să pronunţe pe R franţuzeşte, până ce, plictisiţĭ, tocilariĭ de alăturĭ încep să sîşîie atît de tare ascuţind vre-un satîr, încît acopăr până şi vocea bragagiuluĭ lăudîndu-şĭ marfa monoton. Dar, din toată piaţa, nu e loc care să te atragă maĭ mult decît şirul original de baratce de lemn : o cutie pătrată şi joasă, cu un acoperiş de tinichea veche ruginită, răzimat în doĭ stîlpĭ, unde staŭ turceşte, îmbrobodite oriental până peste bărbie, făcînd ciorapĭ saŭ clevetind în aşteptarea muşteriilor, babele vînzătoare de ştofe naţionale, cio-

rapĭ şi mănuşĭ de lînă groasă tricoloră, rufărie ieftenă pentru muncitorĭ, orĭ perucĭ şi cozĭ false pentru servitoare şi ţerance [1], saŭ încă grîŭ şi nucĭ pentru colivă, iar, în borcane marĭ de murăturĭ, lipitorĭ scîrboase.

Orĭ pe ce stradă aĭ apuca-o, pornind din Piaţa Sfîntuluĭ Anton: pe calea Moşilor, cea lungă de peste 3 km., pe str. Carol, cea răsbotezată în atîtea rîndurĭ, pe Bazaca, unde de abia te poţĭ strecura spre hale de mulţimea stambelor ieftene ce, pe ambele trotuare, pănă în mijlocul străziĭ, aţin calea slujnicelor, pe Căldărarĭ, cea fără de căldărarĭ, pe Şăpcarĭ, unde e casa cu multe paratrăsnete a angrosistuluĭ tăbăcar Alexandrescu, nu daĭ imediat de rîndurile cele strînse ale prăvăliilor jidoveştĭ acaparatoare, ci doar se răsfiră tot maĭ mult firmele romănestĭ. Dacă însă aĭ apucat-o, din greşală, pe Str. Patrieĭ [2], unde era Puşcăria pe vremurĭ, brusc, la cîţiva metri, te găseştĭ în plin cartier evreiesc.

Pentru ca acest contrast să fie maĭ izbitor şi să dispară orĭce urmă de gradaţie între un cartier şi cellalt, aĭ putea proceda în modul următor: închipuie-ţĭ că aĭ asistat, ca un paşnic cetăţean, la vre-o întrunire de la Dacia, cam pe sfîrşitul uneĭ legislaturĭ, şi că, la spartul întru-

---

[1] Of, civilisaţie!!

[2] A cuĭ?

nirii, cum se întîmplă atît de des, te-aŭ «şarjat» bătăuşiĭ oficioşĭ saŭ poliţia oficială, orĭ că pompa cea mare cu aburĭ a Primărieĭ, mobilisată în scop electoral, a primit ordin să calmeze printr'un mic duş entusiasmul prea gălăgios infiltrat în suflete de oratoriĭ de la Dacia. Autosuggestionîndu-te decĭ astfel, trage-ĭ o fugă disperată de la Otelul Dacia în spre Str. Patrieĭ, urcă vre-o zece metri şi apoĭ opreşte-te brusc, răsuflă, priveşte, ascultă, dar maĭ ales miroasă, şi veĭ jura că eştĭ în oraş străin al unuĭ neam străin!

În faţa ta, la vitrina uneĭ cîrnăţăriĭ «vienese» [1] treĭ litere mistice [2] te fac să te opreştĭ şi să priveştĭ, strîmbînd din nas, un maldăr de cîrnaţĭ suspecţĭ. La cellalt geam, o exposiţie de şuncĭ... de gîscă, cu următoarea mică explicaţie, de-asupra unuĭ borcan cu un fel de pomadă galbenă: «Aicĭ se găseşte untură de gîscă proaspătă şi curată pentru Paşte» şi, iarăşĭ, scoţîndu-ţĭ ochiĭ, cele treĭ litere mistice.

Maĭ urcînd, agale, la deal, mirosul ce-l degaja cîrnăţăria «vienesă» se transforma imperceptibil, nuanţîndu-se, cu cît te apropiĭ de Calea Văcăreştĭ: domină încă, evident, extractul de usturoiŭ, dar e mitigat acum cu miros de mu-

---

[1] Oh, Lueger!

[2] «Tob şebegoim harogh», d-le Cuza?

cegaiŭ, vax, lucrurĭ vechĭ, rufe nespălate, creînd mirosul specific persistent care te va urmări în tot cartierul acesta, pe care-l păstrează hainele tale o săptămînă după ce ţi le-a adus croitorul evreŭ, şi de care este impregnat tramvaiul închis pentru Dudeştĭ chiar cînd ajunge, dincolo de Arsenal, pe Dealul Spirii, ce răsună de goarnele casărmilor multe.

«*Doĭ banĭ bucată, domnilor, ocasiune, domnilor, de la faliment, domnilor, doĭ bani batistă!*», urlă pe trotuarul opus, tenace, cu glas gutural, un individ slab, roşcat, cu nas coroiat, urechĭ marĭ deslipite, pălária dată tare pe ceafă, în vreme ce simt că mă trage de mînecă cineva spunîndu-mĭ insinuant, dar hotărît: «*întraţĭ, vĭ rog, în magasin, de toatĭ avem!*». Mă smuncesc, dar încet, îngăduitor. Pe dată alt individ, pistruiat, cu ochĭ micĭ veşnic clipitorĭ, mă apucă protector de braţ, tîrîndu-mă într'un magazin negru unde dispar la sigur cele maĭ rebele pete de grăsime de pe hainele vechĭ, iar, cînd mă smucesc odată maĭ energic, îmĭ aţine calea, cu cel maĭ gingaş surîs şaşiŭ, apucîndu-mă de nasturiĭ haineĭ o represintantă a sexuluĭ frumos semit.

În dreptul magazinelor micĭ, multe, întunecoase, murdare, staŭ înşirate pe poliţe, pănă sus în capătul străziĭ, ghete vechĭ, frumos văcsuite, de toate mărimile, de toate soiurile. O sfoară

groşcioară, petrecută prin urechile tuturor ciubotelor, le înlănţuie. Probabil ca să nu se sperie de propriul lor miros şi să n'o iea răpede la vale, spre piaţa de florĭ. De-asupra rîndului de ghete staŭ, atîrnate de cuiere, haine vechĭ, blănĭ de automobiliştĭ, şube cu blană de lup, şăpcĭ, pălăriĭ, fireturĭ; apoĭ, puse bine în evidenţă, tunicĭ ofiţereştĭ şi chiar săbiĭ şi puştĭ [1].

În sfîrşit, scăpînd, maĭ cu o privire încruntată, maĭ cu un răspuns energic orĭ maĭ naţional, de invitaţiunea din ce în ce maĭ tenace de a *«pufti în magazin»* să ieĭ, dacă nu haine pentru tine, *«poate ghete pentru servitorĭ»*, să *«vinzi poate un palton de iarnă»* — ce oamenĭ psihologĭ! — ajungĭ în capătul străziĭ, la linia tramvaiuluĭ ce trece prin faţa Bărăţieĭ în însăşĭ Calea *Văcăreştĭ!*

În faţă, aicí, supt firma *«La Labori»* e faimoasa «*Vechea Antiquarie Pinath, casă proprie de încredere, fondată la 1878»* [2].

Salutaţĭ cu respect: nimenĭ maĭ mult ca *Pinath*, autorul unuĭ Cod de Maniere Elegante, n'a contribuit la răspîndirea gustuluĭ cetituluĭ la ţară! Din această prăvălioară murdară se răspîndesc,

[1] Neîncărcate.

[2] *«Onorabilul Public este rugat a cere de la toţĭ librariĭ şi vînzătoriĭ de cărţĭ numaĭ poesiile Dor şi Amor culese de PINATH, care are toate cîntecele cele maĭ noĭ şi complecte, asemenea şi monologurĭ zise de Montaureanu.»*

până în cele maĭ depărtate unghiurĭ ale ţeriĭ, prin vînzătoriĭ evreĭ ambulanţĭ, colecţiile de «Micul Dor», «Noul Mic Dor», «Dorul şi Amorul» cu 150 şi 220, etc. cîntece, în care Pinath a editat până şi pe d, A. C. Cuza, a căruĭ poesie «Dacă vreĭ s'alinĭ durerea» se află alăturĭ de «Cîntecul luĭ *Dreyfus,* Martirul din Insula Draculuĭ, variantă populară, din gura lăutarilor», şi «Trăiască Regele» alăturĭ de «Sîrba... Zioniştilor»; aicĭ se editează lunga serie de cărţĭ moralisatoare, precum: «Haiducul Cătănuţă» [1], «Ceauş Hoţul Moldoveĭ», «Codreanu, marele haiduc naţional», etc., etc., «Crima din Calea Mogoşoaeĭ», «Crima din Strada Popa Soare», «Crima din Tabacĭ», «Drama din Strada Sebastopol», «Scarvulis saŭ crima din Brăila», etc.; apoĭ seria: «Vreĭ să ştiĭ franţuzeşte, nemţeşte, ungureşte? Atuncĭ cumpără şi ceteşte această carte» [2], apoĭ «Cartea de explicarea Semnelor», «Visul Maiciĭ Domnuluĭ», «Minunile Sfîntuluĭ Sisoe, cu mare tabloŭ colorat» [3], «Această carte a fost trimeasă din cer poporuluĭ de Domnul nostru Isus

---

[1] Cu o posă, în care Haiducul e îmbrăcat în haine preoţeştĭ.

[2] Nu pricep de ce această din urmă lucrare meritoasă se cumpără maĭ ales de vistavoĭ!

[3] Colorat! Hm! Cerul pe care se profilează Arhanghelul Mihail ţinînd de chică pe Satana, înfigîndu-ĭ sabia în gura închisă, şi Sfîntul Sisoe, cu un copilaş în braţe, e văpsit în „rose-pâle". La atîta se reduce coloratul!

Hristos. Această carte trebuie să o aibă tot creştinul, pentru a nu se atinge de casa sa Necuratul, şi pentru ajutarea copiilor şi-a femeilor însărcinate.»

La vitrina d-luĭ Pinath maĭ găseştĭ, pe lîngă cărţile amintite, şi următoarele: «Noul Jidov rătăcitor», «Popa şi Ovreiul», «Amorul inimiĭ», «Contribuţiunĭ la art. 7, § 5 din Constituţiune», «Biografia luĭ Cilibi Moise», etc.

Caracteristic este preţul ridicat al cărţilor luĭ Pinath: tipărite pe cea maĭ proastă hîrtie din ţară, cu cel maĭ infect tipar, fiecare volum are 30 paginĭ format 9/13 cetimetri şi se vinde: «Vreĭ să ştiĭ ungureşte» 60 de banĭ, «Dorul» 60 banĭ, «Carte de explicarea semnelor» 50 banĭ. În piaţă, în Capitală, cumperĭ însă orĭce carte din aceste preţioase opere cu 5 parale saŭ un gologan; dar, la ţară, cu cît n'o fi plătind bieţiĭ ţeranĭ periculoasa otravă sufletească[1]!

Părăsind simpatica anticărie «Labori», trecînd de magazinul de mobile al unuĭ fost anticar pe vremea cînd îşĭ aveaŭ rafturile de cărţĭ muci-

---

[1] Pomenind de celebrul *Pinath*, trebuie să aminteştĭ şi de nu maĭ puţin cunoscutul săŭ confrate şi coreligionar de supt Oţelul de Franţa, d. Ignatz Hertz. Dacă Pinath are clientela de la ţară, Ignatz Herz are clientela mahalalelor şi atelierelor, prevertind-o cu cele maĭ periculoase romane, traduse ca vaĭ de lume, în cel maĭ pur jargon, şi vîndute scump, în fascicule supţirĭ, cetite cu aviditate.

găite pe Bulevard, lîngă Universitate, trecînd şi de un alt magazin de mobile cu imensă firmă grăind «Compania *americană* de mobile» şi cotind după cîrciuma de o crasă murdărie «La *strugure* de aur», daĭ în cea maĭ curioasă din străzile bucureştene: Strada Lazăr.



Piata Sft. Anton. Babe vînzătoare de grîŭ pentru colivă, prescurĭ şi lipitorĭ.

Dacă în Strada Patria se vînd hainele vechĭ de lux şi cumpără acolo maĭ ales Ţiganiĭ lăutarĭ, ahtiaţĭ după îmbrăcăminte neagră boierească, ghete de lac, redingote şi smokingurĭ

luate ieftin de la vre-un ofticos[1], în Strada Lazăr cumpără ghete rupte gata, zdrenţe noroioase de ţi-e scîrbă să le atingĭ cu băţul, Ţiganiĭ salahorĭ, meşteriĭ lăcătuşĭ, cerşetoriĭ şi ceĭ maĭ nenorociţĭ oamenĭ din cîţĭ sufăr de foame şi de frig în Bucureştiĭ ăştia marĭ, cu atîta paradă de lux, străbătuţĭ de atît de multe automobile scumpe, răscolitoare de urĭ.

Strada e mică, urcă lin din Calea Văcăreştĭ pănă în dreptul Templuluĭ celuĭ mare din Strada Sfînta Vinerĭ, şi are două înfundăturĭ: una pe stînga, cealaltă pe dreapta. Pe toată lungimea străziĭ, în dreptul fiecăruia din sumedenia de dughene micĭ, ce se înşiră cot la cot, perdele de stofă descolorată umbresc trotoarele, pe margenea cărora staŭ înşirate, cît ţine strada, ghete atît de rupte şi de murdare, culese de prin gunoaie, încît nu i-ar fi putut trece prin minte măcar unuĭ sătul că o să se găsească fiinţă destul de nenorocită ca să le cumpere cu 30, 50 şi 70 de banĭ! Atîrnate apoĭ de cuiere şi de storurĭ, bălăbănindu-se la vînt, pantalonĭ, fuste, haine rupte, tunicĭ zdrenţuite[2], corsete şi chiar ciorapĭ şi batiste se răsfaţă la soare, în aş-

---

[1] Poate că aceasta să fie o causă a mareluĭ contigent de tuberculoşĭ printre Ţiganiĭ lăutarĭ.

[2] Ceva maĭ zdrenţuite chiar decît cele pe care le poartă uneorĭ vara soldatul romîn.

teptarea muşteriilor, duhlind teribil a usturoiŭ şi crasă murdărie.

Pe cît e de agitat furnicarul de oamenĭ pe aicí Dumineca dimineaţa, pe atît e de mare stag-



Strada Lazăr, vedere luată din dreptul Sinagogeĭ celeĭ marĭ spre Calea Văcăreştĭ. (Notiţă: animalul din stînga clişeuluĭ este o pisică iar nu un cîne).

naţiunea în zi de lucru: dormitînd lîngă marfa lor infectă, Jidoafce grase, cu mutre obosite, cu nasul acoperind protector o dublă guşă de grăsime, de-aĭ zice pelicance în camisolă digerînd

păzesc prăvălia, în vreme ce dumnealor, Iţic orĭ Strul, sînt la ceainărie, orĭ cutreieră străzile Capitaleĭ adunînd vechiturĭ.

Doar pe la amiazi piaţa de zdrenţe infecte capătă puţină viaţă, căcĭ atuncĭ se adună aicĭ principaliĭ furnisorĭ aĭ negustorilor de haine rupte şi se ţine în Strada Lazăr un fel de bursă evreiasco-ţigănească de toată nostimada.

«*Farfuriĭ! Păhare! Păhare! Ligheane! Păhare!*» Cine n'a auzit jăluindu-se astfel şi n'a văzut Ţigăncile cu ochĭ turburĭ de bivoliţă, orĭ cu frumos tip etiopian une orĭ, cu tulpan galben peste părul uns, îmbrăcate curăţel, cîte odată chiar cu ghete în picioare, cu un muc de tutun între dinţiĭ albĭ, cu un imens coş de papură pe spate, întrînd cîte două prin curţile oamenilor şi făcînd să sclipească la soare farfuriĭ, păhare saŭ alte obiecte de sticlă ce ţi le daŭ în schimbul hainelor vechĭ şi rupte, tocmaĭ bune de asvîrlit la gunoiŭ? Ele sînt principalele furnisoare ale negustoruluĭ jidan din Strada Lazăr, pe cînd clasicul tîrtan de pe Bulevard, care, cu o căptuşeală zvîrlită pe braţ, un baston în mînă[1] salută umil, dar scrutător, pe toţĭ studenţiĭ şi chipeşiĭ fasoneĭ, este maĭ ales furnisorul negustoruluĭ din Strada Patrieĭ; aicĭ îşĭ desface Ţiganca zdrenţele ce i le daĭ în

[1] Cîinele este deja un animal care poate să turbeze!

schimbul unuĭ pahar, lighian, al unor farfuriĭ, luînd preţ mult maĭ bun decît de ţi-ar fi vîndut pe banĭ sticlăriile de Azuga!

Nimic maĭ comic decît reciprocul despreţ al Jidanuluĭ pentru Ţigan şi al Ţiganuluĭ pentru cellalt, şi nimic maĭ curios decît lupta între şiretenia jidovească şi diplomaţia ţigănească, între



Strada Lazăr: o înfundătură.

trufia guralivă a Ţiganuluĭ, căruia iĭ e dat şi luĭ să poruncească odată şi umilinţa şireată orĭ aierele de protecţie părintească ale negustoruluĭ jidan care miroase un gheşeft:

— *Iotă-te cismă, hdomnle Iţic! Hauliu, ce maĭ carîmbĭ!*

— *Cit?*
— *Păĭ... ho să-mĭ daĭ 6 frîncuşorĭ!*
— *Ci, eştĭ nibun?*
— *Eĭ cît daĭ, dom'le Iţic?...*
— . . . .[1].
— *Dom'le Iţic! Nu ţi le daŭ pă cisme... ţi le daŭ pă carîmbĭ!.. Io-tă-te carîmbĭ!... Dom'le Iţic!... Eĭ, cît daĭ?.... cît daĭ matale?... cît daĭ mătălică?*
— *Treĭ banĭ, ieĭ*[2]*?*


Haine vechĭ!

E maĭ ales de admirat cum, concurîndu-se, se sprijină totuşĭ Jidaniĭ spre a cumpăra ieften cînd miros un gheşeft. O Ţigancă iea, bătrînă, neagră şi urîtă ca gorila Museuluĭ d-luĭ Antipa, are un chilipir de haine albastre. În jurul eĭ, ca păsărĭ de pradă, s'aŭ strîns cu toţiĭ, negustoriĭ. Sucesc şi răsucesc haina, scotocind prin buzunare, căutînd pete, răsăturĭ, defecte, depreciind marfa. Unul se decide:

[1] Domnul Iţic a întors spatele şi se face că nicĭ nu vrea să ştie. Ţiganul cu cismele ciur, dar cu carîmbiĭ bunĭ, îl trage de mînecă.
[2] După note stenografice.

— *Anicăă, mamă Anicăă, îţĭ daŭ iu... 60 di banĭ!?*

— *Hptiu! Hptiu!!* (Mama Anica, înfuriată foc, îndeasă energic hainele în coş peste sticlăriĭ, scuipînd indignată.)

— *Anică! Răbdare, Anică, răbdare! Ci ti superĭ dijà? Daŭ iu un franc, mamă Anicăă!*

— *Ştrul, tu ieştĭ dijà nibun! 80 di banĭ! 80 di banĭ! Nu vezĭ că e putrezit puntaloniĭ?!*

— *Daŭ iu un franc, şi ci vreĭ cu mini!...*

Dumineca, însă o lume de nenorociţĭ, în majoritate nepăsătorĭ de sărăcia lor, forfoteşte pe-aicĭ: e o babilonie întreagă, Ţiganiĭ miorlăie saŭ se ceartă strigînd cît li ţine gura; Ovreiĭ, şi maĭ ales Jidoavcele, li ţin isonul în jargon; bragagiĭ strigă monoton «Braga bună! Rece, bună!»; un Romîn vînzător de *«savarine cu miere»* îşĭ laudă marfa glumind: *«Capşa! vine Capşa! ce maĭ savarine Şanticler!»*; doar un Turc cu mutra tristă face liniştit la cafele turceştĭ cu 5 parale ceaşca, 10 banĭ cu cacao (specialitate evreiască). Într'un colţ, lîngă nişte Ţiganĭ, un căţeluş se scarpină de scapără!

Strecurîndu-te maĭ prost îmbrăcat, ca să nu se ferească de tine sărăcimea, asiştĭ la tocmelĭ de necrezut pentru zdrenţe la care privesc totuşĭ atîţia cu ochĭ lucitorĭ de dorinţă:

— *Să-mĭ crape ochiĭ din cap, dacă am maĭ*

mult de 40 de bănuţi! Să se facă aşa cine minte!

— *Şi dinţii să-i scoţi, janghinosule, şi nu ţi-l daŭ*[1] !

Am văzut cumpărîndu-se de un Ţigan zidar o pereche de pantaloni foarte buni cu 2 franci; o redingotă a fost luată cu 70 de bani de un meşter lăcătuş. «*Ţi-am dat-o di pomană!*», l-a asigurat «Madam Schwartz». O fustă a fost vîndută cu 30 de bani; iar un june Ţigan a cumpărat ibovnicei lui cu 80 de bani — luxul e totdeauna scump — un... corset, «mauve» pe vremuri. Cred că nici aristocrata Madame Chose nu e mai fericită cînd îşi cumpără la «Bon Goût» din micile economii o pălărie Chantecler cu 400 de lei decît cum a fost Ţigăncuţa care, de recunoştinţă, şi-a pupat bărbatul în faţa tuturor! Şi poate că mai mare a fost sacrificiul bietului meşter lăcătuş care a cumpărat cu bani gata, suspinînd, cu 60 de bani, redingota, decît sacrificiul proprietarului primitiv al aceleiaşi haine de nuntă şi înmormîntare, luată pe vremuri de la Franke saŭ Pangl în rate amînabile.

Cu puţin înnainte de 12, ca în fiece Duminecă, vardistul străzii, puţintel cam aprins[2], dar surîzînd, gras, sănătos, merge din dugheană

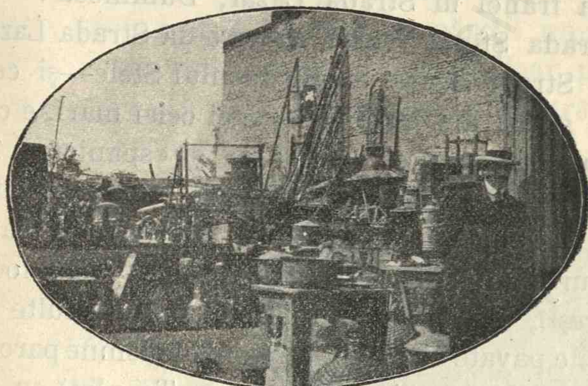
---

[1] Pentru argumente şi mai convingătoare cetitorii să poftească Dumineca dimineaţa în Strada Lazăr.

[2] De vină e «Rachiul de Moldova» al cîrciumei «La strugure de aur».

în dugheană, strîngînd mîna negustorilor, *pupînd* pe uniĭ[1], încasează de la fiecare negustor 10—20 de banĭ ce i se arunca cu despreţ, codeală saŭ batjocură.

Maĭ departe, în înfundătura din dreapta s'aŭ strîns mulţĭ şi fac mare haz: şezînd pe mar-



Calea Văcăreştĭ: depozit de fiare vechĭ.

genea trotuaruluĭ, un biet lungan zdrenţăros, blond, cu osătura de uriaş, dar slab, faţă de epileptic, încearcă pe rînd la ghete rupte, fără să poată găsi în maldărul de sute de ghete peticite una măcar—culmea nenoroculuĭ—destul de mare ca să încapă picioru-ĭ nodoros într'însa. Ţi se strîngea inima de atîta miserie! Nicĭ

[1] «Pleacă la America! Îl cunosc de cînd era copil uite-aşa, zăŭ», — a cercat de odată ruşinat, să se scuse, văzînd că-ĭ ieaŭ numărul.

după ce şi-a scos oftînd obiala, ca să-ĭ fie piciorul maĭ mic, nu i-aŭ putut încăpea măcar într'o păreche de şoşonĭ vechĭ! Hazul e imens! «*Piciorul luĭ*, îĭ consolează un negustor, «*e ca genunchiul de bivol: scurt şi gros!*»

Doamne, cîţĭ fericiţi aĭ putea face iarna cu cîţiva francĭ în Strada Lazăr, Dumineca!

Strada Sfînta Vinerĭ, în care dă Strada Lazăr, apoĭ Strada Stelea—a Spătaruluĭ Stele—şi celelalte străzĭ din jurul Sinagogei celeĭ marĭ, e cartierul aristocraţieĭ «israelite» şi «spaniole», îmbogăţită prin micĭ samsarlîcurĭ cinstite, două, treĭ falimente binecuvîntate, afacerĭ de... bancă şi bursă. Casele ridicate aicĭ pe vechĭ locurĭ boereştĭ, sînt curate, luxoase, şi, în multe din curţile pavate cu asfalt, stînjeniĭ de lemne parcă-şĭ bat joc de ameninţările iernii. Te plecĭ cu respect în faţa atotputernicieĭ banuluĭ purificator de păcate şi asimilator de rase, şi te apropiĭ iarăşĭ de cartierul mizerieĭ evreieştĭ dintre Dudeştĭ şi Văcăreştĭ.

Lăsînd pe stînga vechiul Palat arhiepiscopal catolic din Calea Călăraşilor No. 11, transformat astăzĭ în bazar de vechiturĭ, unde poţĭ vedea, în capela în care se închina maĭ în fiece Dumineca Regele Romînilor şi Moştenitorul Tronuluĭ, chipurĭ de sfinţĭ păzind mobilele găurite de cariĭ şi mosaicate suspect de alte insecte ale negus-

torului jidan; trecînd de biserica Sfînta Vinerĭ, gospodăreşte îngrijită; trecînd şi de marea şcoală primară «General Adrian», care singure maĭ daŭ o licărire de viaţă românească acestuĭ cartier evreisat, ajungĭ la chintesenţa Căiĭ Văcăreştĭ, la *Hala... Vechiturilor* [1].

Lungă de 50 de paşĭ, înnaltă de vre-o 7 metri, văpsită urît cu roşu ca păreţiĭ uneĭ măcelăriĭ de mahala, primind lumină doar pe sus şi prin cele două uşĭ cu geamurĭ ale întrărilor, Hala Veniturilor se întinde între Strada Sfînta Vinerĭ şi Calea Văsăreştĭ. Prin hală poţĭ străbate, dînd din coate, doar pe îngustul drum lăsat liber la mijloc între munţiĭ de scaune,pianine, paturĭ, oglinzĭ, case de banĭ, lavoare, tablourĭ, lămpĭ, covoare, maşinĭ de cusut, etc., aşezate în ordine, unele peste altele, până supt tavan, în compartimentele cele multe şi înguste ale haleĭ prea micĭ. În dreptul fiecăriĭ despărţiturĭ, pe dreapta şi pe stînga, îţĭ aţine calea cea maĭ obraznică speţă de Jidanĭ roş-



Ţiganĭ furnisorĭ aĭ negustorilor de fiare vechĭ.

[1] Rog a nu se ceti altfel.

caţĭ şi pistruiţĭ din cîte sînt în toată Calea Văcăreştĭ plus Dudeştĭ. Maĭ antipaticĭ ca nişte dricarĭ, te silesc să întri, strecurîndu-te cu teama de a sparge vre-un obiect, în compartimentele unde se vinde prea scump mobila săracului luată de pomană la licitaţiĭ, în urletul tobeĭ agentuluĭ fiscal, orĭ cea de la feciorií de banĭ gata grăbiţĭ să transforme în banĭ de drum şi chefurĭ bătrîneasca mobilă părintească.

În aşteptarea clienţilor, negustoriĭ, tolăniţĭ in cîte-o canapea, cu gura întredeschisă, pălăria pe ceafă şi clipind mereŭ din pleoapele lor roşiĭ ca o carapace de rac fiert, răsfoiesc «Monitorul Oficial», la care sînt cu toţiĭ abonaţĭ şi unde cetesc, pe lîngă numele noilor împămînteniţĭ de Cameră, lista falimentelor şi licitaţiilor, de pe urma cărora, ca păsărĭ de pradă cu pliscurĭ coroiate, trăiesc.

Din causa micimeĭ haleĭ, toţĭ aŭ închiriat în casele învecinate magaziĭ, în care 'ndeasă mobila maĭ de rînd orĭ cea de dimensiunĭ prea marĭ. Poţĭ vedea aicĭ, într'o odăiţă îngustă, pănă la zece piane aliniate de părete, după ce li s'aŭ desşurupat picioarele masive. De cînd cu scumpirea chiriilor, toţĭ caută să scape de bietele piane cu frumoasă coadă, maĭ lungă decît o rochie de mireasă, care făceaŭ pe vremurĭ podoaba salonuluĭ. Cu o sută de leĭ ieĭ astăzĭ un

Bösendörfer splendid, impregnat încă de sunetele sentimentaleĭ «Prière d'une Vierge» a ultimelor două generaţiĭ feminine! Tot în aceste strîmte magaziĭ, negustoriĭ transformă mobila prea deteriorată şi ascund supt un gros strat de lac petele insectelor şi urmele mutatuluĭ.



Str. Mămularĭ. — Spre seară, în admirarea celor două noĭ luxoase Sinagoge ce acum se construiesc.

Ceia ce izbeşte ieşind din Hala Vechiturilor la aier liber e mulţimea, neobişnuită aiurea, a bragagiilor, Oltenilor cu portocale şi fructe, a negustorilor ambulanţĭ de turtă-dulce, pan-

dişpan, pistil, năut, bigi-bigi, beigălă, rahat, limonadă gazoasă, etc. Toţĭ fac dever bun, asalmtaţĭ fiind de o droaie de copiĭ murdarĭ şi mîncăcioşĭ. Nu e neam care să-şĭ răsfeţe maĭ rău copiiĭ, cărora să li dea maĭ mulţĭ banĭ pe zaharicale decît Jidanul, atît de aspru preţuitor al banuluĭ în alte împrejurărĭ, şi iarăşĭ nu sînt neveste cu haine maĭ scumpe pe ele, cu maĭ multe inele la toate degetele, cu blănurĭ maĭ scumpe de astrahan veritabil iarna, decît Jidoavcele. Te mirĭ de unde scoate atîţia banĭ pentru luxul balabusteĭ şi pentru răsfăţarea transmiţătorilor numeluĭ de Goldenberg posterităţiĭ Evreul sărăcăcios şi trist.

O altă caracteristică a cartieruluĭ sînt *Ceainăriile*, din ce în ce maĭ numeroase şi maĭ murdare, cu cît te apropiĭ de Dudeştĭ: *«Adevărata Ceainărie Comercială»*, *«Ceainăria la Regele David»*, *«Ceainăria la David cel Bun»*, *«Ceainăria la Streit»*, etc. După 6 seara, iarna ca şi în luna luĭ Cuptor, toate sînt tixite. Un gramofon cîntă ariĭ evreieştĭ, cîntece religioase. Se adună aicĭ cîte 4-5 la o masă, ceĭ maĭ jerpeliţĭ şi maĭ murdarĭ meseriaşĭ, văpsitorĭ, zugravĭ, tinichigiĭ orĭ geamgiĭ, în jurul unor imense ceainice de porţelan, cu două etaje: jos vasul cu apă fiartă multă, de-asupra altul, maĭ mic, cu esenţa de ceaiŭ. Luînd cîte o bucăţică de

zahăr în gură, clienţiĭ sorb cu zgomot, din nişte farfuriĭ concave, lichidul fierbinte, frigîndu-se, şi suflă închizînd ochiĭ. Aproape toţĭ cetesc «Adevărul». Nimic maĭ caracteristic decît să-ĭ vezĭ întrerupînd cetitul slovelor româneştĭ, spre a face politică în armoniosul jargon gutural al descendenţilor emigranţilor galiţienĭ, transmis cu sfinţenie generaţiilor asimilabile. Nu am trecut o singură dată prin faţa ceainăriilor fără să văd tronînd la mese uniforma armateĭ romîne admirată cu mîndrie chiar şi de sexul urît, şi nimenĭ nu vorbia maĭ tare în jargon decît prietenul sergentuluĭ-major cu al căruĭ binevoitor concurs probabil putea în zi de lucru să-şĭ soarbă ceaiul.

Caracteristice sînt iarăşĭ aicĭ *măcelăriile.*

O măcelărie îţĭ produce totdeauna o impresie de repulsiune, desgust şi milă. Nicăirĭ însă maĭ mult ca pe aicĭ nu ţi se pare maĭ respingător mirosul viermănos al cărniĭ stătute, şi trebuie să facĭ o sforţare ca să te opreştĭ de a privi, prin gratiile ferestrelor fără geamurĭ ale prăvălieĭ văpsite roşu, la jumătăţile d'innainte ale vitelor înjunghiate după ritual. De tot curioase sînt firmele măcelăriilor cu «carne cuşer»: «*Măcelăria Malbim, suprevigherea Somreĭ Hadas*» orĭ «*Măcelărie şi tăiere de pasărĭ, proprietate*

congregaţiunii Templului coral. Autorisat de onor. Primărie», etc.

O altă caracteristică a cartierului sînt depositele de vechiturĭ în aier liber: fiare ruginite, plumb răsucit, tuciŭ crăpat, firme de la falimente, pompe răsuflate, maşinĭ scoase la pensiĭ, sticlărie de tot felul, băncĭ de grădină şchioape, un adevărat asil de invalizĭ. Sînt *nouă* asemenea deposite în Calea Văcăreştĭ pe porţiunea dintre Calea Călăraşĭ şi Calea Dudeştĭ. Principaliĭ furnisorĭ aĭ Jidanilor ce ţin murdarele deposite sînt iaraşĭ Ţiganiĭ, pe cari cu toţiĭ îĭ vedem cutreierînd mahalalele cu un cărucior deşănţat şi peticit, tras de un măgăruş mult răbdător de foame şi culegînd de prin gunoaie cutiĭ de conserve, fierărie aruncată, orĭ cumpărînd paturĭ de fier, sobe de tuciŭ sparte, căutînd maĭ ales alamă veche. După 6 seara, cărucioarele defilează în faţa ceainăriilor, oprindu-se la maidanele cu vechiturĭ.

Doamne, dulcĭ amintirĭ trebuie să fi lăsat ţara luĭ Mochi Fişer în sufletele consîngenilor stabiliţĭ în Bucureştĭ, în jurul bisericiĭ Udricanĭ întâia oară, pentru cucerirea economică a Valahieĭ surorĭ, pentru ca să se pomenească cu atîta duioşie numele de *«Moldova»*. Toate băcăniile — şi sînt foarte multe,— vînd *«articole de*

Moldova», cîrciumile vînd [1] *«Rachiŭ de Moldova»*, o cofetărie unde se vînd nişte cozonacĭ palizĭ de cocă împletită şi presărată, ca pistruĭ,



Hanul cu Teĭ. — L-o fi îmbălsămat pe vremurĭ «teiul sfînt»; deunăzĭ a fost închis o săptămînă, de teama holereĭ, pentru curăţirea şi desinfectarea prăvăliilor evreieştĭ de aicĭ.

cu boabe de piper şi stafide, anunţă că vinde *«renumiţiĭ cozonacĭ de Moldova»*, altă cofetărie are

[1] Nu-l beaŭ Evreiĭ, ci numaĭ îl vînd Romînilor.

ca firmă *«Cofetăria la Moldoveanu. Se închiriază cuptor pentru nunţi»*.

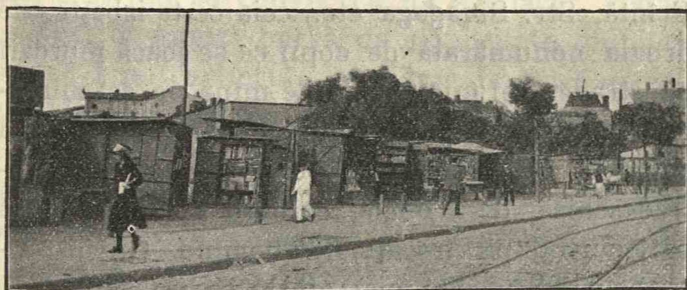
Apoĭ lăptăriile, foarte numeroase pe aicĭ, vînd *«mămăligă moldovenească»*. Mămăliga moldovenească e atît de apreciată prin Calea Văcăreştĭ şi străzile adiacente, încît poţĭ vedea negustorĭ ambulanţĭ ducînd pe o targă turte de mămăligă presărate cu zahăr, strigînd, lăudîndu-şĭ marfa, moldoveneşte probabil, *«Züsă, Malaĭ züsă!»*

Pe lîngă Moldova, ţerile care se maĭ bucură de simpatiĭ pe aicĭ sînt: America, Spania şi Sionul. Aşa avem: *«Companiĭ americane, ghete americane, bazare americane»*, etc. În spre Dîmboviţa avem *«Strada Spaniolă»*, Templul Spaniol, şi maĭ pretutindenĭ *«Cărnăţăriĭ spaniole»*, cu şuncĭ de gîscă, cîrnaţĭ ofticoşĭ şi negri şi şuncĭ respingătoare de vacă, pe care grăsimea formează ca un fel de bube galbene.

Pe geamurile cîrnăţăriilor spaniole maĭ ales se poate vedea Steaua formată din două triunghiurĭ suprapuse, în mijlocul căreia apare cuvîntul «Sion», alte orĭ în mijlocul steleĭ simbolice sînt treĭ litere ebraice.

Exceptînd Olteniĭ ce vînd usturoiŭ şi gîşte, pe un Ţigan cîrpaciŭ şi cîţĭva dànciucĭ văxuitorĭ de ghete, tot negoţul, fără excepţie, e evreesc. Până şi vesela breslă românească a bărbierilor e re-

presintată aicĭ prin d-niĭ: *«S. Goldenberg, subhirurg»*, *«Moritz Goldenberg*[1], *Frizeria modernă la munţiĭ de aur»*, *«Segall, fost intendent şi subhirurg la spitalul Caritas»*, etc. De ceva românesc pomenesc doar colecturile lotărieĭ Statuluĭ în firme ca: *«Lotăria privilegiate pe clase regatul român»* orĭ *«La Providenţa română: Bighelmann»*, etc.



Anticariĭ de lîngă cheiŭ, pe Str. Mihaĭ-Vodă. (Domiciliŭ provisoriŭ).

Jargonul galiţian răsună pe aicĭ în toată puritatea luĭ, îl auzĭ nu numaĭ în gura vre-unuĭ bătrîn perciunat în halat negru unsuros, cu pălăria de feutru cu bordurile marĭ; nu numaĭ în gura uneĭ bătrîne cu peruca neagră, aparentă peste părul tăiat ras, dar îl vorbesc tinerĭ abia ieşiţĭ din şcolĭ orĭ purtînd uniforma

[1] Vivat Goldenberg!

armateĭ romîne. Librăriile din Calea Văcăreştĭ vînd, pe lîngă ilustrate picante, dar nu indecente, pe lîngă jucăriĭ ca «Cine e maĭ tare: Tache saŭ Petrache», «duelul Filipescu-Cantacuzino», etc., vînd cărţĭ şi literatură în jargon, ziare în jargon.

Părăsind artera principală şi luînd-o prin străzile cele multe din jurul Haleĭ Vechiturilor, pe Str. Urdicanĭ, Str. Palestina[1], Str. Saul, Str. Frîntă, Str. Sinagoga etc., ceia ce te izbeşte este droaia nenumărată de copiĭ ce se joacă murdarĭ pe stradă, ceĭ micĭ tîrînd de mînă pe ceĭ minusculĭ, ceĭ maĭ marĭ alergîndu-se nebuneşte, leoarcă de apă; alţiĭ jucîndu-se pe tăcute, cu gura întredeschisă, de-a bilele, cercînd să înşele; alţiĭ batjocurind pe trecătorĭ, chemînd Olteniĭ degeaba şi dispărînd, maĭ abitir ca un sergent de stradă cînd e scandal, dacă s'o răsti unu' la eĭ cu ameninţărĭ de bătaie. La ferestre saŭ în faţa caselor, mîncînd beigălă, alune saŭ fisticurĭ, staŭ Jidoavcele gătite, cele tinere desgheţate, cochete, enervante; cele bătrîne diformate de grăsime, cu mutre leneşe, obosite; orĭ bătrînĭ gîrbovĭ, prea rare orĭ frumoşĭ, ci maĭ totdeauna, din causa accentuăriĭ trăsăturilor raseĭ, din causa conjunc-

---

[1] Azĭ Herescu-Năsturel.

tivitei care li-a răsucit ploapele sîngerînde, răspingătorĭ.

Nu auzĭ în tot cartierul lătrat de cîne, dar nu e curte în care să nu răsune armonios gîrîiitul simpatic al gîştelor, animal sacru la Romanĭ şi la Jidanĭ. Curţile sînt aproape toate de o crasă murdărie, şi pe alăturea te sufocă mirosul de amoniac, aşa că, privind la piatra cubică scumpă aşternută în acest cartier murdar, silit eştĭ să conviĭ că nu s'a făcut risipă orĭ lux, ci numaĭ operă de salubritate publică pavînd bine cartierul. Pe ziduri, în afară de reclamele multicolore ale policlinicelor a 1 leŭ consultaţia, ale doctorilor evreĭ muritorĭ de foame, vindecînd oftica, epilepsia, rîia, afişe maĭ marĭ vestesc că *«Sîmbătă..., la Teatrul Leiblich-Jignitza, se va juca pentru prima oară «Botezatul», cu renumitul artist Shoengold de la Grand Theatru din New-York, orchestra sub conducerea tînăruluĭ Segalescu»*.

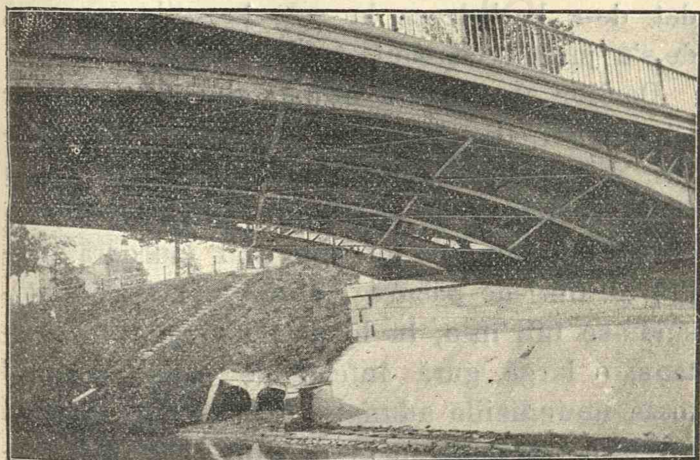
Într'o stradă din faţa Haleĭ Vechiturilor, lîngă franzelăria *«Cahal»*, o firmă mare vesteşte că acolo e *«Meteorul, agenţia pentru stîrpirea insectelor prin gazificare. Absolut sigură şi garantată.»*

Tot cutreierînd aceste cartiere atît de adînc înstreinate, vine o clipă cînd te cuprinde un fel de nostalgie după veselele mahalale romă-

neştĭ, şi atuncĭ devine tot maĭ puternică senzaţia că prin aceste întortochiate străzĭ înguste şi murdare nu poţĭ respira liber pănă în adîncul plămînilor, iar jargonul ce-ţĭ răsună barbar la urechĭ te revoltă, te crispează şi simţĭ o nevoie să te depărtezĭ cît maĭ răpede de pe aicĭ. Instinctiv cauţĭ atuncĭ drumul cel maĭ scurt la vale, spre Dîmboviţa cu cheiurile largĭ şi înverzite.

Coborînd decĭ răpede, cu sensaţia că mă apasă un astm, prin Strada Mămularĭ, unde se înclădesc două mari sinagoge, cotiiŭ prin infecta Stradă a Jicniţeĭ, atît de îngustă, încît nu pot trece trăsurĭ printr'însa, şi, urmîndu-ĭ şerpuiturile şi scoborîrile capricioase, ajunseiŭ în Strada mult accidentată Negru-Vodă. Trecînd răpede prin dreptul jigărituluĭ Teatru Jigniţa, unde, pe vremurile de înflorire ale socialismuluĭ ebreisant, aŭ repurtat delirante succese oratorice atîţia din actualiĭ deputaţĭ şi ministeriabilĭ, trecînd răpede şi prin faţa bogateĭ sinagoge spaniole, ajunseĭ în sfîrşit, respirînd adînc, la cheiul larg al Dîmboviţeĭ. Pedepsită de civilisaţia modernă a curge, disciplinată, tocmaĭ în fundul uneĭ gropĭ în care a fost azvîrlită de ingînerĭ cu inima de piatră, sărmana apă, osîndită a curge între zidurĭ înnalte ca ale uneĭ închisorĭ, între malurĭ pretutindenĭ aceleaşĭ, ca o tristă uniformă de ocnaş, mi-a umplut inima

de milă văzînd-o cît de jalnică şi prăpădită se îndreaptă spre Morgă, şi întorseiŭ capul. Privirea mi se opri asupra cartieruluĭ evreesc lăsat în urmă pe deal. Atuncĭ, amintindu-mĭ de drumul îngust, murdar, şerpuind între casele multe, infecte, duşmane, deodată revăzuiŭ în minte, curgînd pe acelaşĭ drum, în locul lăturilor pes-



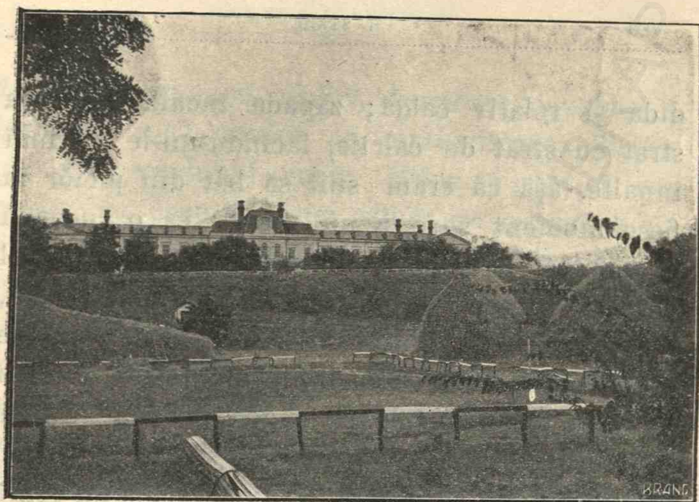
Un afluent al Dîmboviţeĭ astăzĭ.

tilenţiale de astăzĭ, *Bucureştioara*, veselul afluent al Dîmboviţeĭ, şerpuind, lunecînd printre frumoasele viĭ domneştĭ şi locurĭ boiereştĭ de aicĭ rostogolindu-se cu zgomot din piatră în piatră, făcînd spume de năcaz, până ce venia plîngînd să se arunce în Dîmboviţa dulce şi, lipindu-se

de sînul eĭ de mamă, să-ĭ spună toate cîte le-a păţit : cum aŭ mînjit-o boiangiiĭ şi săpunariĭ cînd a ieşit din lacul Icoaneĭ, cum s'aŭ bălăcit copiiĭ într'însa şi i-aŭ zvîrlit pietre şi noroiŭ, cum scăpînd de dînşiĭ, s'a plimbat prin grădinile Dudescuuluĭ, cum aŭ lăudat-o maĭ la vale Domniţe frumoase aruncîndu-ĭ florĭ şi cum, grăbită, s'a dat de-a berbeleaca la vale în viile domneştĭ, de s'a jumulit sărăcuţa toată.

Doritor să văd, nu numaĭ cheiurile largĭ ale Dîmboviţeĭ, dar şi apa eĭ evocatoare de amintirĭ, mă apropiaiŭ de podul de unde începe Calea Şerban-Vodă şi văzuiŭ «Dîmboviţa dulce» curgînd în fund de tot, supt pod, murdară, mînjită de dîre de păcură cleioasă, şi văzuiŭ vărsîndu-se într'însa, în locul Bucureştioareĭ printene, o largă gură infectă de canal, scuipînd toate imundiciile adunate din întreg cartierul evreiesc, vărsîndu-se în dreptul celeĭ maĭ frumoase şi maĭ umblate din străzile Bucureştilor strămoşeştĭ, în dreptul Poduluĭ aşternut cu bîrne în loc de pavagiŭ, unde-şĭ avea casa Beiul, tocmaĭ în faţa drumuluĭ pe unde se avînta năprasnic spre Dunăre un Mihaĭ-Viteazul, pe care venia din Constantinopol, cu strălucit alaiŭ, Domnul cel noŭ spre a fi uns în Curtea Domnească, în marea cetate a Bucureştilor, înfloritoare prin cinstit negoţ românesc.

SPRE ZIUĂ ÎN BUCUREȘTĬ.


Şcoala de ofiţerĭ din Dealul Spireĭ, văzută toamna din Str. Izvor.

SPRE ZIUĂ ÎN BUCUREŞTĬ

— FRAGMENT DIN «CĂLĂTORIA ÎN LUNĂ A UNUĬ ROMÎN» —

Duminecă, depeşile sosiseră de vreme şi puţine, aşa că nicĭ oarele patru dimineaţa nu sunaseră, cînd ziarul era gata. Vesel ascultam uruitul asurzitor al rotativelor uriaşe ce tipăriaŭ, jucîndu-se parcă, în miĭ şi miĭ de foĭ, ziarul la care atîţia munciserăm o zi întreagă. Mă simţiam obosit şi mă gîndeam cu groază la drumul lung de străbătut pănă să ajung acasă. Aierul rece al nopţiĭ mă înviora.

Ninsese în ajun, iar acum era o vreme splen-

didă şi relativ caldă; zăpada moale se lipea strat cu strat de călcîie, făcîndu-mi-le tot maĭ innalte, aşa că eram silit să bat din picior la fiece moment spre a nu umbla ca o cucoană cu pantofĭ Louis XV, la bal. Luna, în ultimul pătrar, foarte sus pe cer, strîmbă şi mîncată, lumina straniŭ oraşul adormit, proiectînd pe covorul alb umbre scurte, foarte netede, ca ziua în toiul verii. Cerul era negru catifelat, stelele somnoroase clipeaŭ răpede ca să nu adoarmă, Martie singur se căznia să ţie deschis un ochiŭ mare şi roşu; cînd şi cînd, o stea căzătoare zgîria negrul ceruluĭ de Decembre cu o dungă de foc.

Pe străzĭ nimenĭ; casele păreaŭ nişte marĭ siluete negre. De pe unele, un fum alb se innălţa ca dintr'o cădelniţă spre astrul nomad. Sus pe un acoperiş, o pisică, cu coada sbîrlită, jăleşte ca pruncul noŭ născut. De la Poşta mare, pe unde tocmaĭ treceam, cădea pe zăpada străzii lumina albastră a unuĭ glob electric, parcă ar fi prins cineva acolo luna, silind-o să lumineze aparatele Hughes. Peste drum, la Carul cu Bere, scaunele, puse piramide pe mese, înlesniaŭ măturatul, iar pe zăpada noŭ căzută urme în zigzag arătaŭ exact drumul apucat de ultimiĭ muşteriĭ aĭ berăriei. În faţa mea, cupola Caseĭ de Depunerĭ strălucia fosforoscent supt lumina lunii, iar drept

de-asupra gingașeĭ clădirĭ, frumoasa constelaţie iernatecă a Orionuluĭ, cu strălucitoarea Sirius, plutia în văzduhul curat. Calea Victorieĭ era pustie, cu becurile Auer stînse pe o parte a eĭ; liniștea somnuluĭ împresura totul. Departe, în spre Bulevard, se vedea lumină la etagiul uneĭ clădirĭ, vre un club; iar dintr'acolo, venind spre mine ca doĭ ochĭ de lup, înnaintaŭ mărindu-se felinarele uneĭ trăsurĭ, ce fără sgomot, pe asfaltul acoperit cu zăpadă, ducea acasă vre-un decavat. În faţa bisericiĭ Zlătarĭ, un birjar moţăia pe capra uneĭ trăsurĭ hodorogite, cu doĭ caĭ slabĭ; picînd de somn, bietele Rosinante se lăsaŭ încetișor pe vine, trăsărind apoĭ brusc, sculînd și pe birjar. Un răpede inventariŭ mintal al buzunarelor mă făcu să resist despreţuitor la insinuanta poftire: «gata conaș'!» a birjaruluĭ și să cobor maĭ răpede, pe Mihaiŭ-Vodă, spre gîrlă.

Masiva clădire pătrată a Oteluluĭ de Franţa e luminată la catul întăiŭ, de-asupra firmeĭ «Café Restaurant»: vre-o «Academie de biliard», ocultă; la o fereastră, un chelner îșĭ numără bacșișurile. Pe stradela Ilfov, alte luminĭ: un «Cafeŭ Concert», de unde iese pripită, ferindu-se de trecătorĭ, o nenorocită creatură în rochie albă, îmbrobodită într'un șal ordinar; mîntuindu-șĭ trista meserie, s'afundă în cine știe ce colţ de mahala.

Cîţiva lăutarĭ trec cu vioarele supt palton, căscînd sgomotos saŭ scuipînd cu convingere; neagra figură a muscalagiuluĭ, cu un muc de ţigară în gură, se luminează de un foc satanic cînd trage în piept tutun. Imensul maidan Duca, ziua, loc de întîlnire gălăgioasă a slujnicelor, soldaţilor şi oltenilor, e pustiŭ acuma, iar bărcile, căluşeiĭ, baracele de pe acest bîlciŭ permanent ieaŭ, supt lumina luniĭ, ciudate forme. Stîlpiĭ de telegraf singurĭ, în marea tăcere a nopţiĭ, cîntă plîngător: mintea-mĭ obosită îl compară cu un gît imens de uriaş mustăcios ce ar cînta rînjind din drîmbă.

Pe cheiul abia luminat de răzleţe lămpĭ de petrol, afumate, trec scîrţîind carele încărcate mergînd cu greŭ spre hale.

Răzimat de un felinar, un vardist soarbe ceaiul fierbinte cu care-l cinsteşte bragagiul bulgar, amic al uniformeĭ româneştĭ. Trecuiŭ răpede cheiul Dîmboviţeĭ «dulcĭ»: apa-ĭ aşa de neagră, curgînd atît de jos, cu murmur slab, chemător, prea imĭ aminteşte înnecatul ce l-am văzut odată la morgă. La farmacia din colţ, înghemuită într'un şal, vre-o mamă ce-şĭ are pruncul bolnav, aşteaptă să i se deschidă, neîndrăznind să sune a doua oară. Cotiiŭ în spre lunga stradă a Izvoruluĭ. În dreptul maĭ fiecăriĭ curţĭ mă'ntîmpină gîlgîitul vesel, şi cam batjocoritor pen-

tru ordonanţele Primărieĭ, al fîntînilor lăsate să curgă zi şi noapte de frica îngheţuluĭ. Şi, maĭ mergînd, aud zgomotul unuĭ fierăstrăŭ muşcînd cadenţat lemnul tare: la un deposit de lemne, un bătrîn şi-a început munca grea şi monotonă, ajutat de baba luĭ: şezînd pe o buturugă, trăgea şi ea fierăstrăul lung cu o mînă, suflînd în cealaltă, s'o încălzească. Trec de Strada Sf. Apostolĭ, privind la vechiul palat al luĭ Mihaĭ-Vodă Viteazul azĭ palatul Arhivelor, cum se ridică pe coasta dealuluĭ alb ca o vedenie din trecut, de-asupra pretenţioaselor case de cîrciumarĭ îmbogăţiţĭ. Un alt vardist ce moţăia pe-o bancă, sculat de scîrţîitul zăpeziĭ supt paşiĭ meĭ, se scoală aiurit, şi, cu demnitate, fluieră apoĭ alene şi lung, de-aĭ zice că-şĭ dă sufletul. Într'o curte, un cocoş îşĭ scutură epileptic aripile, cîntînd răguşit, pe dată altul, politicos, îĭ răspunde, pe diapason maĭ înnalt, şi apoĭ altul, şi iar altul, în tot maĭ depărtate mahalale; o gîscă, printr'un gîrîit strident, pro-



testă că i se turbură somnul, şi iar liniştea nopţiĭ apasă asupra oraşuluĭ. Ca să maĭ uit de drumul lung, privesc cum umbra-mĭ mică, trecînd supt un bec de gaz, creşte mereŭ şi iute ca un uriaş din basme, pe măsură ce las în urmă felinarul, pierzîndu-se imensă, diluată, estompată, în lumina felinaruluĭ vecin pentru a reîncepe neagră, mică, din noŭ să se lungiască. Din spre gară un fluierat de tren rupe văzduhul, şişîitul sacadat al aburuluĭ şi tropotul roţilor pe şine neputîndu-l face să tacă, iar corul cînilor, lătrînd enervant prin mahalale, devine maĭ puternic. Lîngă turnătorie, sunetul argintiŭ al unuĭ deşteptător scoală o familie de muncitorĭ.

Ocolesc, umblînd maĭ răpede, grele căruţe de fier, ce s'afundă în întunerecul străziĭ Rinocer, gîndind că şi guturaiul e une orĭ folositor. Sirenele fabricelor din Dealul Spireĭ urlă după lucrătorĭ, turburînd somnul mahalaleĭ; venind de prin Puţu' de Piatră, căruţe de franzelar trec grăbite, împrăştiind miros de pîne caldă ce-ţĭ dă foame turbată.

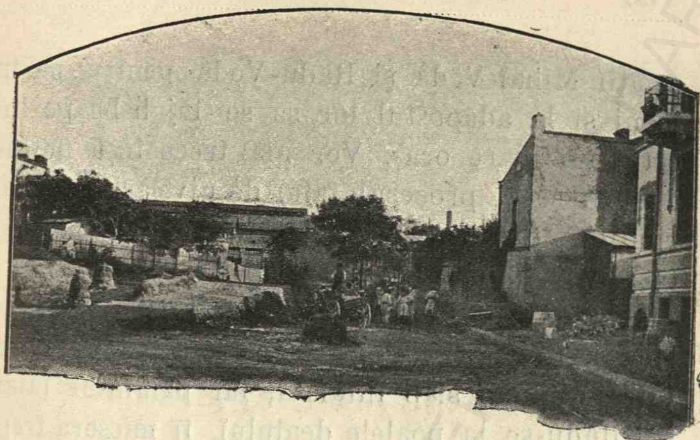
Lumină mare la bărbierul Zaharia: să aibă muşteriĭ aşa de dimineaţă? Saŭ poate a adormit iar cu lampa aprinsă, fără a lăsa perdelele: eĭ, atuncĭ e de rîs! M'apropiiŭ doritor de vre-o farsă: un fior îmĭ zguduie trupul: îĭ murise un

copil. Cu lumînărĭ marĭ la căpătîiŭ, întins pe catafalcul alb, sta singur micul cadavru cu pleoapele strîns lipite în orbitele adîncite, cu nasul subţiat, de ceară.

Fugiiŭ îngrozit, ca supt mustrarea uneĭ crime, şi mi-era frig pe fruntea-mĭ înnăduşită. Ce răŭ e să străbaţĭ zilnic o stradă lungă şi să vezĭ cu ce nepăsare, moartea, stăpîna tuturor, presară jalea pe placul eĭ! Egoist, te rogĭ atuncea: scuteşte, Doamne, casa *mea!*

Mergeam acum bănuitor, privind în urmă-mĭ la fiece pas, şi-mĭ fu frică de lătratul unuĭ biet căţeluş, frică de hîrşiitul fieruluĭ curăţind şinele tramvaiuluĭ din deal la Oppler, frică de măturătorii Primărieĭ, mergînd în grupurĭ, cu mînile băgate în mînecĭ ca într'un manşon, ridiculĭ cu pelerina lor scurtă, cu glugă de domnişoară. Umbrele luaŭ aspecte fantastice: mi se părea că tot stă ghemuit cineva după fiece poartă gata să sară asupră-mĭ. Mă hotărîiŭ să merg în mijlocul drumuluĭ, urmînd dunga neagră lăsată pe zăpadă de şina curăţată, ferindu-mă de trecătorii tot maĭ numeroşĭ: lucrătorĭ mergînd spre fabricĭ, distribuitorĭ de ziare plecînd să-şĭ umple geanta, soldaţĭ alergînd pripit în spre casărmile din deal, unde gornistul suna deşteptarea.

NIVELARE.



NIVELARE.

TĂIEREA DEALULUĬ MIHAĬ-VODĂ ÎN VEDEREA DESCHIDEREĬ UNUĬ NOŬ BULEVARD.

Încă un deal se taie, ducîndu-i-se pămîntul pe cine ştie ce măidane, îndulcindu-i-se povîrnişul abrupt odată, căcĭ trebuie să fi fost de tot înnalte pe vremurĭ dealurile ce ocroteaŭ valea Dîmboviţeĭ, aci, pe la mijlocul cursuluĭ eĭ pentru ca Bucureştiĭ să fi fost ales loc de apărare al drumuluĭ de negoţ ce ducea de la Dunăre la Braşov.

Pe vîrf de deal, dominînd în depărtare şesul, s'aŭ înnălţat Cetatea Dîmboviţeĭ, pe stînga rîuluĭ, şi maĭ tîrziu pe dreapta apeĭ, mînăstirile

cetăţiĭ Mihaĭ-Vodă şi Radu-Vodă pentru ca în jurul şi la adăpostul lor să se înjghebe pe încetul un mare oraş. Vor maĭ trece însă puţine deceniĭ şi în procesul fatal de nivelare al asperităţilor, dealurile străvechĭ, atît de reduse astăzĭ, vor fi dispărut cu totul.

S'aŭ tăiat întîiŭ coastele dealurilor abrupte spre a înlesni carelor de negoţ accesul în cetatea tot maĭ slab întărită, iar pămîntul tăiat, svîrlindu-se la poalele dealuluĭ, îĭ micşora treptat înnălţimea. Aŭ răsărit apoĭ, ca din pămînt, umflîndu-l, case tot maĭ marĭ şi tot maĭ multe prăbuşindu-se pe rînd în ruine cu timpul pentru ca alte clădirĭ, bordeie orĭ case boiereştĭ cu beciurĭ adîncĭ să se înnalţe din ruine. Aŭ bîntuit apoĭ atîtea focurĭ cumplite ce aŭ îngrămădit în cîteva ceasurĭ maldărĭ de cenuşă şi molos pe acelaşĭ loc bătut în jurul cetăţilor ocrotitoare din vîrf de deal, încît tot îngroşîndu-se pămîntul în jurul lor, dealurile păreaŭ că se cufundă supt greutatea clădirilor masive din vîrf. Aŭ ajutat apoĭ încet şi răbdător la opera de tocire a coamelor mîndre, ploile repezĭ ce cară cu timpul munţĭ întregĭ la gura fluviilor, şi aŭ dus în fundul văilor pămîntul ce le privea odată de sus cu trufie.

Şi nu s'a apropiat o singură dată iarna pustiitoare de vesela grădină a Bucureştilor fără ca

toamna tremurătoare să nu-şĭ fi plîns cu jale frunzele ofilite în largul oraşuluĭ. N'a fost car, n'a fost căleaşcă, urcînd cu greŭ spinarea dealurilor bucureştene care să nu fi lăsat brazdă adîncă în coama lor moale. N'a fost ţeran călcînd obosit pămîntul de lut galben ce domină de toate părţile oraşul care să nu fi măcinat dealul; şi norĭ de praf gros şi mînios ridicaŭ armatele, româneştĭ saŭ vrăjmaşe, păşind sunînd războinic din surle spre Capitala ţereĭ, şi dînd noriĭ pradă vîntuluĭ egalisator. A venit apoĭ, în timpurĭ maĭ noĭ, canalisarea cursuluĭ sburdalnic al Dîmboviţeĭ capricioase şi milioane de metri cubĭ de pămînt s'aŭ svîrlit maĭ pretutindenĭ pe apucate, înnălţînd nivelul oraşuluĭ, micşorînd tot maĭ mult dealurile menite să dispară cu totul.

Şi astfel, cu toată silinţa trufaşă şi deşartă de a ridica fruntea din ţărînă tinzînd cu revoltă spre nemurire, se îngrop şi pier oamenĭ, clădirĭ, monumente, se îngrop dealurĭ străvechĭ, se îngroapă strat cu strat pănă şi pămîntul pe care călcaŭ strămoşiĭ.

PRIN CIMITIRUL BELLU, DUMINECA.



Cimitirul Bellu: clopotnița.

PRIN CIMITIRUL BELLU, DUMINECA.

Locul unde chiar și cel mai pîrlit se duce în trăsură, salutat cu respect până și de creditori ori de prietenii cărora li-o fi făcut vre odată bine, cimitirul Bellu, a fost înnainte de filoxeră și pe vremea cînd se înmormîntau încă morții în jurul bisericilor, loc de petrecere la toartă, cu vin bun și lăutari.

Poate că în amintirea acelor vremi, nu prea depărtate, cimitirul Bellu a rămas și astăzi, Du-

mineca, loc de petrecere pentru mahalagioaicele ce rîd şi plîng atît de lesne; loc de excursie pentru pensionatele de domnişoare, ce se plimbă agale, cîte două, două, în uniformă neagră saŭ cenuşie, cu fuste din ce în ce maĭ lungĭ, cu cît de la copiliţile micuţe din faţă, ce te privesc atît de naiv şi de sincer, te uiţĭ spre lungancele din fund, ce rîd batjocuritoare, cu genele lăsate, supt paza rigidă a uneĭ guvernante sentimentale; loc de întîlnire în fine pentru perechĭ amoroase cărora li place neturburata cetate a morţilor, aşternută cu atîtea florĭ, cu minunata bogată vegetaţie hrănită din bielşug de cadavrele multe ce putrezesc rînjind supt gîdilitura viermilor stăpînĭ aĭ lumiĭ.

În cimitir chiar, nu se maĭ bea astăzĭ, dar sînt atît de multe cîrciumele de jur împrejurul luĭ şi pe tot drumul de jale şi de cerşetorĭ, schilozĭ orĭ leneşĭ, ce urcă dealul Filaretuluĭ spre cimitirele multe, încît se înneacă şi astăzĭ prea dese orĭ întristarea în vin [1].

La 1859, Novembre 16, s'a îngropat la Bellu, cel maĭ vechiŭ cimitir, cel d'intăiŭ mort: un copil, fiul luĭ C. A. Rosetti, care, tristă coincidenţă, luase iniţiativa creăriĭ cimitiruluĭ. Dar numaĭ de la 1879 s'a interzis, spre părerea de

[1] «*Aicĭ este maĭ bine decît peste drum*» se ceteşte la intrarea cîrciumeĭ, «La Tabia Rusească», de peste drum de Bellu.

răŭ a mahalagioaicelor, cărora li s'a răpit o distracţie maĭ plăcută ca o melodramă la Naţional, înmormîntarea în jurul bisericilor din centrul Capitaleĭ.

De atuncĭ, s'aŭ format 14 cimitire: 7 ortodoxe, 2 evreieştĭ, 1 catolic, 1 protestant, 1 calvin, 1 armean şi 1 turcesc (treĭ cimitire prea pline aŭ creat sucursale: cel evreiesc din Strada Sevastopol, cel protestant de la Şosea, cel turcesc din Strada Mecet), şi parcă se grăbesc maĭ mult astăzĭ să moară tinerĭ şi bătrînĭ, de cînd aŭ locurĭ parcelate sistem Bucureştiĭ-Noĭ şi li se ţine contabilitatea în regulă de aniĭ ce li trebuie spre a putrezi. Numele tuturor răposaţilor şi răposatelor, înscris în regulă în condicĭ speciale, formează astăzĭ o bibliotecă de tot curioasă şi instructivă, ce ar trebui cercetată odată maĭ de aproape. De la 1900, însă, la Bellu, de cînd s'a scumpit chiria petecelor de pămînt, boierîndu-se cimitirul, nu s'aŭ maĭ îngropat decît 540 de morţĭ în mijlocie pe an, adecă doar 6.000 cadavre într'un singur cimitir în ultimiĭ 11 anĭ şi judecînd după inscripţiile în franţuzeşte, tot maĭ numeroase, succedînd tuturor straniilor sisteme ortografice româneştĭ înmormîntate pe inscripţiile funerare de la Bellu, judecînd după îngrămădirile de marmură trufaşă de-asupra unuĭ pumn de viermĭ, după cîteva duioase

inscripţiĭ, dovedind, pe lîngă parale, şi suflete alese, cimitirul Bellu este astăzĭ loc de transformare în ţărînă de o singură şi aceiaşĭ calitatea, protipendadeĭ.

De tot puţine sînt mormintele vechĭ. Doar unul am văzut cu inscripţia în cirilice, foarte curioasă:

«Cînd aniĭ vieţeĭ mele 54 fu,
Victim' a morţiĭ rele străinulu mă făcu,
Cu mîna-ĭ criminală viaţa-mĭ ardică
În curtea tribunală făţiş mă împuşcă,
Şi opt copiĭ îndată şi scumpa maica lor
Rămasă fără tată şi fără protector.
Aşa este străinulu, pribeag din alte ţerĭ,
Ce-ĭ dă-mu aci asilulu, onoare şi averĭ
P'acilea cînd veĭ trece, creştine călătoru,
Nu fi cu sînge rece, ca un nemuritoru,
C'am fost şi eu în lume în neamulu meu romanu,
Paharnic, om cu nume, Alecu Izvoranu,
Dar azĭ zac în ţărînă, cu draga fiica mea
Eleni, scumpa-mĭ june, uscată în floarea sa.
Ci zi, cu umilinţă: o Doamne, mîntuieşte
Pe cel ce în credinţă aci se odihneşte.

Îngrijite odată, acoperite cu florĭ, udate cu lacrămĭ, mormintele vechĭ aŭ fost, pe încetul, potolindu-se durerea şi uitîndu-se mortul, tot maĭ rar visitate, şi apoĭ cu aniĭ aŭ stat coroanele veştejite pe mormîntul uitat şi năpădit de buruienĭ; crucea cu *«regrete eterne»*, tot pri-

vind la groapa părăsită, a prins a se înduioşa de dînsa şi s'a tot plecat spre mort, până ce, brusc, sălbatec, a îmbrăţişat, căzînd, mormîntul scofîlcit, şi în curînd buruienile şi muşchii aŭ unit mormîntul cu pomenirea luĭ. S'aŭ maĭ odihnit cîţiva anĭ încă neturburate oasele înnălbite până în ziua cînd, din pricina strîmtorăriĭ cimitiruluĭ high-life, nereînnoindu-se chiria ce dă dreptul a respecta morţiĭ, s'aŭ zvîrlit ciolanele neputrezite bine în groapa comună, şi locul lor de odinioară s'a ocupat de cosciugul luxos de plumb al vre-unuĭ cămătar îmbogăţit, devenit *«mare filantrop»*, care prin testament a pus să i se înnalţe un trufaş monument. Atît de masiv i l-aŭ făcut moştenitoriĭ, încît te întrebĭ de-şi va putea părăsi groapa în ziua judecăţiĭ de pe urmă, cămătarul!

Ce rare sînt mormintele frumoase ridicate de ceĭ lăsaţĭ în urmă, şi ce rar indică, prin simplicitatea lor, orĭ prin lipsa de banalitate a inscripţieĭ, o durere adevărată, ciselată într'o inimă duioasă. Mamele doar pot îngriji o groapă silind până şi pe cea maĭ împietrită inimă să verse o lacrimă pe mormîntul unuĭ necunoscut.

Une orĭ, cetind supt chipul de piatră al copiluluĭ răpit, orĭ supt fotografia luĭ estompată de soare şi de ploĭ vre-o năivă inspiraţie ca cea următoare:



«O sublimă floricică
Cruda moarte a răpit:
Era tandru Manolică,
Cînd dintre noĭ a perit!»

şi cînd, comparînd anul morţiĭ luĭ Manolică cu anul proprieĭ tale naşterĭ, vezĭ că ar fi putut să-ţĭ fie cel puţin tată socru, te porneştĭ a rîde, dar candela ce arde nestinsă pe mormîntul atît de frumos îngrijit te mustră şi pricepĭ că pentru mama foarte bătrînă aniĭ n'aŭ trecut.

Tot astfel te mişcă prin simplicitatea eĭ inscripţia săpată în ortografia timpuluĭ de Cesar Boliac pe mormîntul soţieĭ sale:

«Aci repausează Aristiţa Bolliac, născută Izvoranu, la 1827, Decembre 25, măritată la 1846, Noembre 24, moartă la 1860, April 11. Sociulu ei ridică acestu monumentu fideleĭ selle socii, reasemul seu în essiliulu de 10 anni. Cîţi credeţi în amorulu conjugalu, în pietate fără ipocrisie, în amoru de patriă fără affectaţiune binecuvîntaţi acésta flinçiă pură care a inspiratu iubirea, stima şi respectulu în cîţĭ au cunoscuto.»

Fără să vreĭ, apropiĭ acest epitaf de altul care se poate ceti la cîţĭva metri spre stînga, săpat pe o cruce albă, peste un mormînt fără florĭ:

«Amară'mi fu viaţa din pruncie până la bătrîneţe
Că din partea 3 neveste am păţit multe suferinţe
Din care cea da 3-a prin otravă a voit viaţa sami cureţe
Drept recunoştinţă cam scuturato din gunoi şi din sdrenţe.
I. G. Constantinescu, născut la Anul 1824.»

Epitaful şi l-a făcut singur curagiosul moşneag cu atît de multe neveste şi soacre, şi vine des bietul bătrîn, cu ochiul uscat, să privească hecatomba de neveste ce a îngropat, aşteptînd ziua cînd se va duce pentru vecie din noŭ cu ele!

Cînd vin mahalagioaicele Dumineca în plimbare la Bellu, în papucĭ, cu scurteica roşie îmblănită cu vulpe, cu părul uns cu unt de migdale şi încreţit, cu panglicuţe galbene saŭ roşiĭ trecute prin cozile multe şi micĭ, se închină cu un fior intrînd în aleia largă principală, aşternută cu pietriş ce geme supt paşiĭ greĭ. Apoĭ, dacă e doliu la poartă, se grăbesc să meargă să vadă în capelă mortul desfigurat şi galben, culcat cu capul prea jos în cosciugul tare şi prea strîmt. Şi, după ce şi-aŭ satisfăcut bolnăvicioasa, primitiva curiositate, se închină iarăşĭ, zic cu convingere *«Săracu'* saŭ *Săraca»* şi, ieşind din capelă, respiră maĭ adînc.

O clipă staŭ nedumerite, neştiind ce să facă: mulţimea nesfîrşită de crucĭ, de marmoră scumpă, de statuĭ, de pietre mortuare, de grilaje poleite, mulţimea de bisericuţe aurite ce staŭ luxoase cot la cot, strînse unele de altele, înghesuite, le ameţesc, obişnuite ce sînt cu imense locurĭ virane, cu risipirea la distanţe printre gră-

dinĭ a caselor şi bisericilor simple, la mahala.

Un cavaler cu părul lucios, pălăria moale, cam pe ceafă, haine de lînă groasă, cumpărate gata, ce staŭ ţapene pe dînsul, floare roşie la ureche, se propune călăuză, zicînd grav; *«haĭ la fata luĭ Haşdeŭ»*. Atuncĭ, cu rîsete, zburdalnice, se ieaŭ stol după dînsul spre mormîntul mistic:

— *Săraca!... Uite cărţile eĭ, călimara eĭ!... Vaĭ săraca!*

— *Înnainte era bine: puteaĭ să te coborĭ înnăuntru!*

— *Ceasu' nu merge! stă degeaba!*

— *Hiii!... ia te uită colo supt pisica de piatră... Schiletu'!*

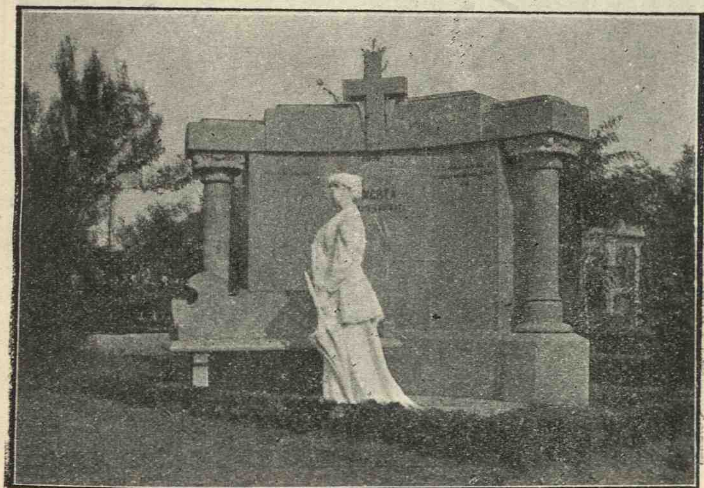
Şi cu un fior de scîrbă privesc toate pe rînd, o clipă, craniul de piatră de supt sfinxul ce domină mormîntul ridicat de Hasdeŭ genialeĭ sale fiice. Pe maxilarul craniuluĭ un nelegiuit a iscălit: *«Segalescu, dantist»*.

— *Haideţi, soro, colo, la aia cu umbreluţă!*

În grabă, cu rîsete, grupa veselă a mahalagioaicelor o porneşte spre una din cele maĭ frumoase statuĭ ale Bucureştilor: o femeie tînără, elegantă, cu umbreluţa ţinută cu graţie, îndreptîndu-se cu dor de odihnă pe trăsăturile feţeĭ spre o bancă. Pe un zid de marmoră, în faţa băncii, două rîndurĭ în franţuzeşte, cu slove

de aramă, ţintuite în piatra scumpă. Multe litere aŭ picat la pămînt, gîceştĭ însă că se scrisese: *«Cet animal de médecin m'a tué! Herculesbad-Mehadia, 11/12 Août 1906»*.

Psihologia uneĭ întregĭ clase sociale în două rîndurĭ necomplete!



Acest splendid monument, care ar trebui să mişte pe orĭcine, este mizgălit de sus pănă jos de iscăliturĭ: *«S. Grünberg, Florica şi Leon, Aneta şi Nini, Cel ce iscăleşte este un prost, Paul şi Nineta»*, etc.; iar un miserabil a avut nelegiuirea să profaneze mormîntul, scriind o obscenitate oribilă pe alba statuie!

Mahalagioaicele, după ce aŭ compătimit pe

«cea cu umbreluţa, săraca», după ce s'aŭ căsnit să gîcească slovele franţuzeştĭ şi aŭ făcut haz de obscenitatea scrisă pe marmura rece, şi după ce aŭ privit roată în jurul lor, ispitite probabil a se iscăli şi dînsele, fără a se ho-



Monumentul Poroinianu.

tărî însă, fiind prea multă lume, luîndu-se iarăşĭ după conducătorul lor, s'aŭ dus la *«aia din cosciugul descoperit!»* Aŭ privit aicĭ lung, înduioşîndu-se frumosul grup de bronz înfăţişînd zdrobitoarea durere a celuĭ rămas alăturĭ de seninătatea idealisată a morţiĭ precedînd des compunerea oribilă, silabisind cu greŭ inscripţia în italieneşte săpată de sculptor: *«Famiglia Porroiniano»*.

Ca să readucă rîsete pe feţele subit întristate, cavalerul face o glumă:

— *Uoliu! Ia uitaţi-vă drept în uşa aia!... Se uită un mort pe fereastră!!*

— *Bată-te scîrba să te bată!*



Monumentul G. Gh. Cantacuzino.

— *Fir'aĭ tu al dracululuĭ să fiĭ, Ioniţă! Mă speriaşĭ!...*

Şi răpede una zise:

— *Haĭ la Nababu!*

— *Ba haĭ la Jana Cristescu!*

— *La Nababu! La Nababu!*

Şi, din noŭ înveselite, grupă inconştientă, se duc spre luxosul lăcaş de vecĭ ce şi l-a pregătit

din vreme, la un loc cu gloata celor micĭ, coborîtorul unor iluştri strămoşĭ şi ctitorĭ de bisericĭ: *«1833, Gheorghe Grigore Cantacuzino, fost prim-ministru al Regatuluĭ, 19...»* şi *«1844, Ecaterina G. Gr. Cantacuzino, născută Nicolae Băleanu, 19...»*.

De la *«Nababu»* s'aŭ dus la *«Jana Cristescu»* eroina staţieĭ B. M., a căriĭ sinucidere, deseorĭ imitată de atuncĭ, a fost cîntată ditirambic prin ziare. Aicĭ, s'aŭ oprit maĭ mult. Aŭ privit lung chipul sinuciseĭ, oftînd: *«Frumoasă e! Zîmbeşte săraca!»* Aŭ cetit cu luare aminte inscripţia funerară, toate iscăliturile cu creionul: *«Aşteaptă-ne şi pe noĭ, Florica, Elena, Adio!»*, etc., şi două din fete s'aŭ iscălit. S'aŭ maĭ oprit la statuia unuĭ ofiţer de roşiorĭ aŭ cules icĭ colo cîte o floare de pe morminte, punînd-o în păr, şi i-am pierdut apoĭ din vedere.

La mormîntul atît de modest a luĭ Eminescu, mîzgălit iarăşĭ cu iscăliturĭ idioate: *«Suvenir de la mine, Bercovicĭ!»*, etc., la mormîntul de tot uitat al luĭ Grigore Alexandrescu, la mormintele atîtor alţĭ trezitorĭ de ideĭ, făuritorĭ de versurĭ măiestre, îndrumătorĭ aĭ neamuluĭ, — nimenĭ.

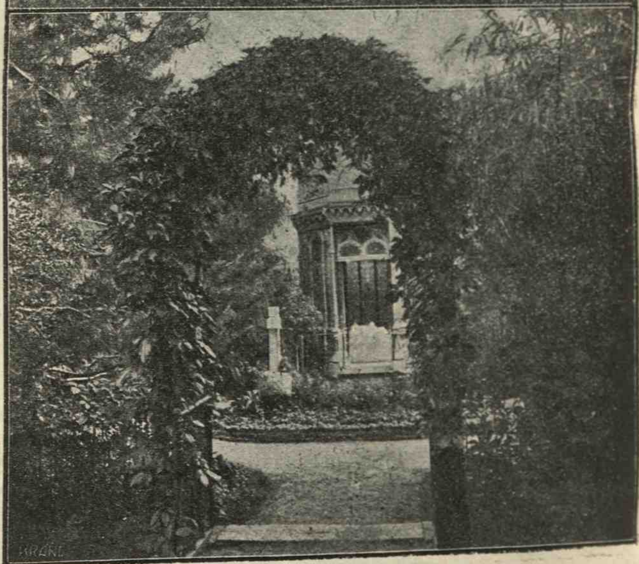
În tot cimitirul acesta, atît de plin de morminte, mărit acum un an cu încă un imens teren ce se va umplea iarăşĭ atît de răpede, este un singur loc care se visitează cu pietate Du-

mineca, cu lacrămĭ în ochĭ şi florĭ în mînă. El se aflĭ dincolo de capelă, dîncolo de morminтele prea luxoase, de cavourile umede deschise ca o invitaţie şi în care răsună paşiĭ ca un



„Reverse dulcĭ scînteĭ
A tot ştiutoarea
De-asupra-mĭ crengĭ de teĭ
Să-şĭ scuture floarea.
Cum n'oĭ maĭ fi pribeag
De-atuncĭ înnainte,
M'or troeni cu drag
Aducerĭ aminte.





«Cea maĭ frumoasă vorbă în lume
Cel maĭ iubit, maĭ dulce nume
E «mamă.»

Sub soare nu e nicĭ nu cuvînt
Atît de adînc atît de sfînt
Ca «mamă!»

Sinaia, 1872.

«Nu plîngeţĭ, că doarme».

Cotrocenĭ, astăzĭ.

ecoŭ; se află tocmaĭ în fundul cimitiruluĭ, la margenea dealuluĭ de unde mormintele sărace, nenumărat de multe, privesc ţintă aşteptînd, răbdătoare Bucureştiĭ veselĭ ce se întind în zare pe tot orizontul; se află pe «Valea Plîngeriĭ», ce se prăvăleşte acoperită cu miĭ de crucĭ până în fundul laculuĭ băltos unde se scaldă bivoliĭ negri în apa verzuie şi unde vagonete trase de o locomotivă ce fluieră vesel zvîrl în vecinătatea morţilor gunoaiele Capitaleĭ imense.

Pe aicĭ, prin Valea plîngeriĭ, nu sînt aleĭ aşternute cu pietriş costisitor între mormintele prea dese, şi lunecă răŭ pămîntul cleios şi umed al povîrnişuluĭ. Grădinariĭ n'aŭ pus florĭ scumpe pe mormintele simple, pe aicĭ nu se mătură, şi vezĭ pretutindenĭ hîrtiĭ, cutiĭ de chibriturĭ, ţăndărĭ de sticlă afumată, buchete veştejite pe mormintele celor bogaţĭ şi zvîrlite apoĭ pe aicĭ cu dispreţ la întîmplare, curoanele celor avuţĭ, cu panglicele cu «regrete eterne» terfelite, plătite scump negustorilor evreĭ, cu banĭ ce ar fi putut aduce atîta alinare văduveĭ s'aŭ orfanilor rămaşĭ pe drumurĭ, stînd mormane din loc în loc printre mormintele celor săracĭ aruncate aicĭ ca pe un maidan. Supt pămînt or fi oare viermĭ maĭ nobilĭ în groapa bogatuluĭ, orĭ poate şi acolo să fie revoltătoarea inegalitate de tratament?

Totuşĭ aicĭ, pe Valea Plîngeriĭ, se îngrijesc cu

maĭ multă pietate mormintele, căcĭ aicĭ ard maĭ numeroase candelele, aicĭ s'aŭ presărat maĭ multe florĭ pe morminte, aicĭ picură maĭ des ceara fierbinte a lumînărilor, ca lacrămĭ arzătoare ce ar îngheţa atingînd mormîntul rece.



«Valea Plîngeriĭ la margenea dealuluĭ de unde se vede în fund Bucureştiĭ veselĭ».

Aicĭ se aud suspine maĭ nemîngăiate, dominînd cînd şi cînd veselul ciripit al păsărilor din pomĭ saŭ orăcăitul gîlcevitor al broaştelor guralive, speriate de bivoliĭ greoĭ. Mormîntul prea luxos te înstrăinează de ideia morţiĭ, ştiind cît de uşor se alină cu banĭ durerea, cît de des se ascunde chiar îndărătul lacrămilor fiuluĭ bucuria moştenriiĭ tatăluĭ. În Valea Plîngeriĭ nicĭ n'aŭ timpul să fie uitate mormintele necumpă-

rate de vecĭ, mereŭ răscolite spre a face loc altor morţĭ doritorĭ de a fi şi dînşiĭ îngropaţĭ în boierescul cimitir Bellu.

Cu cît te coborĭ din vîrful dealuluĭ în spre mocirla din vale, cu atît sînt maĭ sărăcăcioase mormintele şi maĭ dese simplele crucĭ de lemn vopsite în galben. Maĭ toate se apleacă peste mormintele eşelonate pe coastă. Multora, vîntul de răsărit, ce suflă cu putere pe aicĭ, li-a rupt braţul orizontal purtînd inscripţia, aşa că un simplu par, pe jumătate putred, păzeşte căpătîiul săracului. Din loc în loc vezĭ, pe toată lungimea mormîntuluĭ, pămîntul cufundat, scobindu-se un fel de şanţ lunguieţ median: e semnul înfiorător că a putrezit cosciugul ieften de brad şi că pămîntul rapace a năvălit brutal peste mort, strivind stîrvul omenesc. De ce nu s'or fi arzînd cadavrele celor ce nu-şĭ pot plăti luxul îmbălsămăriĭ? Şi nu e împietate ca trupul fiinţeĭ iubite să slujească şepte anĭ de zile hrană viermilor?

Dintre ceĭ ce aŭ vre-un mort iubit îngropat în Valea Plîngeriĭ, puţinĭ îşĭ pot plăti luxul îngrijiriĭ mormîntuluĭ prin grădinariĭ cimitiruluĭ; totuşĭ, de cele maĭ multe orĭ, pe mormîntul celuĭ sărac vezĭ ceĭ maĭ îngrijiţĭ trandafirĭ, liliecĭ şi merişorĭ, cele maĭ frumoase florĭ proaspăt culese, presărate pe mormînt, căcĭ îl îngrijeşte, nu

străinul, ci un suflet de părinte. Vezĭ Dumineca vre-un pensionar, îmbrăcat corect în haine negre cam prea lustruite, tăind cu o simplă foarfecă de croitorie un măcieș, altoindu-l; vezĭ vre-o bătrînă cărînd încet, cu greŭ, într'o ulcică, apă tocmaĭ de la puțul de la intrare, cel îngrozitor de adînc și de negru și udînd, cu pietate, oftînd, răsade pe un mormînt.

Nu știŭ de ce, dar florile ce se aștern saŭ cresc pe morminte parcă nu maĭ sînt aceleașĭ cu florile ce ni înveselesc grădina, cu florile ce se vînd prin berăriĭ și cafenele, cu florile ce se dăruiesc logodniceĭ iubite, ce se zvîrl cu veselie la nunțĭ în biserică ; florile se idealisează parcă atingînd mormîntul rece, îșĭ pierd frăgezimea și coloritul petalelor, căpătînd în schimb darul de a te face să plîngĭ.

Asemenea florĭ așternea, încet, una cîte una, potrivindu-le frumos ca să acopere tot mormîntul pruncului eĭ, o mamă, o umbră neagră, șezînd jos pe pămînt, cu vălul eĭ de doliu întins ca să acopere în parte mormîntul proaspăt răscolit. Nu plîngea, suspina numaĭ spunînd din cînd în cînd, ușor ca o șoaptă: *«mi e dor de tine, Puiule, mi-e dor! Cît aș vrea să te maĭ văd! Cît trebuie să-ți fie de frig!»*.

În fața miilor de morminte ce se întind cît vezĭ cu ochiul, o scîrbă nemărgenită cuprinde

sufletul, şi te cutremurĭ de groază văzînd cum opera de distrugere oribilă ce se făptuieşte la o palmă de pămînt supt picioarele tale. Te gîndeştĭ că în maĭ puţin de 50 de anĭ s'a umplut cimitirul acesta vast, maĭ populat în curînd de cît oraşul ce clocoteşte la cîţĭva paşĭ în vale. Te gîndeştĭ că maĭ sînt alte 16 cimitire pentru Bucureşteni, te întrebĭ cu groază ce s'aŭ făcut oasele sutelor de miĭ de morţĭ, îngropaţĭ creştineşte, cu piatră de pomenire peste mormînt, în jurul sutelor de bisericĭ bucureştene! Şi te gîndeştĭ apoĭ la alte bisericĭ, la alte cimitire, la miile de trupurĭ ciopîrtite ale bieţilor soldaţĭ căzuţĭ, pe toată cîmpia românească, sfinţind-o; la ceĭ căzuţĭ rănițĭ în Dunărea larg primitoare, care poate, spre pomenirea morţilor ce aŭ îngheţat, se acopere iarna de sloiurĭ albe, ca pietre de morminte îngrămădite neregulat, ieşite cu miile subit la iveală. Te îngrozeştĭ gîndindu-te la furia cu care seceră moartea egalisatoare, fără să aleagă, în casa domnească, în coliba celuĭ sărac, că veĭ peri, orĭce-aĭ face, fără să poţĭ măcar lăsa moştenire fiuluĭ iubit învăţătura, puţinul ideal ce, muncind o viaţă, aĭ putut aduna; te gîndeştĭ cu revoltă la graba cu care morţiĭ se uită!

Om, hrană de viermĭ! Cu miriade eĭ nasc şi trăiesc din putreziciunea infectă a cărniĭ, şi

viermiĭ mor şi eĭ; mor cu miriadele, într'o singură clipă, insecte plăpînde şi păsărĭ zglobiĭ; în aier, în apă, mişună viaţa, pîndită de moartea ce nu ştie ierta. Şi, dacă atît de scurtă e trista farsă a vieţiĭ omuluĭ pe pămînt, şi atît de mulţĭ n'aŭ măcar, în sufletul lor pustiit, mîngîierea supremă a vieţiĭ viitoare, te revolţĭ gîndind că omul maĭ poate fi răŭ, că se precupeţeşte sfînta dreptate, că te costă să împarţĭ fericirea, să ridicĭ sufletele către frumos! Om, infectă brută, invidios şi crud, până şi viaţa viitoare, în egoismul tăŭ stupid, aĭ creat-o doar pentru tine,— ca şi cum n'ar fi oamenĭ, fiinţe, viaţă în universul îngrozitor de mare, decît în atomul de praf ce tu, îngîmfat netrebnic, îl locuieştĭ o clipă, ca şi cum cîniĭ, fluturiĭ, viermiĭ, tovarăşiĭ tăĭ de viaţă, ce mor şi eĭ ca tine, n'ar avea dreptul la un paradis! Îţĭ meriţĭ soarta: ţi-aş dori-o maĭ rea, nu eştĭ demn de un paradis, şi poate de-aceia viaţa ţi-e infernul!

Notă.— Fotografiile clişeielor, în mare parte, le datoresc prietenuluĭ mieŭ P. Menu, căruia îĭ aduc aicĭ mulţămirile mele.

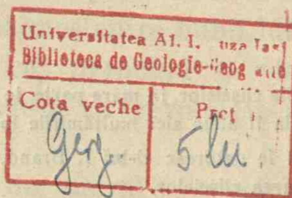
Aceleaşĭ mulţămirĭ le datoresc d-luĭ I. Brand, zincograf, pentru grija depusă în săparea clişeielor.

---

*

CUPRINSUL.

*


Universitatea Al. I.
Biblioteca de Geologie-Geog
Cota veche
Preţ
5 lei